

1

2018

NR 59 ISSN 2543-7550 ROK VII

CZASOPISMO O BEZPIECZEŃSTWIE I TERRORYZMIE

e-terroryzm

Generalicja Wojska Polskiego po wejściu Polski do NATO » STR. 4

STR. 10

Wahhabizm w Wąwozie Pankisi

STR. 3

Następca Putina

Federalna Służba Ochrony Federacji Rosyjskiej

STR. 13

Bezpieczeństwo narodowe w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP 2014

STR. 22

Redaktor naczelny:
dr Kazimierz Kraj

Z-ca redaktora naczelnego,
Redaktor techniczny:
Tobiasz Małysa

Sekretarz redakcji:
dr Jan Swół

Redaktor merytoryczny:
Andrzej Wojtas

Główny informatyk redakcji:
Bernadetta Stachura-Terlecka

Współpracownicy:

Jakub Ciećkiewicz, Jakub Dyczka,
Magdalena El Ghamari, Maciej Golarz,
Jakub Górniak, Wojciech Koźmic,
Krzysztof Kubiak, Mariusz Łaciński,
Krzysztof Mroczkowski,
Kamil Pietrasik, *Piotr Podlasek*,
Paweł Stachnik, Robert Witak,
Ewa Wolska, Andrzej Zaręba,
Maciej Zimny

Kontakt:

redakcja@e-terroryzm.pl

www.e-terroryzm.pl

Wydawca:

Kazimierz Kraj, 31-979 Kraków,
ul. Samostrzelnika 5

ISSN 2543-7550

Zespół redakcyjny tworzą znawcy i entuzjaści problematyki bezpieczeństwa i antyterroryzmu. Publikacja jest bezpłatna, a zespół redakcyjny oraz Autorzy nie odnoszą z niej korzyści materialnych. Publikowane teksty stanowią własność Autorów, a prezentowane poglądy nie są oficjalnymi stanowiskami Redakcji.

Artykuły poruszane w czasopiśmie służą celom edukacyjnym oraz badawczym. Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za inne ich wykorzystanie. Redakcja zastrzega sobie prawo do opracowania edytorskiego nadesłanych materiałów.

Drodzy Czytelnicy!

Zima tego roku nas rozpieszcza. Oszczędzamy na ogrzewaniu domów. Co prawda nie ogranicza to dokuczliwego smogu. Przygotowując to wydanie naszego pisma cały czas zastanawiałem, co mam napisać w *Szarży lekkiej brygady*. Od tego myślenia straciłem wątki, o których chciałbym napisać i felietonu nie będzie. Jednakże chciałbym Państwu zarekomendować zawartość czasopisma. Proszę szczególną uwagę zwrócić na dwa artykuły. Jeden autorstwa doktor Ewy Wolskiej pod tytułem: *Generalicja Wojska Polskiego po wejściu Polski do NATO, Studium socjologiczne*. Jego tekst, oparty na badaniach autorki jest znamieny w swojej wymowie. Potwierdza to ostatnie zadanie artykułu: ***W środowisku żołnierskim wręcz się mówi, że generał nie jest stopniem wojskowym, a funkcja polityczną.***

Drugim artykułem wartym wnikliwego studiowania oraz jego zachowania jest obszerne opracowanie Tobiasza Małysy pt. *Bezpieczeństwo narodowe w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP 2014*. Artykuł jest znakomitym studium tego problemu i dlatego polecam go do wykorzystania przez studentów, ale również naukowców oraz tych wszystkich, którzy chcą zrozumieć pojęcie bezpieczeństwo narodowe. Do dyspozycji Czytelników jest jeszcze kilka recenzji bardzo interesujących i polecanych przez redakcję książek, w tym dwóch sygnowanych przez profesora Piotra Mickiewicza. Obydwe polecamy, ale pragnę zwrócić uwagę książkę pt. *Rosyjska myśl strategiczna i potencjał militarny w XXI wieku*. Każdy, kto uzyskać rzetelne informacje na te tematy powinien sięgnąć po to opracowanie, którego autorami są pracownicy naukowcy Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni i jej doktoranci. Na nasze łamy, chyba na stałe, powrócił Kamil Pietrasik, z ciekawym artykułem dotyczącym rozprzestrzeniania się wahhabizmu w gruzińskiej dolinie Pankiskiej. Zainspirowany kolejnymi reformami i powstaniem Służby Ochrony Państwa postanowiłem przybliżyć naszym Czytelnikom problematykę służb ochrony. I na pierwszy ogień poszła Federalna Służba Ochrony Federacji Rosyjskiej.

A na zakończenie, jak zwykle, Starszy Dzielnicowy opowie nam kolejną interesującą historijkę kryminalną.

Drogim Czytelnikom życzę miłej lektury w oczekiwaniu na kolejny numer naszego czasopisma.

 Kazimierz Kraj

PATRONATY MEDIALNE CZASOPISMA E-TERRORYZM:

II Ogólnopolska Konferencja Naukowa
Terroryzm – zagrożenia,
prewencja, perspektywy
23 II w Lublinie

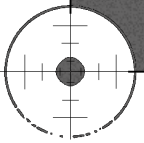
• **Więcej informacji:**
www.konferencja-terroryzm.pl

Konferencja
Postępowanie na wypadek
ataków terrorystycznych
9 IV w Warszawie

• **Więcej informacji:**
www.institutpwn.pl/konferencja/terroryzm

W IMIENIU ORGANIZATORÓW SERDECZNIE ZAPRASZAMY!

LUDZIE WYWIADU I KONTRWYWIADU...

Następca Putina

Generał lejtnant **Aleksiej Diumin**, ur. 28 sierpnia 1972 r., (wzrost 175 cm, waga 87 kg), obecnie gubernator Obwodu Tulskiego, doktor nauk politycznych, ukończył Woroneską Wyższą Wojskowo – Inżynierską Szkołę Radioelektroniki. Dzieciństwo spędził w garnizonach wojskowych, tam gdzie służył jego ojciec.

W Woroneżu zaczął zajmować się hokejem i był rokującym duże nadzieje bramkarzem. Wybrał jednak karierę wojskowego, jako że pochodzi z rodziny o wielkich tradycjach wojskowych.

W 1995 roku rozpoczął służbę, jako funkcjonariusz Federalnej Służby Ochrony federacji Rosyjskiej. Jego rekomendacją był wysoki profesjonalizm i nieskazitelność charakteru. Zaledwie w ciągu czterech lat doszedł do służby w osobistej ochronie najwyższych przywódców państwa. Otrzymał propozycję służby w zarządzie FSO zajmującym się ochroną szefów rządu. Przez kolejne trzy lata brał udział w ich ochronie pierwszych. Po zakończonej sukcesem pracy podczas ochrania premiera Siergieja Stiepaszyna w trakcie jego wizyt w różnych regionach kraju nasz bohater otrzymał propozycję zostania funkcjonariuszem ochrony Władimira Putina. Służbę przy Wł. Putinie objął z dniem przejścia stanowiska premiera przez przyszłego prezydenta Rosji. Ośmioletnia służba przy prezydencie zaowocowała mianowaniem przyszłościowego i odpowiedzialnego funkcjonariusza szefem ochrony premiera Wiktora Zubkova. Po ponownym objęciu przez Władimira Putina stanowiska premiera, stał się jego bliskim współpracownikiem, zajmującym się sprawami oficjalnymi i prywatnymi Władimira Władimirowicza. Później stanął na czele jednego z zarządów Służby Bezpieczeństwa Prezydenta, wchodzącej w skład

Federalnej Służby Ochrony, którego funkcjonariusze stanowili ochronę Wł. Putina. W międzyczasie ukończył Akademię Gospodarki Narodowej i Służby Państwowej przy Prezydencie FR oraz uzyskał w niej tytuł doktora nauk politycznych. Był (jest) bramkarzem nocnej ligii hokejowej założonej przez Władimira Putina.

W swojej karierze był już wiceministrem obrony Rosji, zastępcą dowódcy wojsk lądowych, zastępcą szefa Głównego Zarządu SG SZ FR (wywiadu) kontrolującym pion operacji specjalnych. Wg informacji środków masowego przekazu jest uważany za planistę i realizatora operacji wywiezienia prezydenta Wiktora Janukowicza z Ukrainy. Za udział w wielu przedsięwzięciach specjalnych nagrodzony Gwiazdą Bohatera Rosji (tekst dekretu prezydenckiego jest tajny). Od 2 lutego 2016 r. pracuje, jako gubernator Obwodu Tulskiego. Ma trzynastoletniego syna Nikitę, żona Olga zajmuje się biznesem.

Przez wielu jest uważany za perspektywicznego następcę Władimira Putina. ■

BEZPIECZEŃSTWO

- Komunikat z badań. Generalicja Wojska Polskiego po wejściu Polski do NATO. Studium socjologiczne..... 4
E. Wolska
- Wahhabizm w Wąwozie Pankisi..... 10
K. Pietrasik
- Bezpieczeństwo narodowe w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP 2014..... 22
T. Małysa

FORMACJE OCHRONNE

- Federalna Służba Ochrony Federacji Rosyjskiej..... 13
K. Kraj

WARTO POZNAĆ

- Generałowie..... 6
- Reagowanie na zamachy terrorystyczne..... 38
- Rosyjska myśl strategiczna i potencjał militarny w XXI wieku..... 39

FELIETON

- Sądowy biegły i sędzia przebiegły..... 41

Fotografia na okładce:
Funkcjonariusz AT Kanadyjskiej
Królewskiej Policji Konnej. Fot. nigel

KOMUNIKAT Z BADAŃ

Generalicja Wojska Polskiego po wejściu Polski do NATO

Studium socjologiczne

EWA WOLSKA

Przystąpienie Polski do Paktu Północnoatlantyckiego było warunkiem koniecznym do zapewnienia bezpieczeństwa państwa wobec zmiany geopolitycznej po 1989 r. Uczestnictwo w NATO wiązało się z podjęciem wielu reform, które dotyczyły nie tylko strategii obrony narodowej, ale i szkolenia kadry dowódczej Wojska Polskiego. Jeśli bowiem struktury militarne i style dowodzenia mają być efektywne, to muszą dopasowywać się do ewolucji zagrożeń^[1].

Pomimo zmian w katalogu zagrożeń bezpieczeństwa państwa na rzecz konfliktów asymetrycznych oraz pojawienia się komercyjnych podmiotów wykwalifikowanych do działań militarnych (takich jak prywatne firmy wojskowe), fundament obrony państwa ze względu na swoją specyfikę i niesłabnącą rolę militarną nadal stanowią siły zbrojne państwa^[2]. Są one wyspecjalizowanym organem, którego celem jest obrona i ochrona interesów państwa poprzez pełnienie funkcji odstraszenia przed agresją nieprzyjaciela, a w razie wystąpienia zagrożenia – w ramach prowadzenia walki zbrojnej.

W wyniku zmian społecznych związanych z transformacją ustrojową ewoluował także zawód żołnierza.

W organizacjach militarnych i paramilitarnych charakterystyczną cechą jest dowodzenie, czyli kierownictwo autorytarne, zabezpieczające skuteczność i dyspozycyjność organizacji. Polecenia dowódcy są, inaczej niż w cywilnych zakładach pracy, rozkazami usankcjonowanymi przepisami wojskowego kodeksu karnego. Dowódca w przeciwieństwie do cywilnych kierowników może w określonych sytuacjach, na przykład na polu walki, zastosować wobec podwładnych środki przymusu bezpośredniego.

Dowódcy wojskowi dysponują różnym zakresem władzy, w zależności od zaszeregowania, czyli zajmowanych stanowisk. Najwyższą pozycją społeczną, rozumianą jako *konstelacja, podukłady, stanowiące elementy struktur, przy czym istotną cechą pozycji zajmowanych w danej grupie przez jej członków jest jej hierarchiczność, będącą przejawem hierarchiczności struktury wewnątrzgrupowej*^[3], zajmują generałowie i admirałowie. W polskim wojsku w Wojskach Lądowych, Siłach Powietrznych i Wojskach Specjalnych obowiązują następujące stopnie generalskie: generał brygady, generał dywizji, generał

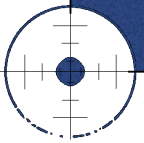

Od lewej: Gen. SZ RP Jarosław Mika, gen. US ARMY Daniel Allyn, gen. SZ RP Leszek Surawski i gen. US ARMY Kenneth L. Kamper podczas wizyty w Zaganiu. Fot. army.mil

broni, generał; natomiast w Marynarce Wojennej – kontradmirał, wiceadmirał, admirał floty, admirał. W mojej rozprawie pod pojęciem generalicji będą rozumiani zarówno generałowie, jak i admirałowie, bez ich hierarchizacji według stopni wojskowych. Jeśli poruszane zagadnienie wymagało szczegółowego odniesienia do hierarchii stopni wśród rozmówców, zaznaczyłam to w analizie badań własnych.

Generalicja to aktorzy społeczni zaliczani do tzw. elit strategicznych, mających wpływ na kształtowanie danych dziedzin życia społecznego^[4]. Wykonują wiele ról społecznych, w zależności zarówno od sytuacji i relacji, w których się znajdują, jak i oczekiwań, kierowanych przez ich partnerów. Nie tylko pełnią niebagatelne funkcje dowódcze, ale i mają wpływ na politykę militarną państwa, zajmując najwyższe wojskowe stanowiska państwowe. Generałowie są

elitą nie tylko w Wojsku Polskim, ale i w społeczeństwie, w Unii Europejskiej i na świecie. Decydują o strategicznym użyciu Sił Zbrojnych, wpływają na ich rozwój oraz na szkolenie żołnierzy. Odpowiadają za rozpoznanie i analizę zagrożeń oraz przygotowują wojsko do reagowania na niebezpieczeństwa. Generałowie są także doradcami Ministra Obrony Narodowej, Prezydenta RP. Są odpowiedzialni za planowanie i dowodzenie jednostkami wojskowymi oraz przydzielonymi im elementami pozamilitarnymi, także w operacjach połączonych, pokojowych, humanitarnych, ratowniczych oraz w działaniach zapobiegania aktom terroru bądź usuwania ich skutków. Udzielają także wsparcia rządowej i samorządowej administracji w niemilitarnych sytuacjach kryzysowych. W czasie wojny bądź wystąpienia kryzysu militarnego przygotowują stanowisko dowodzenia Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych. Generałowie pełnią funkcje także poza granicami kraju, m.in. w ramach przedstawicielstwa wojskowego przy Komitetach Wojskowych NATO i Unii Europejskiej w Brukseli, strukturach NATO-wskich czy w wojskowych attachatach.

Tylko nieliczni oficerowie mają szansę uzyskać nominację generalską, mimo że wielu do niej dąży, wykorzystując zarówno formalne, jak i nieformalne czynniki awansów. O ambicjach w dążeniu przez ogół oficerów do zajmowania coraz to wyższych stopni w hierarchii wojskowej wspominał Charles Wright Mills, przywołując słowa Johna Adamsa: *Szeregowiec porównuje się ze swymi kolegami i dąży do awansu na kaprała; kaprale współzawodniczą ze sobą, aby uzyskać stopień sierżanta; sierżanci robią wszystko, aby zostać oficerami. W ten sposób każdy człowiek armii nieustannie dąży do uzyskania wyższego stopnia, tak jak każdy cywil dąży nieprzerwanie do lepszego stanowiska, na którym stałby się przedmiotem podziwu większej liczby osób^[5]*. Najwyżsi oficerowie często powtarzają, że o ile generałem ciężko się zostaje, o tyle później już „łatwo jest nim być”. Służba wojskowa w stopniu generała wiąże się z dużą odpowiedzialnością, ale i z wieloma przywilejami. Jak ujął to jeden z moich rozmówców: „generałem jest się nawet w Afryce” – prestiż stopnia generalskiego towarzyszy im i pomaga w dalszym życiu zawodowym, także po odejściu ze służby czynnej.

Głównym celem moich badań było stworzenie portretu socjologicznego generacji Wojska Polskiego po wstąpieniu Polski do NATO przez pryzmat ich kariery wojskowej. Postanowiłam również zbadać, czy wraz ze zmianą społeczną zapoczątkowaną przez transformację ustrojową, a później przez przystąpienie Polski do Paktu Północnoatlantyckiego, zmieniły się uwarunkowania karier oficerów do elity generalskiej, także pod kątem wpływu czynników nieformalnych na generalskie awanse. Istotnym zagadnieniem w tym zakresie były przyjmowane przez generałów postawy jako czynniki wywierające wpływ na działania jednostek wojskowych.

Ze względu na diagnostyczny charakter moich badań, zaliczających się do badań dla potrzeb praktyki^[6], mam nadzieję, że analiza tych wyników będzie

Na zdjęciu: Gen. US ARMY Martin E. Dempsey oraz gen. SZ RP Mieczysław Gocuł podczas wizyty w Pentagonie. Fot. defense.gov

interesująca zarówno dla świata akademickiego – dla socjologów zajmujących się grupami dyspozycyjnymi, jak i dla świata pozaakademickiego – szczególnie dla osób kształtujących politykę kadrową w wojsku, ze względu na ukazaną we wnioskach końcowych diagnozę nieprawidłowości występujących w wojskowej polityce kadrowej szczególnie w obszarze karier oficerskich.

W swoich badaniach posługiwałam się metodą jakościową, wykorzystując technikę nieskategoryzowanego wywiadu swobodnego. Z badanej zbiorowości liczącej sto sześćdziesiąt pięć osób przeprowadziłam wywiady z trzydziestoma pięcioma rozmówcami. Zastosowałam celowy dobór próby, posługując się doбором na podstawie dostępności danych i techniką kuli śnieżnej.

Wyniki moich badań wskazują, że przystąpienie Polski w 1999 r. do Paktu Północnoatlantyckiego, wynikające ze zmiany społecznej zapoczątkowanej końcem zimnej wojny, było wydarzeniem ogromnej wagi nie tylko dla systemu politycznego, ale i dla sektora militarnego, czyli dla naszych sił zbrojnych. Zmiany nastąpiły zarówno na makropoziomie – przez wejście Polski do międzynarodowego paktu militarnego, jak i na mikropoziomie – w obszarze uwarunkowań karier oficerskich. Reformy wojska są ściśle związane z karierami służących w nim generałów, jak to bowiem trafnie ujęli Markieta Domecka i Adam Mrozowicki: *kariery wpisane w jednostkowe historie życia, przebiegają w organizacjach, które same mają swoje historie. Zmienia się ich struktura, rodzaj aktywności i cele, rozwijają się one, kurczą, zanikają, podlegając zarówno impulsom wewnętrznym, jak i przemianom społecznego i ekonomicznego kontekstu ich funkcjonowania. Zmiany organizacyjne kreować mogą nowe kariery, modyfikować już istniejące bądź prowadzić do ich stopniowego zaniku^[7]*. Zmiana społeczna przejawiała się także

Od lewej: Gen. SZ RP Bronisław Kwiatkowski i gen. SZ RP Franciszek Gągor. Fot. US Air Force

w postawach przyjmowanych przez generałów wobec władzy politycznej czy przedstawicieli kleru.

NATO wywarło wpływ na zmianę doktryny i strategii obronnej. Polska z państwa należącego do tzw. bloku wschodniego, której wojsko stanowiło drugą pod względem liczebności siłę Układu Warszawskiego, stało się sojusznikiem dawnego wroga – Stanów Zjednoczonych. Członkostwo w NATO implikowało także reformę struktur wojskowych – miało wpływ na gotowość bojową, uzbrojenie wojska oraz kwestie związane z dowodzeniem i z karierami oficerskimi. Oficerowie adaptując się do zmian, często przyjmowali postawy konformistyczne lub wręcz oportunistyczne. Umożliwiło to wielu z nich awans aż do stopnia generalskiego. W aspekcie uwarunkowań kariery generalskiej wstąpienie do NATO

zmieniło wiele czynników formalnych warunkujących awanse, jednak nadal duży wpływ mają czynniki nieformalne kariery, takie jak protekcja, polityka czy religia. Narracje moich rozmówców skłaniają do stwierdzenia, że nie istnieje jeden typ kariery generalskiej.

Analiza wyników przeprowadzonych badań pozwoliła mi na wyciągnięcie wniosku, że polscy generałowie są bardziej dowódcami niż przywódcami. Przedstawił to wcześniej Janusz Sztumski: *W biurokratyzowanych organizacjach cywilnych lub militarnych decyzję o tym, kto będzie kierował jakimś ich ogniwem, podejmują gremia znajdujące się na szczycie hierarchii biurokratycznej. Biurokracja nie sprzyja pojawianiu się przywódców. Stymuluje natomiast pojawianie się menedżerów dysponujących władzą, w jaką zostali wyposażeni przez tych, którzy ich ustanowili. I to oni zawsze mają rację – dopóki nie zostaną odwołani ze swoich stanowisk, na ogół w taki sam sposób, w jaki zostali na dane stanowisko powołani⁶¹*. Przywództwo jest dodatkiem do dowodzenia, cechą wielce pożądaną, ale nie wymaganą. Niekiedy charyzma dowódcza może być czynnikiem hamującym karierę generalską. Analiza wyników badań pozwoliła mi na dostrzeżenie wpływu zachowań generałów w aspekcie rozwoju ich kariery. Postawy konformistyczne, a czasami wręcz oportunistyczne wobec elit politycznych lub kościelnych mają decydujący wpływ na nominacje generalskie. Przyjmowanie takich postaw można interpretować jako proces adaptacji tych aktorów społecznych do zmian systemowych.

Generałowie są elitą pełną wewnętrznych podziałów – względem stażu służby i wykształcenia, doświadczenia czy politycznego poparcia. W narracjach moich rozmówców dało się wyszczególnić 4 wzory kariery oraz wzory mieszane – tzw. beton

Generałowie

Znakomitym uzupełnieniem do tekstu doktor Ewy Wolskiej jest książka Juliusza Ćwielucha pt. **Generałowie Niewygodna prawda o polskiej armii.**

Obraz armii, który wyłania się z tych rozmów, dla niektórych czytelników może być szokujący. Ale jest po prostu prawdziwy. Jeśli generał Tomasz Drewniak mówi, wirtualna gra wojenna, pokazała, że w razie konfliktu całe nasze lotnictwo możemy stracić w cztery godziny, to takie są fakty. Kiedy generał Mirosław Różański twierdzi, że Wojska Obrony Terytorialnej rozłożą armię na łopatki, bo zabiorą pieniądze, których brakuje na modernizację, to również są fakty (cyt. ze wstępu do książki).

Zachęcam wszystkich do jej przeczytania. Szczególnie powinna być lekturą obowiązkową dla generałów i admirałów, oficerów i podoficerów oraz szeregowych. Zwłaszcza polecam ją obecnemu i byłym oraz przyszłym ministrom obrony i posłom, szczególnie z Komisji Obrony. Książka pokazuje *esprit de corps* naszej armii (jej korpusów osobowych), w tym szczególnie naszej generacji.

Książka co prawda zostawia wielki niedosyt, stawia przed nami pytanie: czy w ogóle jest nam potrzebna taka armia? Bo z wywiadów wynika, że nie jest to armia ani do defilowania, ani do walki. Rozmówcy nie odpowiadają na pytanie dlaczego nie odeszli wcześniej z armii, a przecież znali jej stan i to, co jest z nią wyrabiane przez polityków. Nie dowiadujemy się, co faktycznie zrobili, aby się przeciwstawić idiotycznym pomysłom decydentów politycznych. A może tak postępując mieli własne, generalskie interesy - interesy własnego, elitarnego korpusu osobowego. Dlaczego, gdy złożyli dymisję dopiero wtedy odważyli się mówić. Ale dobre i to. Postępowania generałów nie usprawiedliwia ich powoływanie się na traumę stanu wojennego ciężącego nad armią. Służbę rozpoczęli, oprócz generała M. Cieniucha, już po jego wprowadzeniu. Traumą powinno być to, że współczesne wojsko nie potrafiłoby przeprowadzić operacji w takiej skali, gdyby była niezbędna. Taki wniosek można wysnuć z generalskich wynurzeń. Dlatego można powtórzyć pytanie, nie tylko czy jest nam w ogóle potrzebna armia, ale taka armia? To my obywatele powinniśmy wymusić na politykach kompetentne

i młode wilki; liniowych i defiladowych, kariery systematyczne i ekspresowe.

Dodatkowo, podobnie jak u Charlesa W. Millsa, elita ta jest wewnętrznie zhierarchizowana – na różne kręgi, trzon i koła zewnętrzne – w zależności od rodzaju zaszerogowania. W przebiegu kariery generalskiej można także zauważyć proces sprzężenia karier opisywany przez Izabelę Wagner – pomiędzy zajmującymi wyższe stopnie/stanowiska oficerami jako przełożonymi i ich podwładnymi. W procesie tym występują również trzy fazy opisywane przez badaczkę – od okresu próbnego do kooperacji pasywnej.

Wstąpienie Polski do NATO skutkowało zmianą w najważniejszych czynnikach formalnych i nieformalnych. Jeśli chodzi o wykształcenie, wielu generałów, którzy otrzymali nominację tuż po przystąpieniu Polski do Paktu Północnoatlantyckiego zdobywało głównie wykształcenie w Polsce w Akademii Sztabu Generalnego im. gen. broni Karola Świerczewskiego w Rembertowie oraz w ZSRR w Wojskowej Akademii Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych ZSRR im. K.J. Woroszyłowa w Moskwie.

Wraz ze zmianą ustroju uzyskane za wschodnią granicą wykształcenie zaczęło tracić na wartości, tymczasem jak podaje W. Rozbicki: *radzieckie akademie cieszyły się i cieszą dobrą renomą w świecie. I o ich ukończeniu nadal zabiegają oficerowie wielu krajów. Nie jest czymś negatywnym, że studiowało w nich tylu polskich wojskowych. (...) Już na niejednych ćwiczeniach Sojuszu Północnoatlantyckiego pokazywali co potrafią^[9]*. Jednakże, generałowie z tzw. betonu, przez niektóre polityczne elity byli uważani za niepotrzebne jednostki w systemie dowodzenia. Skutkowało to falami odejść generałów z wojska m.in. za czasów rządów partii Prawo i Sprawiedliwość. Premiowani

i awansowani byli generałowie z reprezentujący typ kariery tzw. młodych wilków dodatkowo wykazujący dużą spolegliwość wobec kleru katolickiego i partii rządzącej. „Młode wilki” zdobywały doświadczenie już głównie w ramach nowego, „zachodniego” kierunku kształcenia polskich oficerów. Przyszli generałowie kształcą się w uczelniach amerykańskich, brytyjskich, francuskich, a ostatnio nawet w Chinach. W Polsce tzw. kurs generalski realizowany jest przez Akademię Obrony Narodowej w Warszawie.

Z kolei, jeśli chodzi o zdobywaną wiedzę, jej zakres uzależniony jest nie tylko od zawieranych przez państwo sojuszy politycznych i militarnych, ale i od sytuacji geopolitycznej, zagrożeń występujących w danym okresie czasu i technologii wykorzystywanej w ramach sztuki wojennej.

Kolejna zmiana w modelu kariery nastąpiła w obszarze znajomości języków. Dawniej obligatoryjnie każdy generał powinien władać językiem rosyjskim, obecnie angielskim, ze względu na system dowodzenia obowiązujący w sojuszu militarnym. W Układzie Warszawskim główną siłą były wojska radzieckie, obecnie amerykańskie.

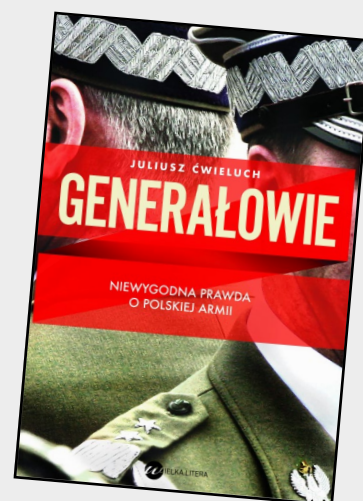
Wiele zmieniło się także w sposobie zdobywania doświadczenia przez oficerów (późniejszych generałów). Co prawda przed 1999 r. polskie wojsko brało udział w misjach zagranicznych, ale pełniło funkcje obserwatorskie, logistyczne i pokojowe. Dzięki NATO nasi dowódcy mogą brać udział także w działaniach operacyjnych – pierwsze misje tego typu to AFOR w Albanii i KFOR w Kosowie. Warto dodać, że w głównej kwaterze NATO funkcjonuje komórka tzw. Lesson Learnt, zajmująca się opisem zdarzeń na polu walki, analizą ich przebiegu i spisywaniu wniosków, które służą kształceniu kolejnych dowódców.

Zarówno w PRL, jak i po wstąpieniu Polski do NATO polscy generałowie pełnili służbę w strukturach

działanie w sferze obronności. Inaczej marnujemy nasze siły i środki finansowe, które można by racjonalniej wydawać. Wydaje się z wypowiedzi generałów, że lepiej, niż politycy, rozumieją, że przyszłe ewentualne starcie (wojna), będzie przebiegać całkiem inaczej ich wszystkie współczesne konflikty. Niestety praktycznie wszystkie rządy III RP przyspieszały kariery generalskie, upodabniając je do karier politycznych, co przy miernych kwalifikacjach intelektualnych polityków, podnosiło ryzyko, sprzyjając błędnym decyzjom w sferze obronności. A sztuka manipulowania przez generałów politykami, również wzniosła się na wyżyny, ale to temat na odrębną serię artykułów.

Ponawiam zachętę do lektury książki i mam nadzieję, że wywoła, tak potrzebną, ale poważną i szeroką dyskusję nad naszymi siłami zbrojnymi i będzie inspiracją dla kolejnych poważnych publikacji poświęconych tej problematyce. Na naszych łamach będą to kolejne artykuły doktor Ewy Wolskiej.

Kazimierz Kraj

J. Cwieliuch, Generałowie
Niewygodna prawda o polskiej armii,
Warszawa 2017, ss. 350.

Gen. SZ RP Mieczysław Gocul i gen. US ARMY Martin E. Dempsey podczas wizyty w Pentagonie. Fot. defense.gov

paktu – przed transformacją ustrojową był to Układ Warszawski, teraz Pakt Północnoatlantycki. Jednakże dawniej to radzieccy oficerowie byli obsadzani na najważniejszych stanowiskach dowódczych w państwie. Obecnie zaś wszystkie etaty dowódcze należą do Polaków, a dodatkowo nasi oficerowie/generałowie pełnią szereg funkcji dowódczych poza granicami naszego państwa, w strukturach NATO.

Od momentu rozpoczęcia transformacji ustrojowej wraz ze zmianą liczebności naszych sił zbrojnych nastąpiła także redukcja etatów generalskich, co wpłynęło na liczbę najwyższych dowódców wojskowych oraz na zaciętość w rywalizacji w korpusie oficerskim o uzyskanie tej nominacji. Największa dynamika spadku liczebności oficerów miała miejsce na przełomie 1989/1991 r i w 1999 r. Należy również wspomnieć, że liczba stanowisk generalskich nie jest równa liczbie generałów. Etatów zazwyczaj jest mniej, przez co niektórzy generałowie są w tzw. rezerwie kadrowej.

Szczególnie od roku 2016 dochodzi do dziwnych rozszarad kadrowych, co pozwala wnioskować o występowaniu nieprawidłowości w ramach prowadzonej polityki etatowej. We wcześniejszych latach w ramach oceny kadrowej przydzielano pułkownikowi bliższe i dalsze stanowisko dowódcze – najpierw dowódcy pułku, a potem dowódcy brygady. Śledząc biogramy niektórych generałów, można natomiast zauważyć „skoki awansowe” – z dowódcy pułku na dowódcę brygady. Tego typu nieprawidłowości występujące w polityce kadrowej sprzyjają zwiększaniu się wpływu czynników nieformalnych w karierach generalskich. Dodatkowo bardzo często decydenci wprowadzają zmiany w kategoryzacji brygad, przez co jedną brygadą może dowodzić pułkownik, a drugą generał. Oprócz tego „generał generałowi nie jest równy” – mimo że mają ten sam stopień, to pobierają inne uposażenie, uzależnione od grupy zaszerogowania. Przykładowo, dowódca

pracujący w Sztabie Generalnym otrzymuje wyższe wynagrodzenie niż dowódca brygady, funkcja sztabowa uważana jest bowiem za bardziej odpowiedzialną i w związku z tym generał ją pełniący powinien otrzymywać wyższą gratyfikację.

Generałowie ery NATO różnią się także od swoich poprzedników wiekiem – wcześniej od nich awansują. W narracjach moich rozmówców często jako wyjaśnienie tej tendencji pojawiały się informacje o wpływie czynników nieformalnych na kariery generalskie. I także w tym obszarze nastąpiła zmiana – w PRL polityczny czynnik był formalny, współcześnie pełni nieformalną rolę katalizatora kariery. Dodatkowo w (L)WP wyznaczenie religijne mogło skutecznie zablokować awans do elity wojskowej. Obecnie wręcz przeciwnie – jest czynnikiem karierotwórczym. Dodatkowo w Wojsku Polskim służą generałowie w koloratkach.

Analiza wyników moich badań pozwoliła mi na dostrzeżenie występowania w karierach generalskich mechanizmu sprzężenia karier, opisanego przez Izabelę Wagner. Protekcja ma wpływ na kariery oficerskie, jednak nie tylko ona jest decydującym czynnikiem subiektywnym. Socjologiczna analiza uzyskanych wyników badań pozwala stwierdzić, że na karierę polskiego generała znaczący wpływ mają czynniki nieformalne biografii życia zawodowego, takie jak protekcja – polityczna, wojskowa albo kościelna. W PRL rzeczą oczywistą była symbioza wojska i polityki, jednak i współcześnie mamy do czynienia (tak jak w (L)WP) z karierami ekspresowymi, a także z kontrowersyjnymi rozszaradami kadrowymi.

Jak zauważał Kazimierz Doktor, trudno jest wyizolować, oddzielić od siebie trzy główne grupy elity zespolonej, zdefiniowanej przez Charlesa W. Millsa. Zajmujący prestiżowe stanowiska generałowie współdziałają z politykami, bowiem wojsko jest państwowe^[40]. Dodatkowo także po odejściu ze służby

czynnej generałowie biorą udział w procesie decyzyjnym jako pracownicy cywilni MON lub doradcy polityków. Pełną neutralność polityczną elity generalskiej należy więc stawiać pod znakiem zapytania. Struktury militarne są podległe władzy cywilnej, jednakże pozostają ze sobą w ścisłym związku i wzajemnie się warunkują. W środowisku żołnierskim wręcz się mówi, że generał nie jest stopniem wojskowym, a funkcją polityczną. ■

Przypisy:

[1] Jak zauważa J. Stefanowicz: czasy współczesne, przynosząc równolegle do postępu cywilizacyjnego rosnącą gamę zagrożeń, zmieniły kres pojmowania bezpieczeństwa. W przeszłości rozumiane czysto militarne – polityczne, ekonomiczne, ekologiczne itp. Po drugiej, zmieniła się jego teleologia, już nie tylko pierwotna wola przetrwania, ale ochrona dobrobytu państwa i jego obywateli, obrona wolności i tożsamości – także ustrojowej – składają się na funkcje polityki bezpieczeństwa. Wreszcie po trzecie, znaczenie silniej niż w przeszłości występuje zależność między bezpieczeństwem narodowym i ładem, czyli bezpieczeństwem międzynarodowym. J. Stefanowicz, *Przedmowa*, [w:] J. Stańczyk (red.), *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, ISP PAN, Warszawa 1996, s. 7.

[2] Pojęcie sił zbrojnych bywa w publikacjach dotyczących systemów militarnych używane zamiennie z pojęciem armii. W mojej pracy jako armia będzie rozumiany związek operacyjny przeznaczony do prowadzenia samodzielnej operacji, składający się z kilku korpusów lub (bezpośrednio) dywizji. Pojęcie wojska z kolei używane będzie w całej rozprawie jako określenie całości sił zbrojnych.

[3] Z. Morawski, *Prawne determinanty pozycji, roli i statusu warstw dyspozycyjnych społeczeństwa Polski na przykładzie trzech organizacji formalnych*, Wyd. UWr., Wrocław 2005, s. 22–23.

[4] Z. Zagórski, *Aktorzy społeczni. Wybrane aspekty identyfikacji*, [w:] Z. Zagórski, I. Wolska-Zagota (red.), *Socjologiczne portrety grup społecznych, Tom szkiców i studiów (III)*, Wyd. UWr., Wrocław 2012, s. 14.

[5] J. Adams, *Discourses on Davila*, Boston 1805, s. 36–37, [cyt. za:] C.W. Mills, *Elita władzy*, Książka i Wiedza, Toruń 1961, s. 231.

[6] J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, wyd. 7 zmienione i uzupełnione, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 2010, s. 40.

[7] M. Domecka, A. Mrozowicki, *Robotnicy i ludzie biznesu. Wzory karier zawodowych a zmiana społeczna w Polsce*, „Przegląd Socjologii Jakościowej” 2008 (luty), t. IV, nr 1, s. 138–139.

[8] J. Sztumski, *Autorytet i prestiż dowódcy*, „Kwartalnik Bellona” 2014, nr 2, s. 174.

[9] W. Rozbicki, *Anegdota i ploty o generałach*, CB, Warszawa 2005, s. 26.

[10] Kazimierz Doktor trafnie zauważał także, że: *oficjalny przemysł zbrojeniowy i przedsiębiorstwa zakamuflowane idą ręką w rękę z generalskimi zleceniodawcami na produkcję uzbrojenia i inne produkty oraz usługi dla armii. (...) generałowie bez lampasów w cywilnych uniformach i garniturach sprawują polityczną pieczę nad armią pracując nadal w licznych a ważnych komórkach Ministerstwa Obrony Narodowej. To jest początek argumentacji na rzecz tezy o zespolonych elitach w Polsce w postaci poziomu układu na szczytach polityki, biznesu i armii.* Cyt. Za: K. Doktor, *Zespolone elity a elita generałów*, [w:] A. Bobko, B. Marek-Zborowska (red.), *Równi, ale różni. Studia nad kryzysem i rozwojem społeczeństwa polskiego*, Wyd. URz, Rzeszów 2012, s. 226.

Ewa Wolska, dr nauk społecznych, specjalność – socjologia wojska. Obecnie pracownik firmy HugeTECH. Naukowo interesuje się między innymi problematyką terroryzmu, ze szczególnym uwzględnieniem Kaukazu.

Gen. SZ RP Franciszek Gągor i adm. US ARMY Mike Mullen podczas wizyty w Warszawie. Fot. US NAVY

Wahhabizm w Wąwozie Pankisi*

Nie tylko Czeczenia i jej sąsiednie republiki były dotknięte różnego rodzaju konfliktami czy walkami między wojskiem rosyjskim a separatystami. Wąwóz Pankisi również odczuł obecność bojowników. Tutaj również nastąpiła konfrontacja pomiędzy wyznawcami radykalnego islamu, a islamu sunnickiego.

KAMIL PIETRASIK

Wąwóz Pankisi położony jest w północno-wschodniej części Gruzji, tuż przy granicy z Czeczenią i Dagestanem. Zamieszkały jest głównie przez Wajnachów^[1]. Pierwsi emigranci z Czeczenii i Inguszetii w Pankisi pojawili się w trakcie wojen ludów kaukaskich z carską Rosją trwających od początku XVIII w. aż do XIX w. Nieznana jest dokładna data przybycia Czeczenów i Inguszów do wspomnianego wąwozu, który graniczy z Czeczenią i Dagestanem. George Sanikidze zauważa, iż pierwsi Wajnachowie przybyli z ziem czeczeńskich i inguskich zaczęli pojawiać się w Pankisi od 1830 roku^[2]. Natomiast Vincenc Kopeček stwierdza, iż pierwsze emigracje do Wąwozu Pankisi przypadają na pierwszą połowę XIX wieku^[3].

W 1860 roku większość Kistów^[4] nawróciło się na chrześcijaństwo, jednak niektórzy pozostali nadal muzułmanami i w 1902 roku udało im się zbudować pierwszy meczet w wiosce Duisi^[5]. Duisi, zarówno historycznie, jak i obecnie, zostało uznane za islamskie centrum Kistów^[6]. Po Rewolucji Październikowej, meczet Duisi został zamknięty aż do 1960 roku^[7].

Jak zauważa Vincenc Kopeček, muzułmańskim misjonarzom udało się przekonać do konwersji wielu Kistów z powrotem na Islam na początku XX w., a proces konwersji z powrotem na islam trwał aż do 1970 r. Rejon Pankisi cechowała wieloletniość, tolerancja i multireligijność. Występowały w tym czasie rodziny mieszane, składające się z muzułmanów i chrześcijan, muzułmanie czcili chrześcijańskich świętych i na odwrót^[8]. Większość Kistów to są sunnici, jednak, wciąż istnieją małe osady chrześcijańskich Kistów w Pankisi, Tusheti i Kakheti^[9]. Górale zarówno z północnego Kaukazu i Gruzji, zawsze uczestniczyli razem w uroczystościach religijnych. Choć dzisiaj wielu Kistów, modli się w meczecie w miejscowości Duisi, ale także modlą się w miejscach dla siebie historycznych, w zrujnowanych świątyniach chrześcijańskich. Również modlą się w kościele św. Jerzego w miejscowości Joqolo i uczestniczą w uroczystościach religijnych w klasztorze Alaverdoba Alaverdi w Kacheti^[10]. Kistowie, będący chrześcijanami, mają tendencję do identyfikowania się, jako Gruzini^[11].

Flagi Iczkerii oraz Gruzji w Wąwozie Pankisi. Fot. S. Bordzikashvili

Lata dziewięćdziesiąte XX w. charakteryzowały się wzrostem islamu reformatorskiego lub radykalnego odłamu islamu, czyli wahhabizmu^[12]. Wpływy wahhabitów były widoczne w Czeczenii po rosyjskich kampaniach militarnych w republice. Trwające wiele lat wojny spowodowały zubożenie i destabilizację społeczeństwa czeczeńskiego, a wahhabici wykorzystali ten moment na swoją korzyść^[13]. Pierwsi wahhabici według Kopećeka pojawili się w Pankisi w 1997 r. ruch wahhabitów wzmocniony został tym samym napływem uchodźców z drugiej wojny czeczeńskiej w 1999 roku i 2000. Wielu przybyłych z Czeczenii do wąwozu Pankisi wahhabitów, ze statusem uchodźcy, próbowało przekonać na swoją stronę młodych Kistów poprzez głoszenie teorii o „czystym islamie.” W czasie drugiej wojny czeczeńskiej, u Kistów znalazło schronienie, aż ok. 7 tys. uchodźców z Czeczenii^[14].

Wraz z przybyciem uchodźców pojawiły się również bojówki i radykalne islamskie ugrupowania, rzekomo związane z Al-Kaidą, Wąwóz Pankisi został skutecznie wyłączony spod kontroli gruzińskiego rządu. Odnotowano wtedy obecność obozów szkoleniowych organizowanych przez bojowników czeczeńskich i zarazem radykałów islamskich. Rejon ten był również dobrym terenem dla różnego rodzaju mafii specjalizujących się w handlu narkotykami oraz porwaniami dla okupu itp. Wszystko to zniszczyło etniczną i religijną równowagę w Pankisi^[15].

Zdaniem ekspertów, Kistowie wahhabicczy nie asymilowali się ze społeczeństwem gruzińskim. Nie uczyli się języka gruzińskiego, wielu wyjechało za granicę, gdzie kontynuowali naukę języka arabskiego, wracali z konkretnymi celami religijnymi i politycznymi. Gruzini eksperci ds. Kaukazu nazywają konflikt między wyznawcami tradycyjnego islamu a wyznawcami wahhabizmu, jako „mini-religijną konfrontację”. Według nich, tradycyjny islam jest praktykowany w Wąwozie Pankisi głównie przez ludzi starszych. Oni nie mają ani siły, ani środków by wyprzeć ze swoich zamieszkałych terenów ideologii wahhabizmu^[16].

Jeden ze starszych Kistów dodał: „Naszą wiarą jest islam, który dostaliśmy od naszych przodków. Chattab^[17] pojawił się ze swoją wiarą podczas pierwszej wojny czeczeńskiej. Jest Arabem, który kupił dom w Duisi. Przekonał do siebie dwudziestu młodych ludzi, oni nie szanują naszych tradycji. Pozwalają na małżeństwa między krewnymi, (co jest zabronione przez *adat*^[18]). Jesteśmy temu przeciwni i jesteśmy nawet gotowi przelać krew”^[19]. Rytuał *zikr* został stworzony przez XIX-wiecznego mistyka Czeczenów Kunta-Hadžiego Kisziewa będącego przeciwieństwem do Imama Szamila, religijnego i politycznego przywódcy muzułmanów na Północnym Kaukazie w tym czasie. W Czeczenii Kunta-Hadži rozpoczął praktykowanie *zikru* będące połączeniem modlitwy, recytacji, śpiewu i tańca^[20]. Starsi Kistowie mieszkający we wsiach Pankisi są zwolnikami obrzędów ustanowionych przez Kunta-Hadžiego, obrzędów, które były przekazywane ustnie przez pokolenia. Kolejnym powodem konfliktu między wyznawcami tradycyjnego islamu a wyznawcami

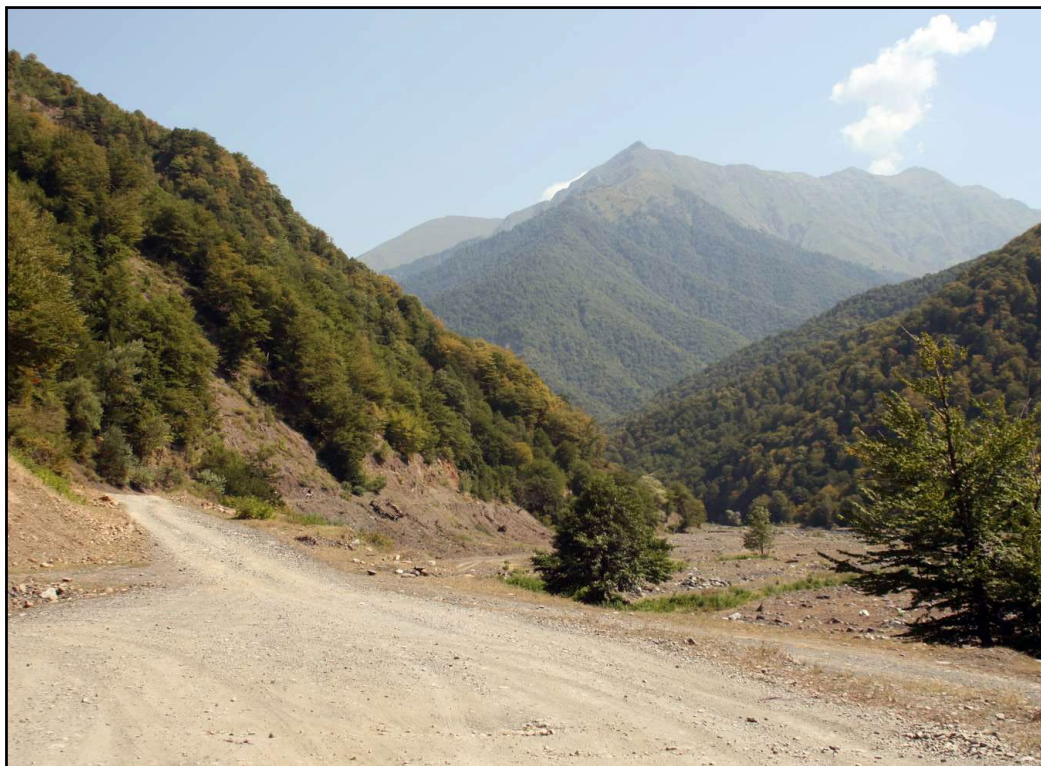

Fot. commons.wikimedia.org

wahhabizmu są obrzędy m.in. pogrzebowe, czy kult świętych, a także kwestie finansowe, gdyż nowo przyjęci i aktywni wyznawcy radykalnego islamu dostawali pieniądze. Wielu Kistów twierdzi, iż wahhabici płacili młodym ludziom po 100-150 \$ za każdy miesiąc w celu ich wsparcia. Starsi mawiali: *To nie jest religia, gdyż płacą za to pieniądze i kupują przez to dusze*^[21].

Jesienią 2001 roku oraz latem 2002 r., sytuacja w rejonie Pankisi pogorszyła się, kiedy to rosyjskie samoloty wraz ze śmigłowcami bombardowały te obszary za zgodą Władimira Putina, który twierdził, iż jest to czynione w ramach operacji antyterrorystycznej, która została wprowadzona po *rajdzie* wahhabitów na graniczące z Czeczenią wioski dağestańskie jesienią 1999 roku. Jak wiemy, w dniach bezpośrednio po koszarze w Biesłanie^[22] panowie Putin i Iwanow nie byli w stanie wystąpić z niczym bardziej oryginalnym niż naśladownictwo Busha i najbliższych mu dżentelmenów i obiecali przeprowadzenie serii uderzeń wyprzedzających na bazy terrorystów i samych terrorystów, niezależnie od tego, gdzie można by ich znaleźć^[23]. Dla wszystkich było jasne, że mówią o Gruzji, która bez Eduarda Szewardnadze coraz bardziej wymykała się spod kontroli Kremla. A dokładniej o Wąwozie Pankisi, terytorium sąsiadującym z Czeczenią^[24].

Należy zaznaczyć, iż rejony Pankisi były dobrym punktem pod każdym względem dla bojowników z przedkaukazia, gdyż po pierwsze: trasa Grozny-Nazrań była bombardowana przez armię rosyjską, celowano do uchodźców oraz w auta tysięcy Czeczenów, którzy szukali schronienia w pobliskiej Inguszetii. Po drugie terytorium Czeczenii jest blisko Wąwozu Pankisi i to nie sprawiało żadnych problemów, aby dostarczyć walczącym wahhabitom przeciwko Rosji broni i różnego rodzaju zaopatrzenia. Po trzecie napływ nowych bojowników głównie z takich krajów jak m.in. Turcja, Azerbejdżan a nawet Gruzja, ich pojawienie się na granicy nie było tak skomplikowane czy czasochłonne, jak, gdyby odbywało się poprzez szlak komunikacyjny inny niż Wąwóz Pankisi. Ostatnim powodem był łatwy werbunek do szeregów separatystów wśród samych Kistów, którzy byli niezapominajmy Czeczeńcami. Głównym czynnikiem, jaki powodował, iż wstępowali w szeregi bojowników były

Wąwóz Pankisi. Fot. A. Muhranoff

to m.in. kwestie finansowe za udział w wojnie przeciwko Rosji oraz przede wszystkim walka o wolność republiki swoich przodków, w przypadku młodych Kistów, czy też swojej rodzimej republiki (uchodźcy czeczeńscy). Trzeba dodać również, iż jeśli utrzyma się dalej tendencja, iż młodzi Kistowie nadal będą sprzeciwiać się wierze swoich przodków i będą przyjmować wahhabizm jako swoją nową religię to rejon Pankisi może być obszarem działalności wahhabitów, jak niektóre wioski dagestańskie znajdujące się na pograniczu czeczeńsko-dagestańskim. Z drugiej strony na dzień dzisiejszy brakuje osowości rodzaju Chattaba. A za tym bez wątpienia idą mniejsze środki finansowe przekazywane przez poszczególne kraje arabskie na działalność i propagowanie idei skrajnego odłamu islamu, jakim jest niewątpliwie wahhabizm. ■

Przypisy:

* Pierwotnie tekst ukazał się w Roczniku Muzułmańskim, nr 10, 2016.

[1] Chodzi tutaj o Czeczenów i Ingusów.

[2] G. Sankidze, Islamic Resurgence in the Modern Caucasian Region: "Global" and "Local" Islam in the Pankisi Gorge, [w:] Empire, Islam, and Politics in Central Eurasia, No.14, ed. U. Tomohiko, Sapporo2007, s. 267, http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/coe21/publish/no14_ses/10_sanikidze.pdf, dostęp 12.11.2012.

[3] V. Kopeček, Welcome to My Neighbour's Funeral: Pankisi Kists and International Tourism, [w:] In The Scale of Globalization. Think Globally, Act Locally, Change Individually in the 21st Century, Ostrava 2011, s. 158, http://conference.osu.eu/globalization/publ2011/157-165_Kopecek.pdf, dostęp: 12.11.2012.

[4] Tak nazywają się gruzińscy Czeczeńcy, a także

Ingusowie zamieszkali w rejonach Pankisi.

[5] V. Kopeček, op. cit., s. 158, dostęp 13.11.2012.

[6] G. Sankidze, op. cit., s. 268, dostęp 14.11.2012.

[7] Ibidem, s. 269, dostęp 14.11.2012.

[8] V. Kopeček, op. cit., s. 159, dostęp 13.11.2012.

[9] <http://churchmousec.wordpress.com/2013/04/23/chechnya-georgia-the-kist-s-and-wahhabism/>, dostęp 19.05.2013.

[10] Ibid., dostęp 19.05.2013.

[11] Ibid., dostęp 20.05.2013.

[12] Abd al-Wahhab twórca skrajnego odłamu islamu, który powstał na Płw. Arabskim w XVIII w.

[13] G. Sankidze, op. cit., s. 275, dostęp 18.11.2012.

[14] <http://churchmousec.wordpress.com/2013/04/23/chechnya-georgia-the-kist-s-and-wahhabism/>, dostęp 19.05.2013.

[15] G. Sankidze, op. cit., s. 275, dostęp 18.11.2012.

[16] V Pankisi vakhkhabizmgotovitsya k voyne, <http://www.georgiatimes.info/articles/39091.html>, dostęp 20.11.2012.

[17] Arabski mudżahedin, który walczył po stronie bojowników w wojnie domowej w Tadżykistanie w 1994-1995r., później walczył przeciwko armii rosyjskiej w obydwu wojnach czeczeńskich.

[18] Muzułmańskie prawo zwyczajowe, które jest wykorzystywane do rozwiązywania zaistniałych problemów.

[19] Cytat za : G.Sankidze, op.cit., s. 276, dostęp 18.11.2012.

[20] A Growing Gap in Pankisi Gorge, <http://catword.wordpress.com/2010/02/06/youth-turning-away-from-sufi-traditions-in-pankisi>, dostęp 18.11.2012.

[21] G. Sankidze, op. cit., s. 278.

[22] Chodzi o zajęcie przez grupy Basajewa szkoły w Osetii Północnej w dniach 1-3 września 2004 r.

[23] A. Politkowska, Tylko prawda. Artykuły i reportaże, tłum. S. Szymański, Wyd. Prószyński Media, Warszawa 2011, s. 385.

[24] Ibid.

Kamil Pietrasik, doktor nauk społecznych (specjalność nauka o polityce). Członek Towarzystwa Azji i Pacyfiku. W sferę zainteresowań naukowych wchodzi: Historia i teraźniejszość Czeczenii i Arabii Saudyjskiej, a także migracje/uchodźstwo.

Na naszych łamach w poprzednich latach ukazywały się artykuły związane z funkcjonowaniem Biura Ochrony Rządu, czy też incydentami związanymi z jego pracą (vide Łuck) lub działaniem innych służb ochronnych (np. fragmenty wspomnień gen. majora KGB Walerija W. Wieliczko). W chwili obecnej w Polsce trwa rekonstrukcja służb ochronnych. Zlikwidowane zostało Biuro Ochrony Rządu i powstał twór szumnie nazwany – Służba Ochrony Państwa. Autor od szczenięcych lat śledzący funkcjonowanie służb ochronnych (zainspirowany w połowie lat 70. ub. stulecia artykułem w nieistniejącej już gazecie Stowarzyszenia PAX Słowo Powszechne) poświęconym Secret Service prowadził przez następne lata studium funkcjonowania służb ochronnych, ich historii, oczywiście w miarę dostępnych źródeł. Dlatego postanowił powrócić do tej tematyki, gdzie w kolejnych numerach e-Terrorizm.pl będzie prowadził rozważania nad tego rodzaju formacjami ochronnymi. Zaczyna od swojego ulubionego kierunku – czyli Federacji Rosyjskiej.

Federalna Służba Ochrony Federacji Rosyjskiej

KAZIMIERZ KRAJ

Jeszcze kilka słów komentarza. Autor jako obserwator z zewnątrz dostrzegał słabości w funkcjonowaniu Biura Ochrony Rządu. Pozostaje tylko pytanie, czy rozwiązanie tej formacji i utworzenie w jej miejsce nowej, nie spowoduje takiego stanu rzeczy, żeby nawiązać do słów szefa sztabu 9 Zarządu KGB (ochrona) wspomnianego wyżej Walerija Wieliczko: **specjalista od lepienia pierogów będzie uczył szewca szyc buty**. Ten sposób działania widać na przykładzie zmian w Policji, gdzie np. w patrolach dość powszechnie biorą udział niedoświadczeni policjanci, mający kilka miesięcy służby poza sobą, co skutkuje filmikami na YouTube i podważa wiarygodność formacji. I tutaj widać realizację tezy generała Wieliczko. Innymi słowy uczył Marcin Marcina. Obawiam się, że ten sam proces będzie miał miejsce podczas organizacji Służby Ochrony Państwa.

Za rocznicę powstania rosyjskiej ochrony państwowej przyjęty został dzień 16 września (3 września wg starego stylu). Tego dnia (3 września 1881 r.) dekretem cara Aleksandra III na stanowisko szefa ochrony imperatora powołany został generał major

Piotr Aleksandrowicz Czerewin. Wcześniej, w sierpniu 1881 roku car zatwierdził etaty służby ochronnej i Regulamin o Ochronie Jego Wysokości. Carska służba ochronna przetrwała do Rewolucji Październikowej z 1917 roku. Została zamieniona przez służby ochronne WCzK i jej następców. Bezpośrednim poprzednikiem Federalnej Służby Ochrony był 9 Zarząd Główny KGB, na ostatnim etapie funkcjonowania Komitetu przemianowany na Służbę Ochrony KGB. Po rozwiązaniu KGB powstał Główny Zarząd Ochrony RSFR (FR). W latach 1993 – 1996 funkcjonował drugi federalny organ ochronny Służba Bezpieczeństwa Prezydenta FR, wydzielony z GZO i ponownie do włączony, ale już do FSO.

Federalna Służba Ochrony należy do tych rosyjskich organów bezpieczeństwa, które mogą realizować zadania operacyjno – śledcze. Jest jedną ze służb bezpośrednio podległych prezydentowi Federacji Rosyjskiej, kierowanych i kontrolowanych przez niego. Dyrektor FSO jest powoływany na stanowisko i odwoływany przez prezydenta Rosji. Federalna Służba Ochrony jest więc organem federalnej

Po lewej: kolumna prezydenta FR i sztandar FSO

Poniżej: Emblemat FSO

Snajper zespołu kontrsnajperskiego FSO

Odznaka – Honorowy Funkcjonariusz FSO FR

Odznaka – Za honorową i godną służbę Ojczyźnie

Odznaka – Za służbę w FSO Rosji

władzy wykonawczej w sferze ochrony państwowej, realizuje funkcje związane z realizacją polityki państwowej, regulacjami normatywno – prawnymi, kontrolą i nadzorem w sferze ochrony państwowej, potrzeb z zakresu systemu łączności niezbędnych dla organów państwa oraz realizuje funkcje mające na celu zabezpieczenie informacyjno – technologiczne oraz informacyjno – analityczne działalności prezydenta FR, rosyjskiego rządu oraz pozostałych organów państwowych. Tak nakreślona sfera działalności i odpowiedzialności FSO wyraźnie wskazuje na znaczącą rolę, którą ta służba ochronna odgrywa w systemie bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Zakres zadań oraz uprawnienia FSO sytuują ją, jako jedną z najbardziej wpływowych i najpotężniejszych służb ochronnych na świecie. Wymienione wyżej funkcje w zakresie zabezpieczenia prezydenta Federacji Rosyjskiej, rządu i innych organów państwowych informacyjne i analizy powoduje, że służba jest oknem informacyjnym dla władz wykonawczych, w tym głównie prezydenta, któremu jest, jak wiemy, jest bezpośrednio podporządkowana. Oprócz standardowej współpracy z innymi organami bezpieczeństwa (służbami specjalnymi), jak FSB i SWZ FSO ściśle, ze względu na charakter realizowanych zadań współpracuje z Głównym Zarządem Programów Specjalnych Prezydenta FR.

Mimo iż FSO, jako podstawowy organ realizuje zadania z zakresu ochrony państwowej, przy zapewnieniu bezpieczeństwa ochraniających osób i ochrony obiektów wspierają ją organy federalnej służby bezpieczeństwa, organy spraw wewnętrznych, wojska gwardii narodowej FR, organy wywiadu zagranicznego Rosji oraz Siły Zbrojne FR, a także pozostałe organa zapewnienia bezpieczeństwa. Federalna Służba Ochrony jest organem państwowym, który za zadanie ma zapewnić możliwość wykonywania obowiązków służbowych najwyższym władzom państwowym, niezależnie od sytuacji i miejsca w którym się znajdują.

Federalna Służba Ochrony działa w oparciu o ustawę O ochronie państwowej z 1996 r. Ustawa w swoich 36 artykułach reguluje problematykę ochrony państwowej zaczynając od obszaru działania i wyjaśnienia podstawowych pojęć związanych z jej funkcjonowaniem

Ochrona państwowa – działalność mająca na celu zapewnienie bezpieczeństwa obiektów ochrony państwowej i ochrony ochraniających obiektów, wykonywana w celu bezpiecznego i swobodnego sprawowania władzy państwowej w Federacji Rosyjskiej i wykonywania międzynarodowych obowiązków Federacji Rosyjskiej, realizowana na podstawie ogółu prawnych, organizacyjnych, ochronnych, porządkowych, operacyjno – śledczych, technicznych, informacyjnych i innych środków (tłum. własne – K.K.).

Jak można zauważyć, FSO zajmuje się dwoma kategoriami ochraniających obiektów, pierwszy: obiekty państwowej ochrony, to nic innego, jak osobistości jej podlegające (zgodnie z omawianą ustawą), po drugie ochraniające obiekty, czyli: budynki, konstrukcje, budowle (w tym samodzielne pomieszczenia), przylegające do nich działki (obiekty wodne), obszary lądowe i wodne, których ochrona jest realizowana przez organy ochrony państwowej w celu zapewnienia ich bezpieczeństwa. Ochrona państwowa konkretnych obiektów odbywa się na podstawie regulacji prawnych FR. W ramach swoich działań FSO realizuje przedsięwzięcia ochronne, które są rozumiane, jako ogół działań podejmowanych przez ochronę państwową lub przez nią realizowanych. Samodzielnie lub z zaangażowaniem sił i środków innych organów państwowych, które w swoich kompetencjach mają zadania z zakresu zapewnienia bezpieczeństwa.

Zasadami realizacji ochrony państwowej są: praworządność, szanowanie i przestrzeganie praw i swobód człowieka i obywatela, scentralizowanego kierownictwa, współdziałania państwowych organów zapewnienia bezpieczeństwa, ciągłość, systematyczność i kompleksowość stosowania prawnych, organizacyjnych, ochronnych, porządkowych, operacyjno – śledczych, technicznych, informacyjnych i innych środków. Łączenie jawnych i niejawnych metod działania, podleganie kontroli i nadzorowi oraz priorytet dla środków zapobiegawczych (prewencyjnych).

Do środków służących realizacji zadań ochrony państwowej należy przydzielenie obiektowi ochrony państwowej osobistej ochrony, łączności dla potrzeb organów władzy państwowej, informacji o zagrożeniach dla jego bezpieczeństwa, obsługa w zakresie transportu, obsługa w zakresie życia codziennego i zaopatrzenia, bezpiecznego żywienia oraz ochrony sanitarno – epidemiologicznej. FSO podejmuje również przedsięwzięcia związane przeprowadzeniem właściwych działań zapewniających porządek publiczny w ochraniających obiektach oraz na trasach przemieszczania się ochraniających dostojników. Ochrona obiektów oraz zorganizowanie w nich systemu przepustek oraz regulaminu porządkowego. Ponadto służba ochronna zapewnia bezpieczną, niezbędną dla organów władzy

pewnie działającą łączność oraz gwarantuje bezpieczeństwo informacyjne łączności zapewnianej prezydentowi FR, rządowi oraz innym państwowym organom władzy, w czasie pokoju i wojny, także podczas wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych. Prawie tożsame zadanie FSO jest związane, ze zorganizowaniem federalnych systemów informacyjnych dla informacyjno – technologicznego i informacyjno – analitycznego zabezpieczenia funkcjonowania organów władzy państwowej.

Obiektami ochrony państwowej są następujące osobistości Federacji Rosyjskiej: prezydent, premier, przewodniczący Rady Federacji, przewodniczący Dumy Państwowej, przewodniczący Sądu Konstytucyjnego, przewodniczący Sądu Najwyższego FR, prokurator generalny, przewodzący Komitetu Śledczego FR w trakcie pełnienia przez nich obowiązków. Na podstawie decyzji prezydenta Rosji ochrona państwowa może być zapewniona członkom obydwu izb parlamentu FR oraz urzędnikom federalnym oraz innym osobistościom. System zapewniania ochrony państwowej dla wskazanych wyżej osób jest ustalany przez prezydenta Federacji Rosyjskiej. Ustawa reguluje również sprawy zapewnienia bezpieczeństwa szefów państw i rządów oraz innych zagranicznych osobistości w okresie przebywania na terytorium Rosji. Artykuł 12 przedstawianej ustawy precyzyjnie określa, jakie instytucje mogą być częściami składowymi organu władzy wykonawczej FR w dziedzinie ochrony państwowej. Pododdziały wspomnianego organu, realizujące własne, samodzielne uprawnienia związane z ochroną państwową, zmilitaryzowane instytucje kształcenia (szkolenia), w tym instytucje mające status wyższych uczelni resortowych, które mogą być osobami prawnymi. Do elementów składowych ochrony państwowej zaliczone są również organizacje naukowe, szkoleniowe i inne. Jak wspominaliśmy FSO jest bezpośrednio podległa prezydentowi FR i on kieruje tą służbą. Decyduje o powstaniu, reorganizacji czy likwidacji organu władzy wykonawczej w sferze ochrony państwowej zgodnie z właściwym ustawodawstwem federalnym. Również prezydent nadaje i zatwierdza statut organu właściwego w zakresie ochrony państwowej.

Podstawowymi zadaniami organów ochrony państwowej są: a. prognozowanie i wykrywanie zagrożeń dla bezpieczeństwa obiektów ochrony państwowej, realizacja kompleksowych przedsięwzięć dla zapobieżenia tym zagrożeniom; b. zapewnienie bezpieczeństwa obiektów ochrony państwowej; c. zapewnienie w ramach swoich uprawnień organizacji i funkcjonowania łączności dla potrzeb organów władzy państwowej; d. uczestnictwo w zakresie swoich pełnomocnictw w walce z terroryzmem; e. zapewnia obronę obiektów ochrony; f. wykrywa, uprzedza i przerywa przestępstwa lub inne naruszenia prawa na terenach ochraniających obiektów i trasach przejazdów (przemieszczania) się obiektów podlegających ochronie państwowej; g. zapewnia organizację i funkcjonowanie federalnych systemów informacyjnych znajdujących się we władaniu lub wykorzystywanych przez organa ochrony państwowej;

h. w ramach swoich uprawnień uczestniczy w zabezpieczeniu informacyjnego bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej; i. zapewnia ochronę danych osobowych obiektów ochrony państwowej i członków ich rodzin.

Organy ochrony są zobowiązane:

- wykrywać, uprzedzać i przerywać przestępstwa i inne pozaprawne zamachy na obiekty ochrony państwowej i ochraniające obiekty;
- organizować i prowadzić ochronne, porządkowe, techniczne i inne przedsięwzięcia dla zapewnienia bezpieczeństwa obiektów ochrony państwowej na ochraniających obiektach i trasach przejazdów (przemieszczania się) obiektów ochrony państwowej;
- organizować i realizować w zakresie swoich uprawnień obsługę w zakresie transportu, obsługę i zabezpieczenia w zakresie życia codziennego, bezpieczne jedzenie, zabezpieczenie sanitarno – epidemiologiczne obiektów ochrony państwowej;
- realizować na ochraniających obiektach przyrządowo – techniczną oraz laboratoryjną diagnostykę, ewakuację i likwidację przedmiotów, które mogą być urządzeniami wybuchowymi lub środkami o charakterze dywersyjnym – terrorystycznym (włączając w to środki biologiczne) lub aparatami umożliwiającymi nielegalny dostęp do informacji;
- wspierać porządek społeczny, niezbędny dla zapewnienia bezpieczeństwa obiektom ochrony państwowej na terenie ochraniających obiektów i na trasach przejazdu (przemieszczania się), podejmować środki dla stworzenia warunków nie dopuszczających do realizacji ochrony państwowej;
- zapewniać w niezbędnych sytuacjach asystę (eskortę) dla środków transportu, którymi podróżują obiekty ochrony państwowej;
- organizować i prowadzić w zakresie posiadanych pełnomocnictw przedsięwzięcia mające na celu rozwój i doskonalenie łączności na potrzeby organów władzy państwowej, zapewnić jej niezawodność, bezpieczeństwo informacji i operatywnego dostarczania prezydentowi i rządowi FR oraz innym organom państwowym, a gdy jest to niezbędne również organom samorządu terytorialnego oraz innym organizacjom. System zapewnienia łączności na potrzeby organów władz państwowych jest ustalany w oparciu o akty prawne prezydenta Rosji;
- realizować w porządku ustalonym aktami prawnymi prezydenta FR opracowanie, powstanie, eksploatację i rozwój systemów informacyjnych szczebla federalnego dla informacyjno – technologicznego i informacyjno – analitycznego zabezpieczenia działalności prezydenta, rządu FR oraz innych organów państwowych, zabezpieczać niezawodne funkcjonowanie tych systemów, bezpieczeństwo

Odnaka – 25 lat nieskazitelnej służby

Odnaka – Za zasługi I stopnia

Odnaka – Za zasługi II stopnia

Odnaka – Za zasługi III stopnia

przesyłu informacji, tak w czasie wojny, jak i podczas sytuacji nadzwyczajnych, uczestniczyć w formowaniu państwowych zasobów informacyjnych, organizacji ich rezerw oraz realizacji państwowej polityki w sferze prawnej informatyzacji Rosji;

- organizować i realizować prace w zakresie szyfrów;
- organizować i realizować w ochranianych obiektach oraz na trasach przejazdu (poruszania się) ochranianych obiektów operacyjno – techniczną radiotechniczną, chemiczną, radiacyjną, ekologiczną, przeciw epidemiologiczną, sanitarno – higieniczną kontrolę, ponadto kontrolę przeciwpożarową oraz weterynaryjną;
- realizować w ochranianych obiektach, znajdujących się w operacyjnym zarządzaniu organów ochrony państwowej weterynaryjną opiekę zwierząt;
- realizować w zakresie swoich kompetencji kontrolę na przestrzeganiem wymagań normujących rosyjskich aktów prawnych regulujących sposób wykorzystania na potrzeby organów władz państwowych sieci łączności specjalnego przeznaczenia oraz przestrzeganiem sposobów wykorzystania zakresu częstotliwości radiowych;
- realizować informacyjno – analityczne zabezpieczenie swojej działalności;
- zabezpieczać bezpieczeństwo wewnętrzne organów;
- podejmować we współpracy w organami federalnej służby bezpieczeństwa środki przeciwdziałające wyciekowi informacji przy pomocy kanałów technicznych;
- zabezpieczać i (lub) realizować profesjonalne przygotowanie, profesjonalne wykształcenie i uzupełniające profesjonalne wykształcenie;
- wykonywać obowiązki pomocniczo – gospodarcze;
- realizować zewnętrzne stosunki ze specjalnymi służbami, organami porządku prawnego oraz organizacjami państw obcych.

Prezydent Wł. Putin opuszcza swoją pancerną limuzynę

Aby móc realizować swoje obowiązki organa ochrony państwowej mają swoje prawa – uprawnienia. Katalog ich jest obszerny i jego poznanie jest ważne dla zrozumienia roli organów ochrony państwowej w systemie bezpieczeństwa państwa Federacji Rosyjskiej. Federalne organa ochrony państwowej mogą używać sił i środków zapewnienia bezpieczeństwa, niezbędnych dla uczestnictwa w przeprowadzeniu przedsięwzięć ochronnych lub obronie (ochronie) ochranianych obiektów. W ramach swoich uprawnień prowadzą działalność operacyjno – śledczą na podstawie. Dokonują sprawdzenia dokumentów potwierdzających tożsamość osób, także dokumentów rejestracyjnych środków transportu i dokumentujących przewożone ładunki. W trakcie przejścia (wyjścia), przejazdu (wyjazdu) ochranianych osób do ochranianych przeprowadzają rewizję (kontrolę) lub oględziny znajdujących przy nich rzeczy (bagaż), środków transportu, także z wykorzystaniem urządzeń technicznych oraz zwierząt służbowych. Organa ochrony państwowej określają listę towarów (rzeczy), które są zakazane do przynoszenia i przywożenia do ochranianych obiektów. Mają prawo prowadzenia dokumentacji, fotografowania, zapisu dźwięku oraz zapisu filmowego i video zapisu faktów i zdarzeń. Są uprawnieni do zatrzymywania i przekazywania do pomieszczeń organów spraw wewnętrznych (policji), organu samorządowego lub do innych pomieszczeń służbowych osób podejrzewanych o dokonanie przestępstwa lub innych naruszeń prawa, dokonujących lub tych którzy ich dokonali w ochranianych obiektach oraz na trasach przejazdu lub poruszania się obiektów ochrony państwowej. Wykonują także czynności związane ze sprawami łamania przepisów administracyjnych określonych w kodeksie administracyjnym FR należących do zakresu obowiązków organów władzy wykonawczej w zakresie ochrony państwowej. Sprawdzają przygotowane przez upoważnione organizacje transportowe dostarczonych obiektom ochrony państwowej specjalnie wyposażonych środków transportowych, w tym, kontrolę przestrzegania prawidłowości ich eksploatacji. Kolejnym uprawnieniem organów ochrony państwowej jest możliwość przedstawiania wniosków do

Medal Za wyróżniającą się służbę wojskową I, II i III stopnia

organów władzy państwowej, władzy samorządowej czy stowarzyszeń społecznych obowiązkowe do wykonania propozycje usunięcia przyczyn i uwarunkowań mogących stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa obiektów ochrony państwowej oraz ochraniających obiektów. Procedury przedstawiania takich wniosków oraz pełnomocnictwa dla sprawujących kierownicze funkcje w organach ochrony państwowej określa kierownik organu ochrony państwowej. Środki, które służą dla celów usunięcia przyczyn i uwarunkowań zagrażających ochraniającym obiektom (w tym ochraniającym osobom) są podejmowane niezwłocznie, natychmiast. Organy czy instytucje do których zwróciły się organa ochrony państwowej w sprawie usunięcia zagrożeń są zobowiązane w ciągu jednego miesiąca do poinformowania organów ochrony państwowej o ustaniu przyczyn i uwarunkowań niosących zagrożenia dla bezpieczeństwa ochraniających osób i obiektów. Organa ochrony mają prawo wykorzystywać dla celów służbowych środki łączności, włączając w to specjalne należące do innych organizacji, a sytuacjach nieodzwonnych, doraźnych, środki łączności należące do obywateli. Mieć swobodny dostęp w instytucjach (organizacjach) do przeprowadzenia prac zabezpieczających funkcjonowanie oraz bezpieczeństwo linii i środków łączności, wyposażenia federalnych systemów informacyjnych, będących w posiadaniu lub wykorzystaniu organów ochrony. Jest to równoznaczne z dostępem do niezbędnej dokumentacji technicznej. Wprowadzać w zgodzie z określonym aktami prawnymi porządkiem ograniczenia w wykorzystaniu środków radioelektronicznych i urządzeń wysokiej częstotliwości dowolnego przeznaczenia, jeżeli zakłócają łączność niezbędną organom władzy państwowej. Dla celów służbowych mogą wykorzystywać środki transportowe należące do innych instytucji (organizacji), lub w nieodzwonnych sytuacjach należące do obywateli. Nie mogą wykorzystywać środków transportu należących do korpusu dyplomatycznego i pozostałych przedstawicielstw państw oraz organizacji międzynarodowych. Środki transportowe mają służyć dla pościgu i zatrzymania osoby dokonującej przestępstwa lub podejrzaną o nie, dostarczenia osoby wymagającej natychmiastowej pomocy medycznej do właściwego ośrodka, ale także dla celów dotarcia na miejsce zdarzenia. Kierowcy wykorzystywanych środków transportu mogą być odsunięci od prowadzenia pojazdu. Właścicielom tak wykorzystywanych środków transportu, jeżeli w wyniku wykorzystania pojazdu wystąpiły szkody organy ochrony państwowej zgodnie z obowiązującymi przepisami pokrywają rzeczywiste szkody. Realizując swoje obowiązki organa ochrony państwowej (ich funkcjonariusze) mają prawo wchodzenia bez przeszkód do pomieszczeń mieszkalnych i innych należących do obywateli pomieszczeń, na należące do nich działki, tereny i pomieszczenia organizacji dla przerwania przestępstw stanowiących zagrożenie dla obiektów ochrony państwowej, w trakcie pościgu za osobami podejrzanymi o przestępstwa związane z zagrożeniem dla ochraniających, jeżeli zwłoka może spowodować realne zagrożenie

dla obiektów ochrony państwem. Wszystkie wejścia do pomieszczeń mieszkalnych i innych wbrew woli tam przebywających obywateli muszą być zgłaszane przez organa ochrony do prokuratora w ciągu 24 godzin. Organa ochrony państwowej mają prawo w razie konieczności do czasowego ograniczenia lub zakazu ruchu środków transportowych, ruchu pieszych na trasach przejazdu lub przemieszczania się ochraniających osób po ulicach i drogach, do niedopuszczenia środków transportu i obywateli na wydzielone miejsca i obiekty oraz do odholowywania środków transportowych. Przestrzegania specjalnych warunków wykorzystywania stref ochraniających obiektów, określania granic stref ochraniających obiektów i ich uzgadniania z właściwym federalnym organem władzy – nadzorem budowlanym w oparciu o obowiązujące przepisy. Mają prawo zatrzymywać prowadzenie prac związanych z gospodarczą lub inną działalnością w chronionych obiektach, strefach chronionych oraz na trasach przejazdów (przemieszczania się) osób ochraniających oraz na przylegających do nich obszarach, w tym obszarach wodnych do momentu usunięcia przyczyn i uwarunkowań stanowiących zagrożenie dla chronionych, ochraniających obiektów lub przeszkadzających obronie (ochronie) chronionych obiektów lub utrzymywaniu warunków dla ich funkcjonowania. Ponadto ochraniają znajdujące się w miejscach postoju statki powietrzne i pozostałe środki transportu wykorzystywane dla celów obsługi lub bezpieczeństwa obiektów ochrony państwowej. Bezpłatnie otrzymują niezbędne informacje od federalnych organów władzy państwowej, organów władzy podmiotów Federacji Rosyjskiej oraz pozostałych organów państwowych, organów samorządu terytorialnego i organizacji oraz stowarzyszeń społecznych. Zezwalają funkcjonariuszom i pracownikom organów ochrony państwowej na przechowywanie i noszenie broni oraz środków specjalnych. Samodzielnie prowadzą nabór (także na zasadzie konkursu) kandydatów do wstąpienia na służbę wojskową do organów ochrony państwowej na zasadzie kontraktu. Organa ochrony mają prawo wykorzystania dokumentów dla celów utajnienia, zakonspirowania personalistów funkcjonariuszy, resortowej przynależności komórek organizacyjnych, pomieszczeń oraz środków transportu. Są zobowiązane do podejmowania w zgodzie z federalnymi regulacjami prawnymi i własnymi uprawnieniami działania związane z ochroną przez państwo życia, zdrowia i własności funkcjonariuszy i pracowników organów ochrony, bliskich krewnych, także w wyjątkowych wypadkach innych osób, których dotyczy zagrożenie mające na celu utrudnianie zgodnej z prawem działalności funkcjonariuszy ochrony państwowej, lub zmuszenie do zmiany jej charakteru lub z zemsty za te działania. Ponadto organa ochrony państwowej zajmują się ochroną danych osobowych ochraniających osobistości oraz członków ich rodzin. Przetwarzanie danych osobowych obiektów ochrony i ich rodzin odbywa się za zgodą ich samych lub organów ochrony państwowej, z wyjątkiem danych podlegających publikacji lub

Medal FSO Za wyróżnienie się podczas operacji specjalnej

Medal Za wojskowe męstwo

Medal Za wyróżniającą pracę

Medal Weteran Federalnych Organów Ochrony Państwowej

Medal Za bojową przyjaźń

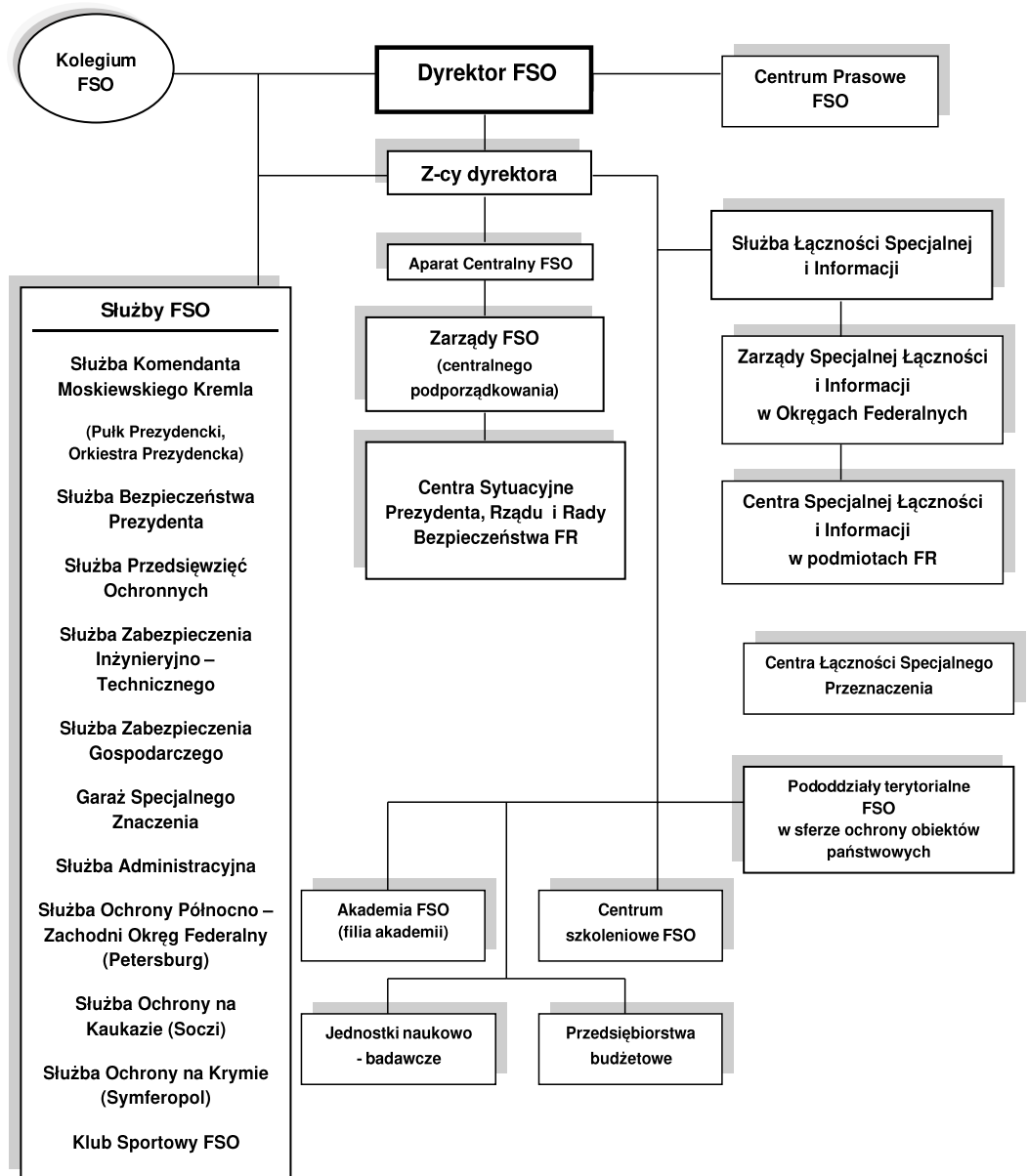

Gen. lejtnant Dmitrij Koczniw – Dyrektor FSO

obowiązkowemu ujawnieniu na podstawie odpowiednich przepisów prawnych. Ochrona państwa, w naszym wypadku Federalna Służba Ochrony, ma prawo do prowadzenia odpłatnego bądź bezpłatnego przygotowywania kadr dla służb specjalnych innych państw, jeśli nie jest to niezgodne z zasadami realizacji ochrony państwowej. Może również wymieniać się ze służbami specjalnymi, organami ochrony porządku prawnego i innymi organizacjami w ramach swoich uprawnień informacjami operacyjnymi, specjalnymi technicznymi oraz pozostałymi środkami oraz porozumiewać się na temat warunków i sposobu zabezpieczenia osobistego bezpieczeństwa obiektów ochrony państwowej podczas ich wyjazdów poza granice Federacji Rosyjskiej.

Rosyjskie rozwiązania prawne i organizacyjne w dziedzinie służb specjalnych są silnie osadzone w tradycji państwowej, uwzględniają ciągłość historyczną oraz są pisane oryginalnym, narodowym (rosyjskim) językiem prawniczym. Ponieważ organa ochrony państwowej są elementem władz wykonawczych Federacji Rosyjskiej, dla realizacji swoich pełnomocnictw i zadań zobowiązane są do współpracy, współdziałania z organizacjami FR oraz organizacjami obcych państw. Dla realizacji zadań z zakresu ochrony państwowej funkcjonariusze organów ochrony państwowej mogą być odkomenderowani do innych organów państwowych i organizacji na mocy regulacji zatwierdzonych przez prezydenta FR z zachowaniem swojego statusu służbowego. Organy ochrony państwowej z zakresu swoich uprawnień

STRUKTURA FSO

Źródło: K. Kraj, Rosyjska wspólnota organów bezpieczeństwa, Kraków – Wrocław 2017, s. 243.

organizują współpracę z innymi organami systemu zapewnienia bezpieczeństwa oraz zajmują się koordynacją tych działań w zakresie ochrony. Wszystkie organy władz publicznych, organizacje społeczne zobowiązane są do wspierania działalności organów ochrony państwowej w realizacji ich ustawowych zadań. Współpraca ze służbami specjalnymi (ochronnym) innych państw, organami ochrony porządku prawnego odbywa się na podstawie międzynarodowych umów Federacji Rosyjskiej oraz wzajemnych między organizacyjnych porozumień.

Funkcjonariusze organów ochrony państwowej podczas realizacji swoich obowiązków mogą stosować (używać) siły fizycznej, środków specjalnych i broni. Funkcjonariusze zanim użyją broni czy środków specjalnych, lub siły fizycznej są zobowiązani do uprzedzenia o podjęciu tych czynności, celem umożliwienia wypełnienia wydawanych przez nich poleceń. Jednakże, prawo zezwala im na użycie środków przymusu bez uprzedzenia, jeżeli jest to niemożliwe lub niecelowe. Funkcjonariusze ochrony państwowej mają prawo dobyć broń i przygotować ją do strzału w sytuacji obrony obiektów ochrony państwowej przed napadem lub w wypadku zagrożenia nim. Dotyczy to także odparcia napadu lub zagrożenia napadem na funkcjonariuszy ochrony oraz innych organów zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, uczestniczących w realizowanych przedsięwzięciach ochronnych, jeżeli ich życie i zdrowie zostało zagrożone. Dotyczy to również próby przejęcia ich uzbrojenia, środków transportu oraz środków łączności. Broń może również użyta dla odparcia ataku na ochraniane obiekty i środki transportu, lub ich odbicia po przejęciu. Prawo użycia broni może być realizowane podczas zatrzymywania podejrzanych, gdy stawiają opór, a inne zastosowane środki nie są skuteczne dla jego obezwładnienia lub pozabawienia go broni. Funkcjonariusze ochrony mogą wykorzystywać broń w wypadku obrony obywateli przed

Po lewej gen. armii Wiktor Zołotow, były szef Służby Bezpieczeństwa Prezydenta FSO FR, obecnie dyrektor i głównodowodzący wojskami Federalnej Służby Wojsk Gwardii Narodowej

napadem, który zagraża ich życiu i zdrowiu, jeżeli nie ma możliwości zastosowania innych środków. Broń używają także w wypadkach oswoadzenia zakładników, lub podczas odpierania ataków terrorystycznych i innych przestępczych zamachów. Broń może być także użyta dla celów zatrzymania, obezwładnienia środków transportu jeżeli kierujący stwarza realne zgorzenie dla obiektów ochrony państwowej czy zagraża życiu i zdrowiu obywateli. Można również wykorzystać broń dla unieszkodliwienia zwierzęcia zagrażającego zdrowiu lub życiu obywateli lub funkcjonariuszy ochrony, dla wystrzału ostrzegawczego i alarmowego. Zakazane jest używanie broni w stosunku do kobiet lub osób z widocznym inwalidztwem, małoletnich, jeżeli funkcjonariusz jest w stanie to ocenić lub ma wiedzę na ten temat. Wyjątek od tej zasady stanowi zbrojny lub grupowy napad zagrażający życiu ludzi.

Kompania honorowa tzw. Pułku Kremłowskiego FSO

Na samej górze – Kolumna FSO z eskortą motocyklistów oraz tzw. czarne berety – bojcy oddziału kontrterrorystycznego FSO

Na fot. drugiej od góry i na dole – samochód oddziału kontrterrorystycznego FSO

Funkcjonariusze mają prawo użycia siły fizycznej, jeżeli nie siłowe sposoby nie pozwalają na wykonywanie obowiązków służbowych, niedopuszczenia do popełnienia przestępstwa, innych przekroczeń prawa lub zatrzymania osób dokonujących tych czynów. Użycie siły fizycznej może skutkować zastosowaniem technik bojowych walki wręcz.

Kontrolę i nadzór nad działalnością organów ochrony państwowej sprawują: prezydent FR, parlament Rosji, rząd FR oraz sądy w ramach swoich pełnomocnictw. Ponadto nad działalnością organów ochrony państwowej jest sprawowany nadzór przez prokuratora generalnego oraz upoważnionych przez niego prokuratorów. Federalną Służbą Ochrony, kieruje dyrektor powoływany i odwoływany przez prezydenta FR. Dyrektor FSO ponosi osobistą odpowiedzialność za realizację zadań w zakresie sfery działalności FSO. W kierowaniu służbą wspierającą go zastępcy dyrektora, których powołuje i zwalnia prezydent Rosji. Dyrektor Federalnej Służby Ochrony jest odpowiedzialny za organizację pracy FSO, kieruje jej działalnością, ustala kompetencje i zakresy działania kierowników komórek organizacyjnych wchodzących w skład służby. Przedkłada prezydentowi FR propozycje etatowe dotyczące funkcjonariuszy i pracowników cywilnych FSO oraz jej aparatu centralnego. Wskazuje ilość wojskowych etatów, które należy obsadzać wyższymi oficerami (generałami), przedkłada wnioskiem o wyznaczenia lub zwolnienie z określonych wojskowych stanowisk, o awansach oraz o zwolnieniu ze służby. Informuje i proponuje liczbę stanowisk obsadzanych przez pułkowników

(kapitanów I rangi). Przedstawia informacje dotyczące poborów pracowników FSO i dodatków do pensji. Proponuje kandydatów na stanowiska zastępców dyrektora lub wnioskuje o ich odwołanie. Przekazuje propozycje o przyznaniu rang radców FR 1, 2 i 3 klasy dla pracowników cywilnych.

Przedstawia prezydentowi oraz rządowi Federacji Rosyjskiej projekty aktów prawnych i innych dokumentów dotyczących sfery działalności FSO. Przedstawia rządowi projekt statutu FSO oraz propozycje plac wojskowych z organów ochrony państwowej, oprócz informacji wypłatach, które są na podstawie przepisów prawnych zastrzeżone do decyzji prezydenta FR. Przekazuje propozycje o przyznaniu rang radców FR 1, 2 i 3 klasy dla pracowników cywilnych.

Dyrektor reprezentuje FSO w federalnych organach władzy państwowej, a także w innych organizacjach i państwach. W ramach swoich kompetencji prowadzi rozmowy i podpisuje porozumienia (umowy) międzynarodowe FR zgodnie z ustalonymi procedurami i rosyjskimi przepisami prawnymi. Zatwierdza strukturę FSO, etaty pododdziałów (jednostek organizacyjnych) FSO, jej instytucji szkoleniowych w tym także uczelni wyższych Federalnej Służby Ochrony. Decyduje o powołaniu, reorganizacji lub likwidacji jednostek organizacyjnych (pododdziałów) FSO, w tym również tych posiadających osobowość prawną. Zatwierdza regulaminy (o charakterze ogólnym, typowe) dla jednostek organizacyjnych FSO oraz jednostek szkoleniowych, w tym mających charakter wyższych uczelni będących w podporządkowaniu FSO. Mianuje i odwołuje kierowników tych jednostek, podpisuje, zmienia i rozwiązuje umowy o pracę (służbę, kontrakty). Podejmuje decyzje związane z dyslokacją jednostek organizacyjnych FSO wszystkich typów w zakresie terenów na których są rozmieszczone, lub innych terenów w porozumieniu z władzami podmiotów Federacji Rosyjskiej. Zatwierdza kosztorysy budżetowe jednostek FSO i organizacji jej podporządkowanych, które są finansowane z federalnych środków budżetowych, ustala normy i procedury wydatkowania środków budżetowych. Ponadto wydaje wewnętrzne akty prawne oraz kontroluje zgodność wewnętrznych aktów prawnych wydawanych przez szefów jednostek organizacyjnych FSO i podległych instytucji. Ustala zakres, listę informacji, które

podlegają utajnieniu. Podejmuje decyzje o oddelegowaniu funkcjonariuszy ochrony państwem do innych organów państwowych i organizacji na podstawie przepisów ustalonych przez prezydenta Rosji. Wydaje instrukcje (procedury) określające sposób korzystania z dokumentów legalizacyjnych przez funkcjonariuszy FSO oraz środków transportowych, pomieszczeń. Do jego kompetencji należą decyzje związane z ustanowieniem norm wyposażenia w uzbrojenie, w specjalną i wojskową technikę, sposób wykorzystania środków transportu, pozostałych środków technicznych (agregatów itp.). Zajmuje się całokształtem zadań nałożonych na FSO w zakresie pracy naukowo – badawczej, prac doświadczalno – konstruktorskich, modernizacji uzbrojenia i techniki specjalnej. Do niego należą również zagadnienia związane z budownictwem, remontami kapitalnymi obiektów ochrony państwowej.

Wracając do uprawnień związanych z funkcjonariuszami reguluje wszelkie kwestie związane z naborem do służby, począwszy od wykształcenia i profesjonalnego przygotowania do spełnienia wymagań w zakresie sprawności fizycznej, sposób ich sprawdzenia podczas naboru do służby. W jego gestii znajdują się wszelkie kwestie związane z podpisywaniem umów o pracę (kontraktów) czy przedłużania służby z wysokokwalifikowanymi specjalistami, którzy osiągnęli wiek emerytalny, do wieku 65 lat. Rozstrzygnięciom dyrektora FSO podlegają wszelkie kwestie płacowe i emerytalne, premiowanie, nagrody, dodatki specjalne czy za wysługę lat funkcjonariuszy, pracowników cywilnych oraz pracowników podległych instytucji i przedsiębiorstw. Wykonuje obowiązki wynikające ze statusu pracodawcy

Dyrektor wnioskuje również o przyznanie nagród (odznaczeń) państwowych wyróżniającym się funkcjonariuszom i pracownikom FSO, listów pochwalnych itp. Do niego należy podjęcie decyzji o sposobach i trybie zwracania się organów FSO (ich kierowników) do organów władz federalnych, samorządowych czy innych organizacji w sprawach związanych z pojawieniem się zagrożeń dla ochraniających osób lub obiektów i konieczności ich usunięcia.

Prezydent Wł. Putin wsiada do pancерnej limuzyny

Federalna Służba Ochrony posiada Kolegium FSO Rosji, którego skład oraz regulamin funkcjonowania zatwierdza dyrektor FSO. Decyzje Kolegium FSO są realizowane poprzez rozkazy FSO Rosji.

Przedstawiona skrócona charakterystyka FSO^[1], fakt dysponowania przez służbę ciężkim uzbrojeniem, wozami pancernymi, działami, moździerzami czy raketami przeciwlotniczymi wyróżnia ją na tle innych służb ochronnych. Służba dysponuje własnymi oddziałami specjalnego przeznaczenia (komandosami) – antyterrorystami, własnymi pletwonurkami bojowymi czy poddziałami kontrsnajperskimi. Przeważenie w szerokim zakresie własnej pracy operacyjno – śledczej i operacyjno – rozpoznawczej jest także elementem wyróżniającym ją na tle innych służb ochronnych. ■

[1] Szerzej zob. K. Kraj, Rosyjska wspólnota organów bezpieczeństwa, Kraków - Wrocław 2017, s. 131 - 147.

Kolumna FSO na ulicy w Moskwie w szyku marszowym

Kazimierz Kraj, doktor nauk politycznych, jego zainteresowania naukowe koncentrują się m.in. na problematyce polityki bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, historii i współczesności jej służb specjalnych, zwalczaniu terroryzmu.

Bezpieczeństwo narodowe w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP 2014

TOBIASZ MAŁYSA

Wszystkie organizacje potrzebują strategii. Także państwo. Nie jest możliwe kierowanie ani zarządzanie daleko rozbudowaną instytucją bez planowania wybiegającego w przyszłość, uwzględniającego ogólne spektrum wyzwań i potrzeb. Strategia jest więc istotnym teoretycznym podłożem, niezbędnym dla sprawnego funkcjonowania danego podmiotu i realizowania celów jego polityki.

Strategia

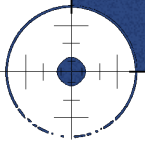
Co można rozumieć poprzez pojęcie strategii? Jest to sztuka maksymalnie praktyczna, a nawet „bliższa sztuce niż wiedzy”^[1]. Strategia to swego rodzaju ogólny program, skoncentrowany na jak najpełniejszym wykorzystaniu potencjału systemu w celu osiągnięcia przyjętych zamierzeń^[2], albo też nadrzędny plan określający korzyści podmiotu w związku z oczekiwaniami i wyzwaniami otoczenia^[3], czy też wzorzec zachowania w sferze zewnętrznej, wskazujący jak zrealizować misję wykonując obrane cele^[4]. Typowy proces formułowania strategii dla organizacji składa się kolejno np. z określenia wartości i celów, analizy podmiotu (jego otoczenia i sytuacji oraz potencjału), opracowania alternatyw

strategicznych i wyboru strategii, która następnie zostaje zaimplementowana oraz poddana kontroli wykonania^[5].

W pierwotnych ujęciach opisy strategii dotyczyły nauk wojennych, skąd podzieliły się na strategię wojenną (w czasie pokoju, realizowanej przez państwo) oraz strategię wojny (w czasie działań wojennych, realizowaną przez armię). Wyewoluowała stąd w pojęcie np. strategii obronnej, która zamiast koncentrować się na użyciu zasobów państwa dla celów wygrania wojny traktowała o sposobie wykorzystania ich dla zapobiegania konfliktom, przechodząc z biegiem czasu w koncepcje tzw. strategii bezpieczeństwa. Sztuka strategii oraz jej pojęcie szybko zostały zaadaptowane przez nauki o zarządzaniu, rynku i przedsiębiorstwa.

Samo pojęcie strategii jest więc wieloznaczne. Za uważa się nawet pewien fakt będący paradoksem, że słowo strategia jako pierwotnie związane z domeną wojskowości i tradycyjny termin wojskowy^[6], dziś aby wyrażało takie znaczenie musi być uzupełnione przymiotnikami „wojskowa”, „obronna” czy „wojenna”^[7].

Strategie dzielą się na ogólne oraz szczegółowe. Poprzez ogólną strategię państwa (narodową) można rozumieć np. sposoby „działalności najwyższych organów państwa w procesie formułowania i urzeczywistniania jego celów politycznych”^[8], czy też „wybór będących w dyspozycji państwa właściwych i koniecznych środków w celu zapewnienia realizacji planów i zadań określonych przez politykę (...)”^[9]. Należy też zauważyć istnienie tzw. paradygmatu pierwszeństwa polityki nad strategią, który mówi, iż realizacja celów strategii jest już sprawą polityki, a same cele są wyznaczane strategią z zewnątrz^[10].

W zasadach tzw. myślenia strategicznego podkreśla się takie fundamenty jak np. wielodyscyplinarność spojrzenia które musi być systemowe, uwzględniać wiele wariantów i pozostawać ukierunkowane nie tylko na teorię, ale i pragmatykę^[11]. Poprzez etap poszukiwań (tzw. skanowania strategicznego) otrzymuje się informacje, które poddane analizie strategicznej stają się wiedzą – ta w wyniku planowania strategicznego przemienia się w strategię^[12]. Wytworzona strategia musi być umiejscowiona na odpowiednim miejscu (poziomie), np. jako strategia sieciowa (Strategie UE, NATO itp.), strategia podmiotowa (gdzie jej podmiotem jest państwo), strategia domenowa-sektorowa (np. polityczna, gospodarcza, obronna) czy też strategia funkcyjna (np. kadrowa, finansowa, itp.)^[13].

Kształtowanie bezpieczeństwa na poziomie strategicznym

Prof. S. Koziej poprzez pojęcie strategii bezpieczeństwa rozumie teorię i praktykę „kierowania sprawami bezpieczeństwa danego podmiotu przez najwyższego (naczelnego) decydenta (indywidualnego lub zbiorowego), z uwzględnieniem zwłaszcza ustalania celów bezpieczeństwa oraz sposobów ich osiągnięcia”^[14]. Samą koncepcję strategii bezpieczeństwa narodowego prof. W. Kitler formułuje

natomiast jako „dziedzina strategii narodowej, rozumiana jako wybór dokonany na podstawie wiedzy i analizy strategicznej środków właściwych i koniecznych – będących w dyspozycji państwa – do osiągnięcia celów i realizacji interesów określonych przez politykę bezpieczeństwa narodowego, ujmowanych w skali ogólnej i mających charakter długofalowy”^[15]. Innym jeszcze rozwinięciem tego pojęcia, jest obecna w „(Mini)słowniku BBN: Propozycje nowych terminów z dziedziny bezpieczeństwa” definicja pod hasłem Strategia bezpieczeństwa narodowego (bezpieczeństwa państwa), opisywana jako: „obowiązująca w państwie koncepcja zapewniania jego bezpieczeństwa, zawierająca w szczególności identyfikację interesów narodowych i celów strategicznych, ocenę przyszłościowego kształtowania się strategicznego środowiska bezpieczeństwa oraz zasady i sposoby osiągania celów strategicznych w przewidywanych warunkach (realizacji zadań operacyjnych), a także przygotowywania (utrzymywania i transformacji) systemu bezpieczeństwa narodowego (realizacji zadań preparacyjnych)”^[16]. Zauważa się odnośnie tego rodzaju dokumentu, iż z uwagi na cechowanie się go pewną ogólnością i nieprecyzyznością, jego cykl życia wynosi zazwyczaj kilka lat, po czym opracowuje się dokument nowy, uwzględniający zmienione środowisko bezpieczeństwa^[17]. Niekiedy impuls do opracowania nowej strategii (lub jej nowelizacji) stanowią też ważne wydarzenia międzynarodowe oraz wewnętrzne.

Dokument tej wagi i tego rodzaju jak strategia bezpieczeństwa powinien powstawać w ramach zaplanowanego i zorganizowanego studium oraz być częścią szerszego procesu. W naukach o zarządzaniu i ujęciach tej tematyki z punktu widzenia przedsiębiorstwa lub organizacji (tzw. zarządzanie strategiczne), mówi się więc o pięciu integralnych elementach strategii jak plan, podstęp, wzorzec, pozycja i perspektywa^[18]. Odnośnie samego procesu zarządzania strategicznego, wyszczególnia się np. cztery jego fazy, takie jak analiza otoczenia i swojej pozycji wraz z perspektywą jej zmiany oraz ustalenia celów organizacji, przedstawienie alternatyw rozwoju i przemian dla organizacji oraz wybór wersji najbardziej uzasadnionej – na wzgląd na wartości organizacji, sporządzenie planu strategicznego w tym planów konkretnych działań i wreszcie realizację strategii za pomocą narzędzi motywacji i nadzoru^[19].

Zdaniem prof. S. Kozieja, typowy klasyczny cykl strategiczny, „czyli logiczna kolejność rozstrzygnięcia – a tym samym i późniejszej prezentacji w dokumencie – problemów strategicznych”^[20] obejmuje takie działania jak „zdefiniowanie interesów danego podmiotu i określenie celów strategicznych, ocena strategicznego środowiska (warunków) bezpieczeństwa, sformułowanie koncepcji strategicznej, wydzielenie zasobów niezbędnych do realizacji koncepcji, czyli ustanowienie systemu bezpieczeństwa”^[21]. Samo natomiast narodowe planowanie strategiczne składa się w takim rozumieniu z planowania koncepcyjnego (opracowanie strategii) oraz planowania realizacyjnego (opracowania planów i programów wdrażających strategię)^[22].

Szef Biura
Bezpieczeństwa
Narodowego
w latach
2010–2015 prof.
Stanisław Koziej.
37. posiedzenie
Senatu RP.
Fot. M. Józefaciuk

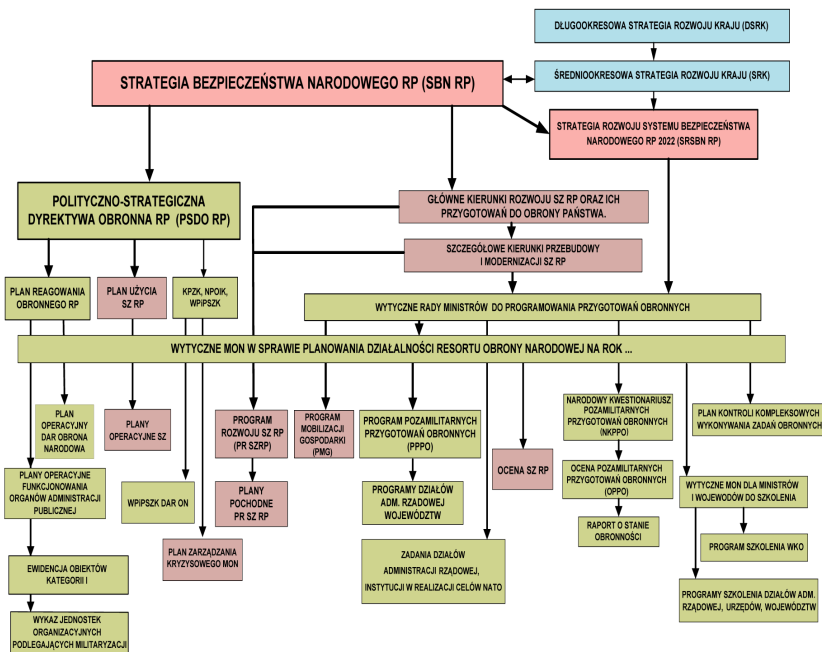
Strategie bezpieczeństwa narodowego

Najważniejszym strategicznym dokumentem dotyczącym bezpieczeństwa i obronności Polski jest obecnie Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 roku^[23] (dalej zwana SBN RP lub Strategią), przyjęta przez RM 21.10.2014 i zatwierdzona 5.11.2014 przez Prezydenta RP, Bronisława Komorowskiego. Stanowi ona „główny dokument określający wytyczne dla ochrony i umacniania bezpieczeństwa Polski”^[24]. Strategia ta, odnosząc się do wcześniejszych rozważań, jest dokumentem umiejscowionym na poziomie państwowym (drugim), stanowiąc część planowania koncepcyjnego strategicznego jego bezpieczeństwa.

Podstawy koncepcyjne do opracowania tego dokumentu wiodły poprzez takie drogi jak, m. in. Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego (zwanym dalej SPBN czy też Przeglądem) zakończonym Raportem Komisji SPBN^[25] czy Białą Księgą Bezpieczeństwa Narodowego z 2013 r.^[26], będącą jego jawną reprezentacją.

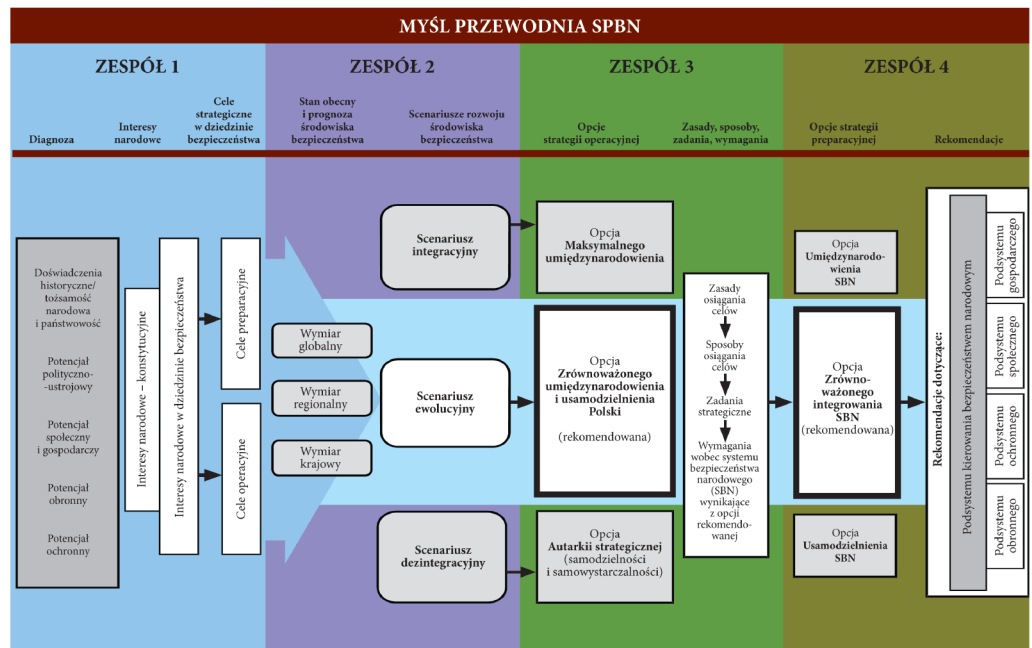
Centralne miejsce w procesie tym zajmował Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego, dokonany w latach 2010-2012 przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego przy szerokim udziale zaproszonych ekspertów oraz współpracy resortowej. W skład Komisji przeprowadzającej Przegląd wchodziły cztery zespoły robocze, zespół doradczo-konsultacyjny oraz Sztab. Ogółem prace prowadziło ponad 80 osób reprezentujących ponad 30 instytucji, m. in. przedstawiciele Prezydenta, Parlamentu, rządu i jego instytucji, instytucji samorządowych, uczelni oraz innych instytucji a także niezależni eksperci^[27]. Przegląd ten został wtedy przeprowadzony po raz pierwszy, i ma być odąd dokonywany w sposób cykliczny^[28].

Ogółem, SPBN jest podstawowym narzędziem organizacyjno-metodologicznym w procesie strategicznego zarządzania bezpieczeństwem państwa, mającym za zadanie rewidowanie i doskonalenie lub odnawianie dokumentu Strategii^[29]. Jego celem jest zapewnienie strategii bezpieczeństwa nie tylko aktualności wobec wyzwań oraz adekwatności co do potrzeb, ale także uwzględnienie w niej kryterium ekonomiczności wykonalności wskazanych zamierzeń^[30]. Obejmuje on cały kompleks działań – jest więc interdyscyplinarnym i holistycznym podejściem do spraw bezpieczeństwa Polski, wykraczającym poza ujęcie go tylko z punktu widzenia obronności państwa a obejmujący swoim zakresem wszystkie jego obszary bezpieczeństwa^[31]. W skład obszarów analizy jakiej dokonano w Przeglądzie, wchodziły kolejne takie kroki jak diagnoza

Schemat 1
Miejsce Strategii Bezpieczeństwa Narodowego wśród dokumentów strategicznych.

Źródło: S. Koziej, Systemy bezpieczeństwa, s. 137, http://koziej.pl/wp-content/uploads/2015/07/AON_2009-10_-_Podstawy_strategii_.ppt, 2016-08-22.

Schemat 2
Myśl przewodnia Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego.

Źródło: Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego, główne wnioski i rekomendacje dla Polski, Warszawa 2012, BBN, s. 12.

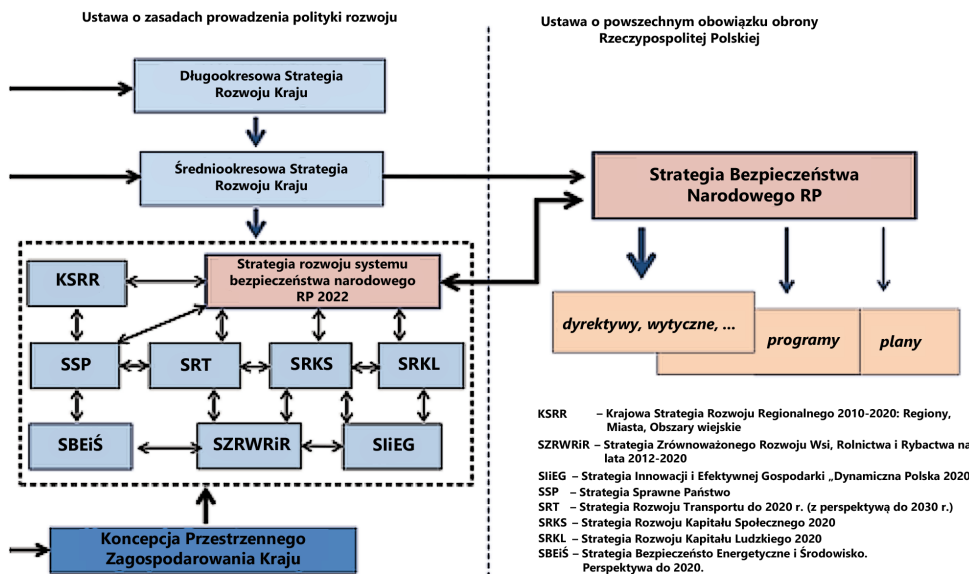
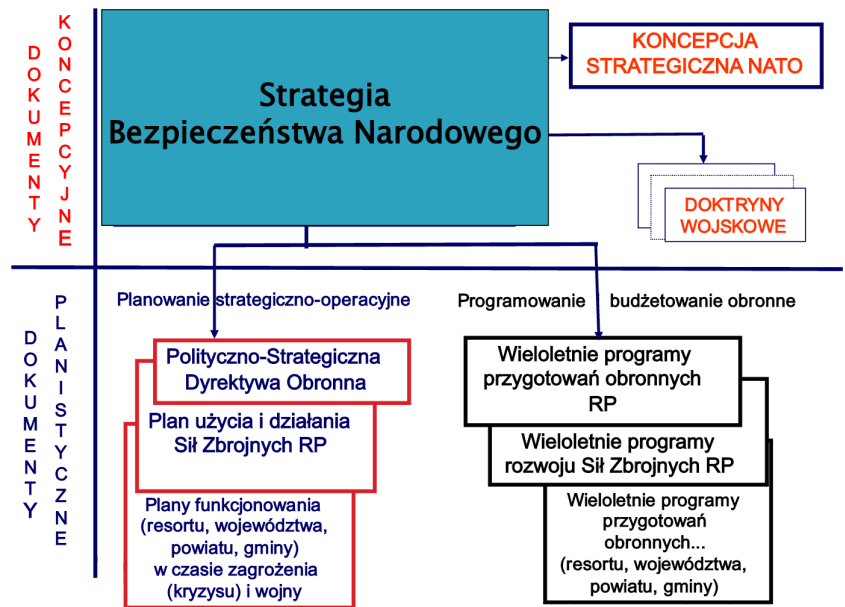

Polski jako podmiotu bezpieczeństwa (samoidentyfikacja, przegląd interesów państwa), diagnoza i prognoza warunków bezpieczeństwa (ocena środowiska bezpieczeństwa), sformułowanie działań osiągnięcia celów strategicznych (koncepcja działań strategicznych – tzw. strategii operacyjnej) oraz koncepcji sposobów realizacji tych celów (koncepcja przygotowania systemu bezpieczeństwa, tzw. strategia preparacyjna)^[32]. Wyniki tych prac posłużyły do zbudowania dokumentu Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP i znalazły w jej kształcie odzwierciedlenie.

Z założenia, Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP jest projektowana przez Radę Ministrów a zatwierdzana przez Prezydenta RP. Jej założenia są natomiast wdrażane przez administrację publiczną poprzez wykorzystanie tzw. strategii sektorowych oraz innych planów i programów związanych z bezpieczeństwem narodowym. Weryfikacja założeń i wdrożenia Strategii prowadzona jest przez Prezydenta RP i Radę Ministrów, za pośrednictwem takich narzędzi jak np. wspomniany Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego (organizowany cyklicznie) czy różnego rodzaju gry strategiczne. SBN RP stanowi jeden z najważniejszych (i jawnych) dokumentów tej rangi w państwie. Ogółem, zawartość tego dokumentu, mającego być kompleksowym ujęciem zagadnienia bezpieczeństwa narodowego, z zasady służyć powinna za pewnego rodzaju swoisty drogowskaz, który wskazywał będzie konkretne i odpowiednie kierunki działań w sferze poprawy bezpieczeństwa w Polsce. Jest ona bowiem przeznaczona zarówno dla szerokiego grona urzędników i decydentów władzy publicznej oraz sił zbrojnych, jak też i obywateli RP – zapoznając ich z interesami, celami i kierunkami polityki bezpieczeństwa naszego kraju. Ponadto stanowi diagnozę i analizę sytuacji środowiska bezpieczeństwa Polski, oraz zagrożeń i wyzwań z którymi przychodzi się państwu – zdaniem autorów Strategii – zetknąć.

Strategia nie może być zawieszona w próżni. Dokument SBN RP chociaż nie stanowi wiążącego aktu prawnego (jak ustawa czy rozporządzenie), jest jednym z podstawowych dokumentów koncepcyjnych i aktów prawnych nieodzownych dla funkcjonowania systemu bezpieczeństwa Polski – obok m.in. Konstytucji RP, Ustawy o Powszechnym obowiązku obrony i odpowiednich do tej ustawy rozporządzeń, Ustawach o stanach nadzwyczajnych oraz odpowiednich do nich rozporządzeniach wykonawczych oraz innych planów i aktów prawnych w tym także umów i porozumień międzynarodowych (jak regulujących członkostwo Polski w NATO i UE). SBN RP jest zarazem uzupełnieniem i kontynuacją takich dokumentów jak m.in. Długookresowa strategia rozwoju kraju – Polska 2030^[33] czy Średniookresowa strategia rozwoju kraju 2020^[34].

Schemat 4
SBN RP na tle narodowych dokumentów strategicznych
Źródło: R. Kupiecki, Strategia Bezpieczeństwa Narodowego... dz. cyt., s. 26.

Schemat 3
Umieszczenie SBN RP w hierarchii narodowych dokumentów planowania obronnego.
Źródło: R. Kupiecki, Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP 2014 jako instrument polityki państwa. Uwarunkowania zewnętrzne i aspekty procesowe, Bezpieczeństwo Narodowe 2015/1, s. 35.

Wśród dokumentów strategicznych jak wspomniano zajmuje ona miejsce w zbiorze dokumentów koncepcyjnych. Jej rozwinięciem, w zbiorze dokumentów planistycznych, są inne dokumenty i plany operacyjne obejmujące np. planowanie strategiczno-operacyjne (jak Polityczno-Strategiczna Dyrektywa Obronna^[35], dokument wykonawczy do Strategii) czy związanymi z wieloletnim przygotowaniem i budżetowaniem obronnym. Inne szczególne rozwinięcia najważniejszych koncepcji SBN RP znalazły się też w dokumentach wykonawczych takich jak Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej^[36], Doktryna Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej^[37] czy tzw. zintegrowane z SBN RP strategie sektorowe (np. Sprawne Państwo, Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki, Strategia rozwoju kapitału ludzkiego, Strategia rozwoju kapitału społecznego, Strategia rozwoju transportu, Strategia bezpieczeństwa energetycznego i środowiska, Krajowa strategia rozwoju regionalnego, czy Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa).

Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2014 roku

Jak wcześniej stwierdzono, Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 roku jest głównym dokumentem dotyczącym bezpieczeństwa narodowego i jednocześnie pierwszym tak szeroko integrującym wielowymiarowo pojmowane bezpieczeństwo. Zapisy dokumentu przedstawiane są jako zgodne ze strategiami NATO i UE. Jako podstawę prawną do sporządzenia i zatwierdzenia dokumentu wskazuje się art. 6 ust. 1 Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2012 r. poz. 461, z późn. zm.) który mówi, iż „w ramach zapewniania zewnętrznego bezpieczeństwa państwa i sprawowania ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności kraju należy w szczególności 1) opracowywanie projektów strategii bezpieczeństwa narodowego”. Strategia definiuje interesy państwa, opisuje jego potencjał bezpieczeństwa, ocenia i prognozuje środowisko bezpieczeństwa (globalne, regionalne i lokalne) oraz wskazuje na konieczne działania w tej sferze oraz kierunki i sposoby ich realizacji (także w zakresie przygotowania tzw. systemu bezpieczeństwa narodowego). Dokument liczy 54 strony i składa się z następujących rozdziałów:

- Rozdział 1). Polska jako podmiot bezpieczeństwa
- Rozdział 2). Środowisko bezpieczeństwa Polski
- Rozdział 3). Koncepcja działań strategicznych. Strategia operacyjna
- Rozdział 4). Koncepcja przygotowań strategicznych. Strategia preparacyjna

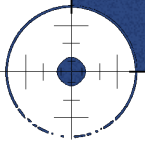
Taki podział Strategii związany jest z ogólną metodologią tworzenia strategii (cykl: cel, warunki, sposoby oraz środki), co przekłada się na kolejne jej cztery części odpowiadające wcześniej wymienionym rozdziałom, tj.:

- Wytycznych strategicznych (cele związane z bezpiecznym i pożądanym stanem funkcjonowania Polski w danych aspektach)
- Identyfikacji zagrożeń i analizy środowiska bezpieczeństwa (wskazanie zagrożeń i wyzwań dla bezpieczeństwa Polski)
- Strategii operacyjnej (koncepcje i wytyczne możliwych przedsięwzięć i przeciwdziałań, których celem jest redukcja ryzyka zidentyfikowanych wyzwań i zagrożeń)
- Strategii preparacyjnej (zakres przygotowania oraz wskazanie odpowiedzialnych wykonawców – instytucji lub organów – za działania i wdrażanie zadań wymienionych w części operacyjnej)

Układ ten odzwierciedla zawartość Białej Księgi Bezpieczeństwa Narodowego, lecz nie znaczy to, że Strategia jest jej streszczeniem albo aktualizacją – jest raczej konceptualizacją wniosków i rekomendacji Białej Księgi, stanowiąc też jako dokument rządowy, dyrektywę dla organów państwowych w zakresie bezpieczeństwa i obronności^[48]. Jeśli więc Białą Księgę można uznać za pomysł, to Strategia przedstawia jego wytyczne^[49]. Przyjęty układ dokumentu sprawia niemniej, "że aby analizować dany problem bezpieczeństwa państwa, należy dokument czytać, składając go z fragmentów zawartych w różnych rozdziałach (...) Takie usystematyzowanie danej problematyki wydaje się korzystne dla organów państwa, które dostają wytyczne do działania i jasnego przypisania kompetencji do danej instytucji lub propozycji powołania nowej instytucji"^[50]. Warto odnotować, że treść dokumentu jest podzielona na kolejne numerowane akapity – ułatwia to orientowanie się po treści Strategii, pozwala też łatwo powoływać się na konkretny jej fragment. Z tego względu, odwołania do dokumentu Strategii będą poniżej umieszczone w nawiasach.

Polska w Strategii przedstawiona jest jako samodzielny podmiot bezpieczeństwa (4), dla którego ważne jest nie tylko członkostwo w międzynarodowych strukturach bezpieczeństwa (globalnych, euroatlantyckich i europejskich: Organizacja Narodów Zjednoczonych, Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego – NATO i Unia Europejska), ale także współpraca regionalna w ramach Trójkąta Weimarskiego i Grupy Wyszehradzkiej. Ważna jest także rola Partnerstwa Wschodniego. Za najważniejszego partnera Polski spoza Europy wskazywane są Stany Zjednoczone Ameryki, poszukuje się też nowych płaszczyzn współpracy z państwami bałtyckimi, nordyckimi czy Rumunią. Wizja Polski w strategii zakreślona jest zasadniczo optymistycznie, stąd wyłania się obraz państwa pewnego swoich interesów, położenia geopolitycznego oraz możliwości. Wskazuje się na rosnącą pozycję Polski na arenie międzynarodowej.

Nie tylko Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP 2014...

SBN RP nie jest pierwszym w historii RP dokumentem tego rodzaju. Należy jednakże odnotować, iż przed 1989 r. Polska nie prowadziła pełnowymiarowej działalności strategicznej, koncentrując się raczej na wykonawczej dziedzinie strategii niż koncepcyjnej. Niemal brak było w tym procesie tzw. samoidentyfikacji czy oceny środowiska bezpieczeństwa, w niewielkim stopniu dokonywano formułowania koncepcji z zakresu strategii operacyjnej, i w nieco większym zakresie – strategii preparacyjnej^[38]. Za inne narodowe dokumenty, tworzące w przeszłości po 1989 r. odpowiednie ramy strategiczne i formułujące narodowe koncepcje bezpieczeństwa można uznać, kolejno:

1990 r. – Doktryna obronna Rzeczypospolitej Polskiej^[39]

Doktryna (w końcu obronna z nazwy) skoncentrowana jest na sferze militarnej zagrożeń i w niewielkim w zasadzie stopniu rozpatruje kwestię cywilnego czy społecznego bezpieczeństwa obywateli. Według dokumentu, m. in. nadrzędnym celem RP jest zagwarantowanie „jego bezpieczeństwa, prawa do życia w pokoju, niepodległości i suwerenności państwa oraz całości i nienaruszalności jego terytorium”^[40], a „celowi temu jest podporządkowana funkcja obronna państwa”^[41]. Odnośnie kierunku przyszłej polityki zagranicznej Polski zauważa się, iż co prawda „ważnym elementem tego bezpieczeństwa są nadal dwu- i wielostronne sojusze Polski oraz jej przynależność do Układu Warszawskiego, aczkolwiek ich rola może się zmieniać w miarę budowy nowego, ogólnoeuropejskiego systemu bezpieczeństwa”^[42].

1992 r. – Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa oraz Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna Rzeczypospolitej Polskiej^[43]

W dokumentach tych dominuje podnoszenie wagi zagrożeń zewnętrznych, o charakterystyce militarnej i geopolitycznej. Zauważa się jednak kwestie gospodarcze czy społeczne i inne. Za główne niebezpieczeństwa uznaje się rozpad ZSRR oraz możliwość izolacji Polski w otoczeniu międzynarodowym, co mogłoby prowadzić do pogorszenia się sytuacji gospodarczej kraju a nawet utraty przezeń suwerenności. W związku z tym, po raz pierwszy Polska określa w dokumencie strategicznym dążenie do członkostwa w NATO i Wspólnocie Europejskiej, a cele te uznaje za strategiczne. Kładzie się też nacisk na współpracę i porozumienia regionalne (np. Trójkąt Wyszehradzki, w późniejszym czasie jako Grupa Wyszehradzka).

2000 r. – Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej oraz Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej^[44]

Strategia Bezpieczeństwa RP koncentrując się na polityce zagranicznej i obronności określała cele i podstawy polityki bezpieczeństwa, dokonywała oceny zagrożeń i wyzwań oraz określała rodzaj działań i sposobów realizacji swoich założeń, podczas gdy Strategia obronności RP ogólnie uwzględniała treści Nowej koncepcji strategicznej NATO z 1999 r. uwzględniając rolę członkostwa w Sojuszu dla obronności Polski^[45], oraz, co ważne – wprowadzała

po raz pierwszy pojęcie interesów narodowych. Za podstawowy cel strategiczny RP uznaje się zapewnienie jej możliwości realizowania swoich interesów.

2003 r. – Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej^[46]

Prace nad tym dokumentem wzięły się z uwagi na fakt, iż po zamachach na WTC w 2001 r. poprzednie założenia Strategii straciły na aktualności. Jakkolwiek ogólne cele polityki nie zostały zmienione, Strategia zauważa nowe zagrożenia. Dokument ten, zawierający w sobie elementy doktryny obronnej, można w istocie uznać za krajową implementację (przeniesienie rozwiązań i koncepcji) Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa z tego samego roku. W komentarzach jej twórcy zauważali, że doktryna bezpieczeństwa UE nie stoi w sprzeczności z doktryną bezpieczeństwa Polski, a wiele punktów (np. analiz) jest w wynikach zbieżne. Na plan pierwszy wysuwane jest zagrożenie terroryzmem, podnosi się też znaczne zagrożenie dla systemów teleinformatycznych państwa ze strony obcych służb specjalnych czy terrorystów albo zorganizowaną przestępczość. Szczególną rolę zwraca się na współpracę międzynarodową w zakresie bezpieczeństwa i znaczenie w tym względzie NATO oraz UE czy ONZ. Ogółem strategia ta w swojej wymowie koncentruje się jednak wciąż raczej na obawach niż na szansach rozwoju Polski.

2007 r. – Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej^[47]

Nowością w strategii jest szczegółowe przedstawienie interesów RP w trzech grupach, tj. interesów żywotnych (które determinują przetrwanie państwa i jego obywateli - jak np. suwerenność i integralność terytorialna czy ochrona praw człowieka i podstawowych wolności oraz ustroju demokratycznego), interesów ważnych (które gwarantują rozwój zarazem trwały jak i zrównoważony państwa i jego gospodarki, w tym zapewnienie podstaw i warunków wzrostu dobrobytu materialnego obywateli oraz rozwoju nauki itp.) oraz interesów istotnych (które mają związek z zagwarantowaniem silnej pozycji międzynarodowej RP celem efektywnej realizacji jej interesów w środowisku globalnym). Dokument wymienia też wyzwania bezpieczeństwa Polski oraz zawiera szczegółowy katalog celów strategicznych powiązanych z interesami RP. W strategii pojawiają się ujęcia sektorowe bezpieczeństwa (zewnętrznego, militarne, wewnętrzne, obywatelskie, społeczne, ekonomiczne, ekologiczne, informacyjnego i telekomunikacyjnego) oraz wskazanie potrzeb opracowywania do nich osobnych strategii sektorowych. W dokumencie tym po raz pierwszy podjęto także wysiłek formalnego określenia tzw. systemu bezpieczeństwa narodowego oraz podsystemu kierowania nim i podsystemu wykonawczego. Krytyka dokumentu dotyczyła braku w nim ogólnej myśli czy też idei koncepcyjnej, oraz nieczytelnego do końca kryterium podziału dziedzin bezpieczeństwa. Strategia pozostaje nakierowana na działania ochronne. Jest w swojej treści zachowawcza i mało optymistyczna. Nie zawiera odważnej wizji czy postulatów dotyczących oczekiwanego przez Polskę kształtu międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa. Dokument Strategii został w 2009 r. uzupełniony o Strategię Obronności RP, stanowiącą jako jej strategię sektorową skonkretyzowanie dokumentu z 2007 r. Podkreślono tam wagę bezpieczeństwa narodowego i globalnego czy roli tzw. Systemu Obronności Państwa.

Podkreśla się aktywność Polski we współpracy międzynarodowej oraz rozwijanie przyjaznych stosunków z innymi państwami, lecz jej zaangażowanie się w rozwiązywanie problemów globalnych ma odbywać się, jak to określa Strategia, na miarę jej możliwości. Podstawowym natomiast celem państwa jest stabilny rozwój kraju oraz poprawa warunków życia jego obywateli (5-10).

Strategia wymienia pięć interesów narodowych (11). Pierwszym z nich jest posiadanie efektywnego narodowego potencjału, będącego w stanie zapobiegać zagrożeniom oraz likwidować ich następstwa, a także zapewniać przed nimi obronę, ochronę i odstraszanie. Wiąże się z tym interes drugi, którym jest posiadanie przez Polskę silnej pozycji międzynarodowej i członkostwa w wiarygodnych sojuszach albo systemach międzynarodowego bezpieczeństwa. Stąd wynika też, rozumiana jako interes, konieczność indywidualnej i zbiorowej ochrony obywateli przed zagrożeniami dotyczącymi ich pośrednio i bezpośrednio, mogących uderzać w ich wartości oraz szczególnie cenne dla nich dobra (tak materialne jak i niematerialne). Oznacza to także zagwarantowanie obywatelom takiego korzystania z ich wolności oraz praw, aby nie powodowało to zagrożenia dla osób trzecich albo bezpieczeństwa państwa – interes ten dodatkowy łączy się jeszcze z ochroną tożsamości narodowej oraz dziedzictwa kulturowego. Ostatnim, piątym interesem, jako przypieczętowania pozostałych jest zapewnienie rozwoju państwa

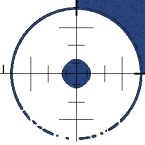
pod względem jego potencjału społecznego oraz gospodarczego, który to rozwój jako trwały i zrównoważony musi uwzględniać także ochronę środowiska jak też życie i zdrowie obywateli.

Interesy te są powiązane bezpośrednio z Konstytucją RP, konkretnie art. 5., który mówi, iż „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Wyłaniają się stąd, powiązane z Konstytucją (podstawą do ich definiowania) interesy w zakresie rozwojowym i bezpieczeństwa^[51]. Są to interesy państwa (jako rozwój własnego potencjału i umocowanie państwa w silnych sojuszach), obywateli (ochrona ludności oraz wolności obywatelskich, ale też przestrzeganie realizacji obowiązków obywatelskich wobec państwa), a także interesy społeczne i gospodarcze: w dziedzinach potencjału niematerialnego jak dziedzictwo narodowe i kultura (w postaci bezpiecznego rozwoju społecznego i wsparcia bezpieczeństwa od strony społecznej) oraz potencjału materialnego jak gospodarka czy środowisko naturalne (w formie bezpiecznego rozwoju gospodarczego i wsparcia bezpieczeństwa przez gospodarkę)^[52]. Zabezpieczenie i realizacja tych interesów oznacza konieczność podjęcia działań, które mają dwie fazy albo też wymiary: przygotowania i wykonania, stąd też podział

Strategia ogólnie stawia na priorytetowe znaczenie współpracy naszego kraju ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki. Zauważa się wzrost globalizacji oraz współzależności wielu struktur i elementów mających wpływ na bezpieczeństwo tak światowe jak i Polski. Przestrzega się przed zjawiskami mogących być źródłami zagrożeń tak militarnych jak i pozamilitarnych. Na zdjęciu: Święto Wojska Polskiego. Fot. M. Cieszewski, MON

INTERESY NARODOWE		CELE STRATEGICZNE W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA	
KONSTITUCYJNE (art. 5 Konstytucji RP)	W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA (gotowość i zdolność zabez- pieczenia interesów konsty- tucyjnych)	CELE OPERACYJNE (kierunki działań – gotowość)	CELE PREPARACYJNE (zakres przygotowań – zdolności)
Istnienie niepodległego państwa polskiego, w nienaruszalnych granicach (państwo)	Dysponowanie skutecznym narodowym potencjałem bezpieczeństwa (gotowość i zdolność odstraszenia, obrony i ochrony)	Prowadzenie aktywnej polityki wykorzystywania szans i uprzedzającego redukowania ryzyk w dziedzinie bezpieczeństwa Utrzymywanie polityczno-decyzyjnej, planistycznej i szkoleniowej gotowości do skutecznego reagowania na zagrożenia dla niepodległości i nienaruszalności terytorialnej RP Utrzymywanie ładu konstytucyjnego oraz wewnętrznej stabilności państwa	Budowa, utrzymanie i transformacja zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego, w tym podsystemu kierowania oraz podsystemów wykonawczych (operacyjnych i wsparcia)
	Członkostwo w wiarygodnych systemach bezpieczeństwa międzynarodowego	Udział w budowie i utrzymaniu przez organizacje bezpieczeństwa, których Polska jest członkiem, operacyjnej gotowości do działania w wymiarach: polityczno-decyzyjnym, planistycznym i szkoleniowym	Wkład we wzmocnienie zdolności obronnych NATO oraz budowę zdolności obronnych UE
		Udział w międzynarodowych wysiłkach redukowania źródeł zagrożeń, w tym w międzynarodowych operacjach bezpieczeństwa	Utrzymywanie narodowych zdolności do udziału w obronie sojuszników oraz w międzynarodowych operacjach bezpieczeństwa
Wolne i bezpieczne życie obywateli (obywatel i społeczeństwo)	Swoboda korzystania przez obywateli z praw i wolności człowieka, bez szkody dla bezpieczeństwa innych osób i bezpieczeństwa państwa	Udział w promowaniu na arenie międzynarodowej oraz krzewienie w społeczeństwie polskim zasad i świadomości należytego korzystania z praw i wolności człowieka i obywatela Eliminowanie źródeł zagrożeń dla swobody korzystania z praw i wolności oraz konsekwentne ściganie i karanie sprawców wykroczeń przeciwko tej swobodzie	Tworzenie i doskonalenie regulacji prawnych oraz edukacji powszechnej w zakresie praw i wolności Organizowanie, wyposażanie oraz szkolenie służb i instytucji odpowiedzialnych za zapewnienie swobody korzystania z praw i wolności obywatelskich
	Ochrona indywidualna obywateli i zbiorowa ludności przed losowymi i celowymi zagrożeniami dla ich życia i zdrowia oraz przed naruszeniem, utratą lub degradacją dysponowanych przez nich dóbr (materialnych i niematerialnych)	Utrzymywanie wysokiej gotowości planistycznej, szkoleniowej i operacyjnej do szybkiego reagowania na zagrożenia kryzysowe (indywidualne dla obywateli i zbiorowe dla ludności oraz ich dóbr)	Doskonalenie regulacji prawnych w dziedzinie zarządzania kryzysowego, ochrony ludności i bezpieczeństwa publicznego Organizacyjno-techniczny rozwój (modernizacja) służb i instytucji odpowiedzialnych za ochronę ludności, bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie kryzysowe
Rozwój społecznego potencjału państwa, z uwzględnieniem dziedzictwa narodowego (zasoby niematerialne)	Bezpieczne warunki rozwoju potencjału społecznego	Ochrona podmiotów potencjału społecznego przed destrukcyjnym oddziaływaniem zewnętrznymi i wewnętrznymi zagrożeniami w czasie pokoju, kryzysu i wojny	Doskonalenie zasad, procedur oraz zdolności współdziałania podmiotów społecznego potencjału państwa ze służbami odpowiedzialnymi za ich ochronę i obronę w czasie pokoju, kryzysu i wojny
	Spoleczne wsparcie bezpieczeństwa	Informacyjne, edukacyjne, kulturowe, naukowo-techniczne i inne wsparcie działania operacyjnych ogniw systemu bezpieczeństwa narodowego	Opracowanie obowiązujących strategii, planów i programów przygotowania (utrzymania i doskonalenia) zdolności podmiotów społecznych państwa do funkcjonowania w czasie zagrożenia (kryzysu) i wojny, w tym realizacji zadań wsparcia operacyjnych ogniw systemu bezpieczeństwa narodowego
Rozwój gospodarczego potencjału państwa, z uwzględnieniem ochrony środowiska naturalnego (zasoby materialne)	Bezpieczne warunki rozwoju potencjału gospodarczego	Ochrona podmiotów potencjału gospodarczego przed destrukcyjnym oddziaływaniem zewnętrznymi i wewnętrznymi zagrożeniami w czasie pokoju, kryzysu i wojny	Doskonalenie zasad, procedur oraz zdolności współdziałania podmiotów (ogniw) gospodarczego potencjału państwa ze służbami odpowiedzialnymi za ich ochronę i obronę w czasie pokoju, kryzysu i wojny
	Gospodarcze wsparcie bezpieczeństwa	Finansowe, energetyczne, infrastrukturalne, materiałowe i inne wsparcie działania operacyjnych ogniw systemu bezpieczeństwa narodowego	Opracowanie obowiązujących strategii, planów i programów przygotowania (utrzymania i doskonalenia) zdolności podmiotów (ogniw) gospodarczych państwa do funkcjonowania w czasie zagrożenia (kryzysu) i wojny, w tym realizacji zadań wsparcia operacyjnych ogniw systemu bezpieczeństwa narodowego

Schemat 5
Katalog interesów narodowych oraz celów strategicznych, według Białej Księgi Bezpieczeństwa Narodowego RP
 Źródło: Biała Księga Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, przewodnik, s. 34, http://www.zarządzaniekryzysowe.elblag.eu/pliki/Przewodnik_BBN_wersja_internet.pdf, 2016-08-22.

Za główny kierunek działań strategicznych Strategia uznaje trzy priorytety, wśród których wymienia zdolność do takiego działania w sferze bezpieczeństwa i obrony która opierałaby się na narodowych zdolnościach obronnych przy założeniu trudności współdziałań z sojusznikami, wzmocnienie zdolności NATO w zakresie kolektywnej obrony oraz Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony Unii Europejskiej oraz strategicznych partnerstw Polski z innymi krajami, a także tzw. selektywna aktywność Polski na arenie międzynarodowej w zakresie przeciwdziałania kryzysom bezpieczeństwa. Na zdjęciu: Spotkanie premierów państw Grupy Wyszehradzkiej w Budapeszcie z udziałem premier Beaty Szydło (19.07.2017). Fot. P. Tracz, KPRM

Strategii na strategię operacyjną (wykonawczą) oraz preparacyjną (przygotowawczą)^[53]. Warto też zauważyć, że identyfikując w każdej z tych dziedzin konkretne cele strategiczne (czyli pożądane przyszłościowe stany albo procesy), cele te – inaczej niż względnie stałe interesy narodowe – wynikają z bieżących uwarunkowań, mogą ulegać ewolucji oraz przemianom, a kształtowane są przez środowisko bezpieczeństwa^[54].

Strategiczne bezpieczeństwo Polski rozpatrywać ogólnie można w trzech wymiarach: krajowym (lokalnym), europejskim oraz globalnym^[55]. Dokonując oceny środowiska bezpieczeństwa Polski, Strategia ogólnie stawia na priorytetowe znaczenie współpracy naszego kraju ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki. Zauważa się wzrost globalizacji oraz współzależności wielu struktur i elementów mających wpływ na bezpieczeństwo tak światowe jak i Polski. Przestrzega się przed zjawiskami mogących być źródłami zagrożeń tak militarnych jak i pozamilitarnych, a których zasięg oraz skutki nie jest ograniczony np. granicami geograficznymi. Stąd, wymiar zewnętrzny jak i wewnętrzny, oraz militarny i pozamilitarny zagrożeń zacierają się, wzrasta też znaczenie tzw. zagrożeń asymetrycznych czy transsektorowych oraz trudnych do jednoznacznego zakwalifikowania.

Do wyzwań globalnych zalicza się więc np. rosnącą dysfunkcyjność oraz brak decyzyjności Organizacji Narodów Zjednoczonych, podważanie norm prawa międzynarodowego przez niektóre państwa oraz utrzymywanie się reżimów autorytarnych i różnych form ekstremizmu, degradację znaczenia porozumień i procesów rozbrojeniowych, terroryzm i cyberterroryzm, cyberkonflikty (cyberwojny), zorganizowaną międzynarodową przestępczość jak też cyberprzestępczość, oraz wzrost cen żywności czy wody pitnej wraz z niezdolnością niektórych państw w zaspokajaniu zapotrzebowania na nie (25-33).

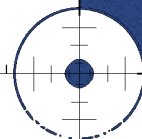
W wymiarze europejskim, podkreśla się iż środowisko bezpieczeństwa będzie kształtowane przede wszystkim przez Stany Zjednoczone Ameryki, Organizację Traktatu Północnoatlantyckiego oraz Unię

Europejską, a ważnym determinantem będą ich relacje z Rosją. Polsce zagrażają przede wszystkim konflikty lokalnego i regionalnego charakteru, mogące zaangażować nasze państwo pośrednio lub bezpośrednio. Mogą być to zarówno zagrożenia militarne o różnej skali, w tym także w postaci wojen hybrydowych. Na uwagę zasługuje, po raz pierwszy w historii w tego typu dokumencie, wyartykułowanie zagrożenia ze strony Rosji, której nieprzewidywalność polityki przedstawiona jest jako czynnik kluczowy. Dostrzega się też zagrożenia płynące ze źródeł w cyberprzestrzeni, jak też związane z sytuacją demograficzną w Europie czy jej bezpieczeństwem energetycznym oraz ekologicznym. Istotnym aspektem jest też reorientacja amerykańskiej polityki zagranicznej, która przesuwając się w stronę Azji i Pacyfiku może zmniejszać zaangażowanie Stanów Zjednoczonych Ameryki w europejskie bezpieczeństwo (34-50).

Wymiar krajowy a więc wyzwań lokalnych, skupia się na takich problemach Polski jak jej sytuacja demograficzna (w tym migracja zarobkowa), rozwarstwienie społeczne, przestępczość zorganizowana (w tym gospodarcza, narkotykowa i handel ludźmi) oraz korupcja, terroryzm, działalność obcych służb specjalnych i bezpieczeństwo teleinformatyczne, energetyczne oraz zagrożenia wynikające z niskiej konkurencyjności polskiej gospodarki (51-63).

Wartości oraz interesy państwa skonfrontowane ze środowiskiem w którym mają być realizowane, przemieniają się we wspomniane wcześniej cele strategiczne (12). Pod tym względem, Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP wymienia zatem takie cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa, jak doskonalenie systemu bezpieczeństwa narodowego (w tym jego elementów kierowania), rozwój potencjału obronnego i ochronnego, wzmocnienie zdolności NATO i UE w dziedzinie bezpieczeństwa oraz wzmocnienie pozycji Polski w tych organizacjach, rozwijanie współpracy i partnerstwa ze wszystkimi sąsiadami celem zapobiegania i rozwiązywania

konfliktów, działania w środowisku międzynarodowym na rzecz prawa międzynarodowego i uniwersalnych wartości (demokracji, praw człowieka i wolności obywatelskiej), doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego, systemu ochrony ludności, krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego oraz obrony cywilnej, ochrona granic, przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej, przeciwdziałanie i zwalczanie terroryzmu, zapewnienie bezpiecznej cyberprzestrzeni, bezpieczeństwa żywnościowego, energetycznego czy klimatycznego, efektywna wobec wyzwań polityka rodzinna i migracyjna, efektywna polityka zagospodarowania przestrzennego zwiększająca odporność na zagrożenia, działania zapewniające stabilność finansową oraz bezpieczny rozwój gospodarki i jej innowacyjność, rozwój kapitału społecznego oraz ludzkiego i wreszcie szeroko pojęta edukacja na rzecz bezpieczeństwa (rozumiana jako pogłębianie świadomości społecznej w sferze bezpieczeństwa). Jako cel strategiczny wymienia się w niej ponadto działania związane z powiększaniem kompetencji obywateli podczas ich reagowania na sytuacje kryzysowe.

Wraz z interesami, wymienione cele przekładają się na konkretne strategiczne działania i zadania. Za główny kierunek działań strategicznych Strategia uznaje trzy priorytety, wśród których wymienia zdolność do takiego działania w sferze bezpieczeństwa i obrony która opierałaby się na narodowych zdolnościach obronnych przy założeniu trudności współdziałań z sojusznikami, wzmocnienie zdolności NATO w zakresie kolektywnej obrony oraz Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony Unii Europejskiej oraz strategicznych partnerstw Polski z innymi krajami, a także tzw. selektywna aktywność Polski na arenie międzynarodowej w zakresie przeciwdziałania kryzysom bezpieczeństwa (65).

Realizacji interesów oraz osiągnięciu celów strategicznych służy określony w Strategii potencjał bezpieczeństwa narodowego. Składa się nań tzw. System

bezpieczeństwa narodowego (zwany dalej Systemem, lub SBN), potencjał obronny, ochronny, społeczny i gospodarczy, uzupełniane o potencjały krajowego systemu energetycznego oraz transportowego.

Na System bezpieczeństwa narodowego składają się odpowiednio zorganizowane elementy takie jak siły, środki i zasoby państwa, zorganizowane jako struktura w podsystem kierowania oraz podsystemów wykonawczych (15). Podsystem kierowania tworzą organy władzy publicznej, a szczególnie w nim rola przypada Prezydentowi Parlamentowi, Rzeczpospolitej Polskiej oraz Radzie Ministrów (16). W ich dyspozycji pozostają siły i środki określane mianem podsystemów wykonawczych (dzielące się na podsystemy operacyjne – obronny i ochronny), zasilane z kolei niezbędnymi zdolnościami i zasobami przez podsystemy wsparcia – społeczne i gospodarcze (17). Za działania obronne realizowane przez System w tej materii Strategia rozumie skuteczne reagowanie na zagrożenia dotyczące niepodległości państwa oraz jego integralności terytorialnej (18), a działania ochronne mają zapewnić warunki utrzymywania ładu i porządku konstytucyjnego, ustrojowego oraz wewnętrznego, w tym bezpieczeństwa obywateli oraz ich mienia a także zasobów niematerialnych i funkcjonowania infrastruktury krytycznej (19). Za ciekawe przedsięwzięcia uzupełniające na rzecz działania ochronnego, wymienia się promowanie zasad i świadomości prawidłowego korzystania przez obywateli ze swoich praw i wolności (80). Uzupełniają je działania społeczne w sferze bezpieczeństwa (np. ochrona i umacnianie tożsamości narodowej, edukacja i działania mediów na rzecz bezpieczeństwa, działania w zakresie bezpieczeństwa demograficznego czy socjalnego) oraz działania gospodarcze (np. w zakresie wzmocnienia rezerw strategicznych państwa, jego bezpieczeństwa finansowego, energetycznego, żywnościowego, ekologicznego oraz rozwój badań naukowych również dotyczących bezpieczeństwa i obronności) (20, 21, 94-99, 100-107).

Schemat 6
Struktura bezpieczeństwa narodowego przyjęta na potrzeby SPBN, według Białej Księgi Bezpieczeństwa Narodowego RP
 Źródło: Biała Księga Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, przewodnik, s. 5, http://www.zarządzaniekryzysowe.elblag.eu/pliki/Przewodnik_BBN_wersja_internet.pdf, 2016-08-22.

Kierowanie bezpieczeństwem narodowym	DZIEDZINY BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO																		
	Obronna			Ochronna			Społeczna						Gospodarcza						
	SEKTORY BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO																		
	dyplomatyczny	militarny	wywiadowczy	kontrwywiadowczy	prawa i porządku publicznego	ratownictwa	kulturowy	edukacyjny	społeczny	demograficzny	migracyjny	:	finansowy	energetyczny	transportowy	infrastruktury krytycznej	środowiska naturalnego	:	
	Transsektorowe obszary bezpieczeństwa (np. cyberbezpieczeństwo; bezpieczeństwo antyterrorystyczne)																		
	Podmioty bezpieczeństwa narodowego realizujące zadania strategiczne (operacyjne --- wspierające)																		
Prezydent, Rada Ministrów	MSZ --- MON MSW	MON MSW MSZ	AW SWW	ABW SKW	MSW (Policja, SG, BOR), MS (SW) MAC, CBA, Prokuratura	MSW (PSP OCK) --- MAC, MŚ	MKIDN MEN --- podmioty państwowe i niepubliczne, OP*	MNiSzW MEN --- MKIDN, uczelnie (szkoły) publiczne i niepubliczne, OP*	MPiPS --- MZ, ośrodki państwowe i samorządowe, OP*	MPiPS --- MZ, OP*	UDSC --- MAC, MSW	---	MF --- MG, MRiRW MSP MRR MTBiGM	MG --- MSP	MTBiGM --- MG	MTBiGM --- MG MSP	MŚ --- podmioty państwowe i samorządowe, OP*	---	

W skład potencjału obronnego i ochronnego wchodzi m.in. służby specjalne, które Strategia dzieli ogólnie na wywiadowcze i kontrwywiadowcze. Za misję podstawową wywiadu w sferze obronnej uznaje się przekazywanie organom państwa odpowiedzialnym za bezpieczeństwo wszelkich informacji (oraz ich analizowanie) o zarówno rzeczywistych jak i potencjalnych zagrożeniach Rzeczypospolitej Polskiej, w tym wspieranie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w ich zagranicznych operacjach, monitorowanie międzynarodowego obrotu bronią czy proliferacji broni masowego rażenia, monitorowanie międzynarodowych działań w zakresie polityki energetycznej i surowcowej. Wskazuje się też na konieczność współpracy z sojusznikami oraz koalicyjnymi służbami wywiadowczymi, w czym upatruje się szans na wzrost krajowych możliwości wywiadowczych.

Rola służb kontrwywiadu rozpatrywana jest oprócz w sferze obronnej i w ochronnej. W tej pierwszej, zadaniem służb kontrwywiadu jest przeciwdziałanie szpiegostwu, zamachom na obiekty Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej czy też (obronną) infrastrukturę krytyczną, korupcji (także w polskim przemyśle obronnym), zagrożeniom ochrony informacji i teleinformatycznym, zapewnienie bezpieczeństwa badań naukowych w sferze bezpieczeństwa oraz produkcji i obrotu towarami wojskowego przeznaczenia. Z kolei, w sferze ochronnej, tzw. osłona kontrwywiadowcza skupia się na ochronie porządku konstytucyjnego oraz ustroju państwa, ochronie przed działalnością obcych służb specjalnych oraz ochronę informacji niejawnych i prowadzenie monitoringu oraz profilaktyki w zakresie zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa. I tutaj wskazuje się na konieczność koordynacji działań i współpracy tak z innymi krajowymi organami bezpieczeństwa jak też zagranicznymi podmiotami, co wynika ze zobowiązań sojusznicznych (78, 82, 85, 113).

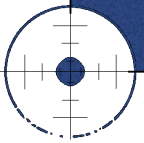
Bezpieczeństwo narodowe w dokumentach strategicznych

Wymienione wcześniej treści poruszone w Strategii wydają się dobrze reprezentować pojęcie bezpieczeństwa państwa jako instytucji. Strategia uwzględnia, zarówno w diagnozie środowiska bezpieczeństwa, jak też w opisie działań Systemu bezpieczeństwa narodowego (w części operacyjnej i preparacyjnej) bezpieczeństwo transsektorowo, zdając się odpowiadać na wiele ze zidentyfikowanych wcześniej w pracy zagrożeń dla państwa: konflikty i prowokacje militarne, terroryzm i zagrożenia asymetryczne, zmiany klimatyczne, przestępczość międzynarodową, zaburzenia w światowej gospodarce, zamachy stanu, zamachy na życie najważniejszych osób w państwie, szpiegostwo, działalność obcych służb specjalnych itp. W przeciwdziałaniu zagrożeniom tym i kształtowaniu bezpieczeństwa Polski wciągane są np. w ramach wspomnianego potencjału obronnego i ochronnego takie elementy Systemu Bezpieczeństwa Narodowego jak m.in. Siły Zbrojne, dyplomacja służby specjalne, Policja, Państwowa Straż Pożarna, Państwowe Ratownictwo Medyczne, Służba Celna, Straż Graniczna, Biuro Ochrony Rządu czy wymiar sprawiedliwości, przy wsparciu potencjału społeczeństwa i gospodarki oraz innych systemów (jak zarządzanie kryzysowe). Strategia wychodzi w rozumieniu bezpieczeństwa ponadto jeszcze głębiej niż dotychczasowe tego typu dokumenty, uwzględniając dodatkowo np. bezpieczeństwo ekologiczne, żywnościowe, finansowe, energetyczne, socjalne, ochronę zdrowia a nawet media, edukację na rzecz bezpieczeństwa, zrównoważony rozwój kraju, czy krajowy potencjał naukowo-badawczy albo krajową produkcję obronną. Czy jednak jest to wszystko, o czym traktować powinna Strategia bezpieczeństwa narodowego?

SBN RP 2014 stawia przed państwem zadanie zachowania tożsamości narodowej. Ma być osiągnięte to poprzez pielęgnowanie narodowej kultury oraz pokoleniowej i historycznej ciągłości, powszechny i równy dostęp do kultury (poprzez cyfryzację dziedzictwa narodowego i otwarty dostęp do jego zasobów), aktywizację potencjału kapitału społecznego, wzmacnianie postaw patriotycznych i tzw. świadomego obywatelstwa oraz wsparcie potencjału stowarzyszeń i organizacji pozarządowych związanych z tą problematyką (95). Fot. włodi

Naród jako zbiorowość nie stanowi bezkształtnej, abstrakcyjnej masy. Jest on czymś więcej niż tylko społeczeństwem albo pewną zbiorowością obywateli. Wśród takich czynników, konstytuujących naród^[56], można wymienić m.in. język, pojęcie ziemi ojczystej, dziedzictwo kulturowe i partycypację w narodowej kulturze, symbolikę narodową, przeświadczenie o wspólnym pochodzeniu i wspólnych losach historycznych, poczucie wspólnoty (pomimo istniejących różnic społecznych czy materialnych) i wiele innych. Oprócz tych cech, mogących być nazwanymi wartościami narodu, można wyszczególnić też wspólne cele zarówno narodu jak i państwa, które powinny być realizowane dla zapewnienia im bezpieczeństwa. Ponieważ dokument Strategii jest z założenia odnośnie strategicznego planowania bezpieczeństwa dokumentem w państwie nadrzędnym, a pojęcie bezpieczeństwa narodowego traktuje się w nim jako utożsamiające w sobie także i bezpieczeństwo państwa (a nawet wykraczające poza jego zakres), można postawić w tym miejscu uzasadnione pytanie: W jaki sposób Strategia precyzuje zadanie zapewnienia bezpieczeństwa wymienionym wcześniej w pracy wartościom konstytuującym naród, czyniących go czymś więcej niż grupa społeczna?

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku w artykule 6 w punkcie 1 stwierdza, iż „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”. W systemie bezpieczeństwa narodowego przedstawionym w Strategii, problematyka ta ujęta w zasadzie została tylko przy omawianiu potencjału i kapitału społecznego (w części nt. Strategicznego potencjału bezpieczeństwa), wskazaniu działań społecznych w sferze bezpieczeństwa (w części operacyjnej) oraz sformułowania sposobów przygotowania podsystemów społecznych (w części preparacyjnej). Można odnieść przy tym wrażenie, że całkowicie pomija się tę materię podczas diagnozowania środowiska strategicznego bezpieczeństwa Polski, we wszystkich jego wymiarach, tj. globalnym, regionalnym (europejskim) oraz krajowym (lokalnym). Trudno odnaleźć tam zidentyfikowane wyzwania i zagrożenia w zakresie ochrony narodowego dziedzictwa kulturowego i historycznego, ochrony języka polskiego poza granicami Polski, czy ochrony praw coraz liczniejszych polskich emigrantów albo ich potomków. Pośrednio jedynie, wskazać można byłoby na uderzające w te narodowe wartości takie zidentyfikowane zagrożenia jak starzenie się ludności (demografia oraz migracja zarobkowa, 48 i 51) czy też utrzymujące się wykluczenie i rozwarstwienie społeczne (52).

Co Strategia mówi o zapewnieniu bezpieczeństwa wartościom narodowym? W części operacyjnej w ramach działań społecznych w sferze bezpieczeństwa Strategia porusza kwestię ochrony i umacniania tożsamości narodowej (95), którą w części preparacyjnej podsystem społeczny ma zapewniać przez tzw. system ochrony dziedzictwa narodowego (140). Ich poruszenie w Strategii wynika z jednego

z interesów narodowych w dziedzinie bezpieczeństwa („zapewnienie tożsamości narodowej i dziedzictwa kulturowego” 11), choć nie ma to przełożenia na żaden z celów strategicznych, chyba, że uznać za taki „zapewnienie bezpiecznych warunków rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego” (12).

Dokonując projekcji strategii operacyjnej, czyli sposobów osiągnięcia celów strategicznych skonfrontowanych ze środowiskiem bezpieczeństwa, stawia się przed państwem zadanie zachowania tożsamości narodowej. Ma być osiągnięte to poprzez pielęgnowanie narodowej kultury oraz pokoleniowej i historycznej ciągłości, powszechny i równy dostęp do kultury (poprzez cyfryzację dziedzictwa narodowego i otwarty dostęp do jego zasobów), aktywizację potencjału kapitału społecznego, wzmacnianie postaw patriotycznych i tzw. świadomego obywatelstwa oraz wsparcie potencjału stowarzyszeń i organizacji pozarządowych związanych z tą problematyką (95).

Pośrednim uzupełnieniem tych przedsięwzięć mogą być działania w zakresie bezpieczeństwa demograficznego, rozumiane jako zahamowanie zmian w nim niekorzystnych, tworzenie warunków sprzyjających wzrostowi demograficznemu (w tym wsparcie materialne rodzin z dziećmi) oraz działania na rzecz ochrony osób starszych, połączone, z jak to określa dokument, umiejętną polityką rodzinną, rynku pracy, mieszkaniową i migracyjną (98). Nie wielkie odniesienia do niematerialnej tkanki państwa jaką jest naród, można wskazać w działaniach z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa czy działań mediów na rzecz bezpieczeństwa, koncentrują się one jednak na podnoszeniu świadomości społecznej w rozumieniu zagrożeń dla bezpieczeństwa czy też, tak jak w dziedzinie zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego, działaniach na rzecz zapobiegania rozwarstwieniu i wykluczeniu społecznemu (99).

Dokonując projekcji strategii preparacyjnej, czyli sposobów przygotowania Systemu Bezpieczeństwa Narodowego do realizacji wskazanych wcześniej potrzeb operacyjnych, w zakresie ochrony i umacniania tożsamości narodowej Strategia porusza m.in. kwestię Systemu ochrony dziedzictwa

Według dokumentu Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, wizja społeczeństwa to społeczeństwo takie, w którym m.in. „obywatele chcą i potrafią angażować się we współdziałanie na rzecz dobra publicznego” oraz posiadają poczucie przynależności do wspólnoty społecznej, a misją polityki publicznej w zakresie jego rozwijania jest „tworzenie, utrzymywanie i doskonalenie warunków rozwoju kapitału społecznego w Polsce przez wspieranie działań na rzecz aktywności i kreatywności obywateli oraz ich współpracy dla dobra wspólnego”. Na zdjęciu: Festiwal Sztuka Ulicy, Warszawa. Fot. M. Cieszewski, MON

Jakkolwiek sama migracja zarobkowa Polaków może być oceniana jako zjawisko niepożądane i negatywne, liczna rzesza ich oraz osób polskiego pochodzenia za granicą stanowi w istocie nawet dodatkowy potencjał (społeczny) naszego państwa, tyle, że znajdujący się poza jego granicami. To przecież środowiska polonijne są pod tym względem naturalnym partnerem w nawiązywaniu i rozwijaniu np. kontaktów gospodarczych. Polskie Strategie zagadnienie to traktują jednak w zasadzie pobieżnie. Fot. S. Wędrowiec

narodowego. Stawia się zadanie udoskonalenia systemu ochrony dóbr kultury przed zagrożeniami (w tym wojennymi), doskonalenie spójnej polityki kulturalnej i historycznej, wzrost środków finansowych na ochronę dóbr kultury i dziedzictwa narodowego oraz efektywny mecenat państwa w tym zakresie, określenie roli tych dóbr w rozwoju jednostek i narodu, odpowiednia edukacja kulturalna i historyczna, w tym promująca tradycję i dziedzictwo, przy uwzględnieniu współczesnych realiów technologiczne oraz społeczne.

Częściowym uzupełnieniem tych działań, w zakresie polityki prorodzinnej i migracyjnej może być dążenie do możliwości godzenia przez obywateli życia zawodowego i prywatnego, rozwój instytucjonalnej opieki nad dziećmi czy opieki nad osobami starszymi, oraz wspieranie w zamiarach osób rozważających powrót do Polski zza granicy (143). Ciekawą propozycją wydaje się pomysł połączenia kilku publicznych uczelni w jedną nową, kształcącą, jak to ujmuje dokument, w zakresie zintegrowanego bezpieczeństwa narodowego, pojmowanego transsektorowo i ponad resortowo (141). Nie wydają się natomiast zupełnie zaangażowane w tym zakresie (tak samo jak w części operacyjnej Strategii) np. podsystemy gospodarcze, podsystemy ochronne czy podsystemy obronne.

Pewne rozwinięcie wspomnianych kwestii odnaleźć można w Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020^[57] będącej strategią sektorową dla omawianego wcześniej dokumentu. Pojawia się w niej definicja kapitału społecznego, rozumianego jako „wynikająca z zaufania oraz obowiązujących norm i wzorów postępowania, zdolność obywateli do mobilizacji i łączenia zasobów, która sprzyja kreatywności oraz wzmacnia wolę współpracy i porozumienia w osiągnięciu wspólnych celów”^[58].

Ogółem, wizja społeczeństwa według dokumentu, to społeczeństwo w którym m.in. „obywatele chcą i potrafią angażować się we współdziałanie na rzecz dobra publicznego”^[59] oraz posiadają poczucie przynależności do wspólnoty społecznej^[60], a misją polityki publicznej w zakresie jego rozwijania jest „tworzenie, utrzymywanie i doskonalenie warunków rozwoju kapitału społecznego w Polsce przez

wspieranie działań na rzecz aktywności i kreatywności obywateli oraz ich współpracy dla dobra wspólnego”^[61]. Z kolei, jako strategiczne zasady przy projektowaniu założeń oraz ich wdrażaniu przyjmuje się m.in. „wzmacnianie spójności społecznej, więzi społecznych i solidarności społecznej”^[62], „zwalczanie wszelkiej dyskryminacji”^[63] czy „wzmacnianie wspólnot lokalnych”^[64].

Strategia sektorowa porusza takie zagadnienia m.in. jak napływ imigrantów i „konieczność opracowania całościowego i elastycznego modelu polskiej polityki integracji cudzoziemców”^[65] celem zachęcania ich „do udziału w życiu publicznym, społecznym i kulturalnym kraju”^[66]. Wskazuje na „wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej”^[67] poprzez m.in. „tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym”^[68] w drodze wspierania rozwoju zasobów kultury i ułatwieniu do niej dostępu oraz wspierania uczestnictwa w niej^[69], „wspieranie mediów w kształtowaniu więzi społecznych, kulturowych i demokracji”^[70] czy „wzmacnianie niezależności i pluralizmu mediów oraz wspieranie mediów lokalnych, regionalnych i obywatelskich”^[71] co, jak to określa dokument, może być ważnym czynnikiem „wzmacniania tożsamości lokalnej i regionalnej”^[72] oraz w „budowie demokracji i organizowaniu się społeczeństwa dla realizacji wspólnych celów”^[73].

Opracowanie pochyła się nad wzmocnieniem promocji kultury polskiej za granicą^[74], zauważając, iż „nowoczesny wizerunek kraju powinien być oparty na wspólnej tożsamości, świadomym dysponowaniu kapitałem kulturowym i aktywnym uczestnictwie w tworzeniu dobra wspólnego oraz rozwijaniu potencjałów zgromadzonych w społeczeństwie. Niezbędna jest pozytywna identyfikacja obywateli w kraju i za granicą z państwem i sobą nawzajem, a promocja kultury narodowej powinna być osadzona w kontekście wielokulturowym i w odniesieniu do różnorodności form kulturowego wyrazu”^[75]. W kontekście tego, mówi się również o potrzebie przełamania „negatywnych stereotypów postrzegania Polski w świecie”^[76] czy wspieraniu „podmiotów polonijnych prowadzących działalność oświatową”^[77] np. w ich działaniach „na rzecz promocji języka polskiego i rodzimej kultury”^[78] poza granicami Polski. Strategia pochyła się także, choć krótko, nad sprawą wsparcia Polaków na emigracji ich w zamiarach powrotu do kraju.

Emigracja zarobkowa Polaków jak wcześniej wskazano jest zagrożeniem zauważanym w Strategii, która mówi o płynącym też stąd niebezpieczeństwie niedoboru siły roboczej dla gospodarki (51). Szacuje się, że poza Polską mieszka 18-20 mln. Polaków i osób polskiego pochodzenia, z czego 1/3 urodziła się w Polsce^[79]. Wielu z nich to migranci którzy opuścili nasz kraj w ciągu ostatnich kilkunastu lat, po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Jako przeciwdziałanie temu zjawisku, mówi się tylko o spójnej polityce migracyjnej w UE oraz uwzględnianiu wspierania „osób powracających i rozważających zamiar powrotu do Polski” (143). Stwierdza

się natomiast jednocześnie, iż „w interesie Polski jest, aby polityka migracyjna UE nie dyskryminowała państw partnerstwa Wschodniego i umożliwiała napływ wysoko wykwalifikowanych pracowników” (48).

Pewne rozwinięcie tych kwestii znajduje się w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020^[80], będącej dokumentem sektorowym. Uznaje się tam, iż „niewystarczająco skuteczna w niektórych obszarach polityka migracyjna”^[81] jest jednym z głównych problemów w obszarze tzw. kapitału ludzkiego. Dostrzegając powstałe stąd na krajowym rynku pracy niedobory, wskazuje się tam na konieczność „polityki imigracyjnej uwzględniającej potrzeby rynku pracy”^[82] czy też uzupełniającego politykę migracyjną „całościowego systemu integracji imigrantów i migrantów powrotnych, ze szczególnym uwzględnieniem rynku pracy”^[83]. Trudno mówić stąd chyba jednak o istnieniu na poziomie strategicznym dojrzałych i kompleksowych oraz mogących być efektywnymi sposobami na przeciwdziałanie odpływu specjalistów i osób wykształconych z Polski w drodze ich migracji zarobkowej do innych krajów. Wydaje się, że tylko radykalna poprawa warunków finansowych oferowanych przez rodzimą gospodarkę na rynku pracy mogłaby opisać proces co najmniej zahamować, jeśli nie być może odwrócić. Za rozwiązanie tego problemu nie można chyba natomiast w żadnym wypadku uznać proponowanych działań wspierających napływ wysoko wykwalifikowanych pracowników do Polski z państw Partnerstwa Wschodniego (Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Mołdawia, Ukraina).

Jakkolwiek sama migracja zarobkowa Polaków może być oceniana jako zjawisko niepożądane i negatywne, liczna rzesza ich oraz osób polskiego pochodzenia za granicą stanowi w istocie nawet dodatkowy potencjał (społeczny) naszego państwa, tyle że znajdujący się poza jego granicami. To przecież środowiska polonijne są pod tym względem naturalnym partnerem w nawiązywaniu i rozwijaniu np. kontaktów gospodarczych. Strategie zagadnienie to traktują w zasadzie pobieżnie. We wskazanych wcześniej dokumentach strategicznych uwagę na tę problematykę zwraca się głównie odnośnie wspierania Polonii w jej działaniach oświatowych i na rzecz promocji naszej kultury, ale taki sam obowiązek wobec państwa stawia już Konstytucja („Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym” – Art. 6. 2., oraz „Podczas pobytu za granicą obywatel polski ma prawo do opieki ze strony Rzeczypospolitej Polskiej” – Art. 36.). Można tymczasem założyć, że duża część dzieci emigrujących Polaków urodzona już za granicą, dorastając na emigracji może mieć trudność z utożsamianiem się z Polską i decyzją o ewentualnym przyjeździe do kraju. Nie mówiąc już o tym, że na wykorzystanie środowisk Polonijnych poza granicami kraju jako naturalnych „ambasadorów” Polski i partnerów przy nawiązywaniu i rozwijaniu zagranicznych kontaktów gospodarczych, w zasadzie nadal nie posiadamy żadnego konkretnego pomysłu.

Za pewne uzupełnienie przeciwdziałania negatywnym zjawiskom w tej materii, można uznać np. Rządowy program współpracy z Polską i Polakami za granicą w latach 2015-2020, przyjęty przez Radę Ministrów w lipcu 2015 roku. Zawierają się tam m.in. takie zadania (strategiczne cele) jak wspieranie nauki języka Polskiego i wiedzy o Polsce wśród Polonii i Polaków zamieszkałych za granicą oraz ich dzieci, zachowanie i umacnianie polskiej tożsamości i zapewnienie możliwości uczestniczenia w kulturze narodowej, wzmacnianie pozycji środowisk polonijnych, wspieranie powrotów Polaków do kraju i tworzenie zachęt do osiedlania się w Polsce osób polskiego pochodzenia czy też szeroko rozumiany rozwój kontaktów^[84]. Wśród natomiast ważniejszych przedsięwzięć Polonii i Polaków za granicą wspieranych przez Rzeczpospolitą Polską, wymienia się nauczanie języka polskiego za granicą, działalność instytucji polonijnych (domów, szkół) i mediów oraz ich doskonalenie a także utrzymywanie i rozbudowę ich infrastruktury, ochronę dziedzictwa kulturowego i opiekę nad miejscami pamięci narodowej za granicą a także szeroko rozumianą promocję Polski^[85]. Mówi się o potrzebie upamiętniania np. polskich tradycji niepodległościowych za granicą oraz pielęgnowaniu innych miejsc pamięci (w tym grobów, cmentarzy i ofiar represji politycznych) i pomocy kombatantom oraz osobom represjonowanym zamieszkałym na Wschodzie^[86]. Zauważa się też wreszcie, iż „polityka polonijna sprzyja angażowaniu Polonii i Polaków za granicą we współpracę gospodarczą z Polską, a także ekspansji polskich firm, transferowi wiedzy, myśli technologicznej, kapitału ludzkiego”, co jest korzystne dla rodzimej gospodarki^[87] a nawet w przyciąganiu inwestycji zagranicznych.

Nie wiadomo z jakiej przyczyny, Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 roku w zasadzie przemilcza kwestię ochrony praw i wolności Polaków mieszkających za granicą: np. prawa do porozumiewania się w ojczystym języku w miejscu pracy, prawa do polskiego imienia i nazwiska w dokumentach tożsamości, prawa do nauki szkolnej dzieci w języku polskim czy też ochrony przed dyskryminacją a nawet fizycznymi atakami ze względu na narodowość. A kto ma być gwarantem ochrony praw Polaków poza granicami Polski, jeśli nie Rzeczpospolita Polska dysponująca w tym zakresie środkami politycznymi, dyplomatycznymi i prawnymi, które to zadanie stawia przed nią i Konstytucja? Niektóre z tych problemów dostrzega dopiero omawiany Rządowy program współpracy z Polską i Polakami za granicą, wymieniając jako wyzwania np. spadek liczebności osób należących do mniejszości polskich w wyniku postępującej asymilacji (np. na Litwie i Białorusi), niedostateczne w efektach regulacje prawne umacniające więzi z Polską oraz ułatwiające osiedlanie się w kraju (programy repatriacji, Karta Polaka), zróżnicowanie sytuacji i statusu Polonii oraz Polaków żyjących za granicą w różnych krajach i utrudnienia w działalności ich instytucji polonijnych oraz inicjatywy w tym zakresie (szczególnie Litwa i Białoruś)^[88]. Dokument ten

nie jest jednak częścią czy załącznikiem do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego. A czy niektóre z poruszonych w nim i wcześniej wyzwań oraz zagadnień, nie powinny w tym najważniejszym strategicznym dokumencie państwa dotyczącym bezpieczeństwa mimo wszystko się znajdować?

Konkluzje

Przy analizie zawartości tak Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2014 r. czy dokumentów z których wynikała (np. Białej Księgi...) oraz zintegrowanych z nią Strategii sektorowych, warto zwrócić uwagę na fakt, iż „zgodnie z przepisami polskiego prawa oraz praktyką działania, zarówno BBN, jak i Prezydent RP, czy zbierająca się wokół niego Rada Bezpieczeństwa Narodowego, nie posiadają rzeczywistych instrumentów do zapewnienia bezpieczeństwa państwa”^[89]. Innym ujęciem problemu wdrażania postanowień Strategii może być tzw. paradygmat biurokratyczny w odniesieniu do bezpieczeństwa państwa^[90]. Koncentruje się on na uznaniu, iż realizowana przez państwo polityka wynika z rozwiązań organizacyjnych i stosowanych procedur. Państwo w tym rozumieniu nie jest bytem utilitarystycznym, mającym zawsze za swój cel moralny dobro społeczeństwa i pomnażanie jego dóbr materialnych. Potrzeby, dążenia oraz oczekiwania kształtowane są przez różnorodne grupy społeczeństwa, w tym media oraz lobbystów, lecz na koniec ulegają konwersji przez biurokratyczne organy państwa. Ta władza jednak jest rozproszona pomiędzy różne organy (w tym reprezentujące różne opcje polityczne) o często odmiennych zarówno interesach jak i sposobów postrzegania bezpieczeństwa oraz oceny zagrożeń. W wyniku tego wszystkie decyzje rządowe (np. odnoszące się do postanowień strategii) stają się efektem wewnętrznych przetargów oraz kompromisów. Pojawiająca się różnica pomiędzy ustaleniem zasad polityki a jej wdrażaniem w życie powoduje, iż prawdziwym problemem staje się „nie tyle wybranie właściwego rozwiązania, co zapewnienie, że wybrane drogą przetargów rozwiązania będą realizowane”^[91]. Oznacza to, że nawet najmądrzejsza strategia nie przekuta w czyny, za którymi przyjdą spodziewane efekty, niekoniecznie przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa państwa. Z drugiej strony, nawet przeciętna w założeniach strategia, ale realizowana konsekwentnie i kompleksowo, może być lepsza niż ciągłe i nigdy w pełni nie dokańczane zmiany kierunku. ■

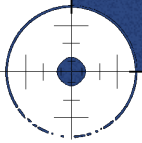
Przypisy:

- [1] T. G. Mahnken, Teoria strategii, [w:] J. Baylis i inni (red. nauk.), Strategia we współczesnym świecie, wprowadzenie do studiów strategicznych, Kraków 2009, s. 74.
 [2] Por. A. Kaleta, K. Moszkowicz (red.), Zarządzanie strategiczne w praktyce i teorii, Wrocław 2012, s. 48.
 [3] Zob. M. Grewiński, A. Karwacki (red.), Strategie w polityce społecznej, s. 17, <http://www.mcps-efs.pl/pl/d/2df78ef121fcf528eb-33c31f943a569a>, 2016-08-10.

- [4] Por. W. Demecki, P. Żukowski, Budowa strategii jako narzędzia innowacyjnego zarządzania organizacją, s. 72, http://www.up.krakow.pl/geo/kgpptg/pdf/ptg15/demecki_zukowski15.pdf, 2016-08-10.
 [5] Por. E. Miżejewska, Szkoła planistyczna w zarządzaniu strategicznym i jej krytycy, [w:] Zarządzanie, organizacje i organizowanie, K. Klincewicz (red.), Warszawa 2016, s. 104.
 [6] Por. J. Marczak, J. Pawłowski, O obronie militarnej Polski przełomu XX-XXI wieku, Warszawa 1995, s. 223.
 [7] Tamże.
 [8] Tamże, s. 225.
 [9] Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP, R. Jakubczak (red.), Warszawa 2003, s. 126.
 [10] Por. B. Balcerowicz, Obronność państwa... dz. cyt., s. 90.
 [11] Por. P. Daniluk, Myślenie strategiczne w naukach o bezpieczeństwie, [w:] Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego - 2011/2012, s. 83-84, http://www.rocznikbezpieczenstwa.dsw.edu.pl/fileadmin/user_upload/wydawnictwo/RBM/RBM_artykuly/2012_7.pdf, 2016-08-16.
 [12] Por. Tamże, s. 95.
 [13] Tamże, s. 87.
 [14] S. Koziej, Teoria i historia bezpieczeństwa, Warszawa 2010, s. 4, http://koziej.pl/wp-content/uploads/2015/05/Teoria_i_historia_bezpieczenstwa.doc, 2016-08-09.
 [15] W. Kitler, Bezpieczeństwo Narodowe RP, Podstawowe kategorie, uwarunkowania, system, Warszawa 2011, s. 39.
 [16] (Mini)słownik BBN: Propozycje nowych terminów z dziedziny bezpieczeństwa, <https://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwo-narodowe/minislownik-bbn-propozy/6035.MINISLOWNIK-BBN-Propozycje-nowych-terminow-z-dziedziny-bezpieczenstwa.html>, 2016-08-17.
 [17] Zob. P. Daniluk, Myślenie strategiczne... dz. cyt., s. 23.
 [18] Według H. Mintzberga, przytaczam za A. Kaleta, K. Moszkowicz (red.), Zarządzanie strategiczne w praktyce i teorii, Wrocław 2012, s. 48.
 [19] Tamże, s. 50.
 [20] Polska propozycja w sprawie strategii NATO, Blog prof. S. Kozieja, <http://stanislawkoziej.blog.pl/id,5828916.title,Polska-propozycja-w-sprawie-strategii-NATO,index.html>, 2016-08-10.
 [21] S. Koziej, Teoria i historia bezpieczeństwa, Warszawa 2010, s. 10, http://koziej.pl/wp-content/uploads/2015/05/Teoria_i_historia_bezpieczenstwa.doc, 2016-08-09.
 [22] Por. S. Koziej, Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego: Miejsce i rola w Narodowym Planowaniu Strategicznym, Warszawa 2009, s. 1, http://koziej.pl/wp-content/uploads/2015/07/IBK_09_-_SPBN_-_Referat.doc, 2016-08-10.
 [23] Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 roku, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf>, 2016-08-08.
 [24] R. Zięba, J. Zajac, Budowa zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego Polski... dz. cyt., s. 10.
 [25] Dokument niejawnny, z klauzulą „ściśle tajne”.
 [26] Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/01/Biala_Ksiega_inter_mm.pdf, 2016-08-08.
 [27] Por. Organizacja Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego, Opracował Departament Analiz Strategicznych (BBN) na podstawie wniosków SPBN, [w:] Bezpieczeństwo Narodowe, III-IV 2012 (23-24), s. 82, <https://www.bbn.gov.pl/download/1/12756/>

Tobiasz Małyśa - urodzony w Stalowej Woli, absolwent Bezpieczeństwa Wewnętrznego na WSliZ (licencjat), na specjalizacjach: Zarządzanie Kryzysowe oraz Ochrona Informacji Niejawnych oraz Bezpieczeństwa Wewnętrznego na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie (magisterium), specjalizacja: zarządzanie kryzysowe. Jego zainteresowania koncentrują się wokół historii (szczególnie starożytności), politologii oraz wydarzeń najnowszych.

- kbns77-89Organizacjastrategicznego.pdf, 2016-08-16
- [28] Postanowienie o cyklicznym dokonywaniu przeglądu zawarto po raz pierwszy w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2007 r. Za poprzednika tego typu działań o bardzo zbliżonej metodologii można uznać np. Strategiczny Przegląd Obrony dokonany przez Ministerstwo Obrony Narodowej w latach 2005-2006.
- [29] Por. M. Malec, Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego, Strategia Bezpieczeństwa Narodowego, Strategiczny Przegląd Obrony – ich zakres i cele, [w:] Bezpieczeństwo Narodowe, I - 2011 / 17, s. 115-116, <https://www.bbn.gov.pl/download/1/7016/7StrategicznyPrzeglądBN.pdf>, 2016-08-16.
- [30] Por. S. Koziej, Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej, aspekty strategiczne, [w:] Myśl Ekonomiczna i Polityczna 2013, nr 1 (40), s. 144.
- [31] Por. Organizacja Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego... dz. cyt., s. 79.
- [32] Por. Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego, BBN, Warszawa 2012, s. 3, <http://www.bbn.gov.pl/download.php?s=1&id=12574>, 2016-08-16.
- [33] Długookresowa strategia rozwoju kraju – Polska 2030, <https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2013/02/Strategia-DSRK-PL2030-RM.pdf>, 2016-08-08.
- [34] Średniookresowa strategia rozwoju kraju 2020, https://www.mr.gov.pl/media/3336/Strategia_Rozwoju_Kraju_2020.pdf, 2016-08-08.
- [35] Dokument niejawnny, z klauzulą „ściśle tajne”. Określono w nim zadania i zasady funkcjonowania struktur państwa na czas zagrożenia i wojny.
- [36] Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/01/strategia_rozwoju_systemu_bezpieczenstwa_narodowego_rp_2022.pdf, 2016-08-08.
- [37] Doktryna Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/01/DCB.pdf>
- [38] Por. S. Koziej, Strategiczny przegląd bezpieczeństwa narodowego: miejsce i rola w narodowym planowaniu strategicznym, Seminarium w IBK, 26.03.2009 r., s. 2, http://www.ibk.wszp.edu.pl/dok/seminarium_2009_03_26/IBK_09_-_SPBN_-_Referat.pdf, 2016-08-16.
- [39] Doktryna obronna Rzeczypospolitej Polskiej, 1990, http://koziej.pl/wp-content/uploads/2015/07/Doktryna_obronna_RP_z_1990_r.doc, 2016-08-08.
- [40] Uchwała Komitetu Obrony Kraju z dnia 21 lutego 1990 r. w sprawie doktryny obronnej Rzeczypospolitej Polskiej. (M.P. z dnia 16 marca 1990 r.), http://koziej.pl/wp-content/uploads/2015/07/Doktryna_obronna_RP_z_1990_r.doc, s. 2, 2016-08-08.
- [41] Tamże.
- [42] Por. Uchwała Komitetu Obrony Kraju... dz. cyt., s. 3.
- [43] Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa i strategia obronna Rzeczypospolitej Polskiej, 1992, http://koziej.pl/wp-content/uploads/2015/07/Strategia_RP_z_92_r.doc, 2016-08-08.
- [44] Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej, 2000, http://koziej.pl/wp-content/uploads/2015/07/Strategia_Obronna_RP_z_2000_r.doc, 2016-08-16.
- [45] Por. S. Koziej, A. Brzozkowski, 25 lat polskiej strategii bezpieczeństwa, Kwartalnik BBN Bezpieczeństwo Narodowe, II-2014, s. 20.
- [46] Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, 2003, http://www.bip.kozienice.pl/bazadoc/download/dok_id/2152/type/tresc.html, 2016-08-16.
- [47] Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, 2007, <http://www.msz.gov.pl/resource/7d18e04d-8f23-4128-84b-9-4f426346a112>, 2016-08-16.
- [48] Por. A. Legucka, Główne założenia Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP 2014, [w:] R. Kupiecki (red. nauk.), Strategie bezpieczeństwa narodowego RP, pierwsze 25 lat. Warszawa 2015, s. 138.
- [49] Tamże.
- [50] Tamże, s. 139.
- [51] Por. S. Koziej, Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej, aspekty strategiczne, [w:] Myśl Ekonomiczna i Polityczna 2013, nr 1 (40), s. 151-152.
- [52] Tamże, s. 152.
- [53] Tamże.
- [54] Tamże.
- [55] Por. S. Koziej, Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej, aspekty strategiczne... dz. cyt., s. 153.
- [56] Zob. J. Sobczak, Podstawy wiedzy o państwie i prawie, Poznań 2002, s. 32-33.
- [57] Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, http://ks.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20130520SRKS_na_stronie_internetowej.pdf, 2016-08-30.
- [58] Tamże, s. 37.
- [59] Tamże, s. 37.
- [60] Tamże.
- [61] Tamże, s. 38.
- [62] Tamże.
- [63] Tamże.
- [64] Tamże.
- [65] Tamże, s. 31.
- [66] Tamże.
- [67] Tamże, s. 9.
- [68] Tamże.
- [69] Tamże, s. 61.
- [70] Tamże, s. 57.
- [71] Tamże, s. 59.
- [72] Tamże.
- [73] Tamże.
- [74] Tamże, s. 68-69.
- [75] Tamże.
- [76] Tamże.
- [77] Tamże, s. 69.
- [78] Tamże.
- [79] Rządowy program współpracy z Polonią i Polakami za granicą, https://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/polonia/rzadowy_program_wspolpracy_z_polonia/, s. 3-4, 2016-09-01.
- [80] Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, <https://www.mpips.gov.pl/praca/strategie-i-dokumenty-programowe/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-srkl--projekt-z-31072012-r/>, 2016-09-01.
- [81] Tamże, s. 11.
- [82] Tamże, s. 62.
- [83] Tamże.
- [84] Por. Rządowy program współpracy z Polonią i Polakami za granicą... dz. cyt., s. 11-12.
- [85] Tamże, s. 17.
- [86] Tamże, s. 11.
- [87] Tamże, s. 10.
- [88] Por. Rządowy program współpracy z Polonią i Polakami... dz. cyt., s. 5-7.
- [89] K. Mazurek, Wszechmiar bezpieczeństwa – kilka uwag o Białej Księdze Bezpieczeństwa Narodowego RP, <http://blog.centruminicytyw.org/2013/07/biala-ksiega-rp/>, 2016-08-08.
- [90] Por. J. Czaputowicz, Bezpieczeństwo w teoriach stosunków międzynarodowych, [w:] K. Żukrowska, M. Grąciak (red.), Bezpieczeństwo międzynarodowe, teoria i praktyka, Warszawa 2006, s. 58-61.
- [91] Tamże.

Reagowanie na zamachy terrorystyczne

Wybrane zagadnienia

Terroryzm jest zjawiskiem o charakterze społeczno-politycznym, towarzyszącym nie tylko współczesnemu człowiekowi. Gdyby słuchać tylko przekazu medialnego ostatnich lat, można by dojść do wniosku, że jest to największe zagrożenie dla bezpieczeństwa narodów i państw we wszystkich zakątkach globu. Osobiście się z tym nie zgadzam, chociaż uznaję to zagrożenie za istotne. Dodatkowo w przestrzeni medialnej pojawiają się tysiące audycji, filmów, książek i artykułów poświęconych temu fenomenowi. Jedną z nich jest praca zbiorowa pod redakcją Jarosława Stelmacha pt. **Reagowanie na zamachy terrorystyczne Wybrane zagadnienia**, wydana nakładem Wydawnictwa **Difin** w 2016 roku. Trzynastu autorów zajęło się różnicowanymi problemami związanymi z reagowaniem (zwalczaniem terroryzmu). Wśród autorów znaleźli się badacze o różnorodnym doświadczeniu zawodowym i naukowym. Antyterrorystyki i funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu, doktoranci, pracownicy uczelni, absolwenci szkół i akademii wojskowych oraz policyjnych. Większość z nich posiada tytuły naukowe. W zakres ich zainteresowań naukowych wpisują się zagadnienia, które podjęli w omawianej publikacji. Na opracowanie składa się dwanaście rozdziałów, wstęp i zakończenie. Tekst pisany książki uzupełniany jest tabelami oraz rysunkami.

Wśród autorów znaleźli się badacze o różnorodnym doświadczeniu zawodowym i naukowym. Antyterrorystyki i funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu, doktoranci, pracownicy uczelni, absolwenci akademii i szkół wojskowych oraz policyjnych. Większość z nich posiada tytuły naukowe. W zakres ich zainteresowań naukowych wpisują się zagadnienia, które podjęli w omawianej publikacji.

Książka jest swego rodzaju przewodnikiem po wybranych zagadnieniach terroryzmu. Terroryzm został po pierwsze przedstawiony, jako zjawisko, które powinno podlegać eksploracji naukowej (Zb. Ścibiorek). Wskazane zostało również miejsce terroryzmu w konflikcie hybrydowym (K. Rokiciński). Z kolei R. Borkowski podjął niezwykle interesujący problem performatywności terroryzmu, związany również z antropologią walki psychologicznej. Trójka autorów (J. Piwowarski, A. Czop, P. Pajorski) podjęła się zadania przedstawienia

genezy, rozwoju i zagrożenia niesionego przez terroryzm islamski w związku z masowymi ruchami migracyjnymi. Kwestie wielowymiarowego reagowania na zdarzenia o charakterze terrorystycznym, w tym na terytorium RP, a związane realizacją zapisów ustawy antyterrorystycznej (w dwóch rozdziałach) podjął J. Stelmach. Z kolei A. Karolewski, zajął się analizą i przedstawieniem, jednej z dość często wykorzystywanych metod, czyli *active shooter*. Pragnę podkreślić, że autor tego rozdziału wykrył zastępcy redaktora naczelnego **e-Terroryzm.pl** pt. *Konfrontacja z aktywnym strzelcem*. Reakcję na zamachy terrorystyczne w Norwegii w 2011 r., język opisu oraz zagadnienia przywództwa przedstawił A. Kozicki. Medialnym obrazem zamachów paryskich w 2015 roku zajął się B. Maziarz. Opis zamachów we Francji w 2016 r. oraz reakcję sił specjalnych przedstawił K. Jałoszyński. Z problematyką zarządzania kryzysowego w zakresie przeciwdziałania i zwalczania zdarzeń o charakterze terrorystycznym zapoznaje czytelników J. Trubalska. Współdziałanie koordynację działania służb, która umożliwia skuteczne przeciwdziałanie i zwalczanie zagrożeń asymetrycznych opisał J. Cymerski.

Publikacja pod redakcją Jarosława Stelmacha w ocenie piszącego ma charakter edukacyjny. Zresztą pisze o tym w zakończeniu sam J. Stelmach. Skoro cel publikacji ma charakter edukacyjny, należy ją polecić, jako lekturę dla uczniów, (ale szkół ponadgimnazjalnych) oraz studentów. Oczywiście można mieć uwagi, co do doboru tematyki, lub zróżnicowanego poziomu wywodów, uzasadnionego podejmowanymi przez autorów zagadnieniami. Lecz jako całość opracowanie skutecznie broni się przed krytyką. Rozdziały merytoryczne praktycznie zachowują proporcje wskazane przy tego rodzaju opracowaniu.

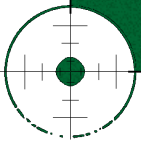
Jest to, więc kolejna książka wydawnictwa **Difin**, którą można polecić Szanownym Czytelnikom, jako lekturę. Opracowanie oprócz spełniania roli edukacyjnej, może być wykorzystane, szczególnie przez studentów, podczas pisania prac seminaryjnych, projektów czy prac dyplomowych (licencjackich). Tak, jako całość, jak i jej poszczególne części. ■

KPK

Reagowanie na zamachy terrorystyczne, Wybrane zagadnienia (red. nauk. J. Stelmach), Warszawa 2016, ss. 195.

Rosyjska myśl strategiczna i potencjał militarny w XXI wieku

Na rynku pojawiła się interesująca, tematycznie na czasie, książka pod redakcją naukową prof. dr hab. Piotra Mickiewicza pt. **Rosyjska myśl strategiczna i potencjał militarny w XXI wieku**. Wydawcą dzieła jest mające ponad sześćdziesięcioletnią tradycję wydawnictwo PWN. Autorami tej pracy zbiorowej jest pięciu specjalistów: Piotr Mickiewicz, Tomasz Szubrycht, Henryk Sołkiewicz, Daniel Kasprzycki i Cezary Pawlak.

Pierwsii trzej z wymienionych, swoje kariery zawodowe oraz później naukowe związali z naszą Alma Mater marynarki wojennej. Są jej absolwentami. Profesor dr hab. Tomasz Szubrycht jest komendantem - rektorem Akademii Marynarki Wojennej, zaś profesor Piotr Mickiewicz pracownikiem naukowym, na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich. Wiceadmirał dr Henryk Sołkiewicz, jest byłym szefem sztabu Marynarki Wojennej i profesorem wzytującym w AMW. Dwaj pozostali autorzy są doktorantami Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni, na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich. Daniel Kasprzycki jest absolwentem Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, zaś Cezary Pawlak, pułkownikiem służącym w Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych RP.

Dzieło składa się z dziewięciu rozdziałów poświęconych takim zagadnieniom, jak procesy polityczne i koncepcje wykorzystania potencjału militarnego do osiągnięcia celów strategicznych przez Federację Rosyjską (Piotr Mickiewicz). Problematykę analizy rosyjskiego potencjału militarnego na poszczególnych etapach procesu modernizacji sił zbrojnych Rosji zajęli się Henryk Sołkiewicz i Tomasz Szubrycht. Z kolei Daniel Kasprzycki omawia sposób tworzenia planów wykorzystania sił zbrojnych w teorii (rosyjska myśl wojskowa) oraz w praktyce na przykładzie konfliktów z Gruzją i na Ukrainie. Pułkownik Cezary Pawlak w swojej części publikacji uzupełnia myśl Daniela Kasprzyckiego zajmując się zagadnieniami wojny hybrydowej i stosowanym w tym zakresie narzędziami.

Nie wchodząc w szczegółowe rozważania nad wartością książki, ze względu na ograniczenia redakcyjne recenzji, należy podkreślić przede wszystkim aktualność problematyki podjętej przez autorów. Po drugie sam dobór zespołu autorskiego, (co najprawdopodobniej wykonał Piotr Mickiewicz), jest zdaniem piszącego te słowa bardzo trafny. Łączy kilka pokoleń autorów o bogatym i zróżnicowanym doświadczeniu zawodowym, czy też naukowym. Dwóch jest profesorami tytułarnymi, ale zarazem byłymi praktykującymi oficerami naszej marynarki wojennej. Trzeci posiada tytuł doktora nauk wojskowych i posiada za plecami długoletnie doświadczenie, sztabowe, dowódcze i naukowe. Ponadto jest

- REDAKCJA POLECA -

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział I	
System bezpieczeństwa narodowego w teorii i w praktyce	13
1. Pojęcie systemu państwowego	13
2. Funkcje bezpieczeństwa narodowego	14
3. Wzajemne powiązanie systemów politycznych i wojskowych	14
4. Wzajemne powiązanie systemów politycznych i wojskowych	15
5. System bezpieczeństwa narodowego w państwach demokratycznych	15
Rozdział II	
Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
1. Funkcje krytycznej myśli	16
2. System demokratyczny	16
3. System autokratyczny	16
4. System dyktatorski	16
5. System totalitarny	16
6. System hybrydowy	16
7. System bezpieczeństwa narodowego w państwach demokratycznych	16
8. System bezpieczeństwa narodowego w państwach autokratycznych	16
9. System bezpieczeństwa narodowego w państwach dyktatorskich	16
10. System bezpieczeństwa narodowego w państwach totalitarnych	16
11. System bezpieczeństwa narodowego w państwach hybrydowych	16
12. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
13. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
14. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
15. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
16. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
17. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
18. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
19. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
20. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
21. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
22. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
23. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
24. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
25. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
26. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
27. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
28. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
29. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
30. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
31. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
32. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
33. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
34. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
35. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
36. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
37. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
38. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
39. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
40. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
41. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
42. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
43. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
44. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
45. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
46. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
47. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
48. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
49. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
50. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
51. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
52. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
53. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
54. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
55. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
56. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
57. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
58. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
59. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
60. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
61. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
62. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
63. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
64. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
65. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
66. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
67. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
68. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
69. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
70. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
71. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
72. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
73. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
74. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
75. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
76. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
77. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
78. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
79. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
80. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
81. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
82. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
83. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
84. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
85. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
86. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
87. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
88. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
89. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
90. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
91. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
92. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
93. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
94. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
95. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
96. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
97. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
98. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
99. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
100. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
101. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
102. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
103. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
104. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
105. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
106. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
107. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
108. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
109. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
110. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
111. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
112. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
113. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
114. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
115. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
116. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
117. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
118. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
119. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
120. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
121. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
122. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
123. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
124. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
125. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
126. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
127. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
128. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
129. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
130. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
131. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
132. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
133. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
134. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
135. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
136. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
137. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
138. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
139. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
140. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
141. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
142. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
143. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
144. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
145. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
146. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
147. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
148. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
149. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
150. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
151. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
152. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
153. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
154. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
155. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
156. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
157. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
158. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
159. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
160. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
161. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
162. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
163. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
164. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
165. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
166. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
167. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
168. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
169. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
170. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
171. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
172. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
173. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
174. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
175. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
176. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
177. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
178. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
179. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
180. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
181. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
182. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
183. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
184. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
185. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
186. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
187. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
188. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
189. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
190. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
191. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
192. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
193. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
194. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
195. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
196. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
197. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
198. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
199. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16
200. Znaczenie krytycznej myśli w teorii i w praktyce	16

absolwentem Akademii Marynarki Wojennej ZSRR w Leningradzie (Petersburgu), gdzie uzyskał tytuł naukowy. Co, oprócz znajomości rosyjskiego języka wojskowego, jest atutem w badaniu niuansów rosyjskiej polityki zbrojeniowej ze względu na poznanie radzieckiej sztuki wojennej, która to znajomość pozwala na właściwą interpretację rosyjskich działań w tym zakresie. Tę trójkę autorów uzupełniają dwaj adepci nauki (doktoranci) o odmiennych doświadczeniach życiowych oraz braku pewnej rutyny w podejściu do badanych zagadnień, co moim zdaniem widać w częściach książki, których byli autorami. Należy jednak podkreślić, że Daniel Kasprzycki i Cezary Pawlak sięgnęli do oryginalnych

myśli rosyjskich specjalistów od wojny. Mam tu na uwadze Siergieja Bogdanowa i Siergieja Anczukowa (chwała im za to). Jednakże, analiza rosyjskich koncepcji nie może się ograniczać do nich, czy do opracowań pułkownika W. Kwaczkowa. Podkreślić należy fakt sięgnięcia do opracowań Michała Wojnowskiego i Leszka Sykułskiego. Szkoda, że nie sięgnęli do opracowań Elżbiety Sawy – Czajki oraz Kazimierza Kraja. O czym kilka słów poniżej. Wartością dodaną monografii są mapy, tabele i schematy przedstawiające w sposób skondensowany wiedzę czytelnikom.

Atutem opracowania jest, jest w mojej ocenie, szerokie podejście do omawianego problemu rosyjskiej myśli strategicznej oraz potencjału militarnego FR. Książka oczywiście nie wyczerpuje całości problematyki, lecz zdaniem recenzenta może stanowić wprowadzenie do szerokiej i kompetentnej i potrzebnej dyskusji na temat Rosji, jej polityki bezpieczeństwa i militarnej czy też w sferze surowców energetycznych. Uważam, że autorzy książki lub inni naukowcy powinni się dogłębnie pochylić nad rosyjskimi teoriami prowadzenia działań wojennych, ich myślą wojskową, która w bardzo wielkim skrócie została zaprezentowana przez Szefa Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych gen. Walerija Gierasimowa w 2013 roku. Rosyjskie koncepcje prowadzenia wojen są bardzo interesujące i obecnie twórczo adaptowane do współczesnych realiów. Należą do nich koncepcja Jewgienija Messnera, koncepcje Stanisława Turło i Iwana Załdata, poglądy generała Aleksandra Władimirowa, pułkownik Tatiany Graczowej, Siergieja Czekinowa, Leonida Iwaszowa. Szczególna uwaga powinna być skoncentrowana na koncepcji miądziejowej Jewgienija Messnera, której wpływ jest silnie widoczny w tzw. doktrynie Gierasimowa. Autorzy niestety nie wspomnieli (jest to temat na osobne opracowanie) o tzw. rosyjskiej doktrynie, która po raz pierwszy została zaprezentowana w 2005 roku na greckiej wyspie Korfu, a stanowi pełny program odbudowy mocarstwowej pozycji Rosji i jej rozwoju społecznego, demograficznego, ekonomicznego, kulturowego oraz militarnego.

Wielopłaszczyznowe, wielowątkowe podejście do zagadnienia zaprezentował Piotr Mickiewicz w ostatnim rozdziale książki poświęconym ewolucji rosyjskiej polityki i osiągnięcia przez nią założonych celów strategicznych, mających wpływ na sytuację geopolityczną.

Dzieło piątki autorów jest warte polecenia wszystkim zainteresowanym Rosją, zrozumieniem jej polityki. Dobrze służy pogłębieniu i poszerzeniu naszej wiedzy na ten temat, będąc dalekie od schematycznego patrzenia na Federację Rosyjską. Wydaje się, że powinno być obowiązkową lekturą nie tylko naukowców czy studentów, ale wszystkich urzędników i polityków, w których zakresie kompetencji i obowiązków znajdują się polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Polski. ■

Rosyjska myśl strategiczna i potencjał militarny w XXI wieku,
red. nauk. P. Mickiewicz,
Warszawa 2018, ss. xxx

Sądowy biegły i sędzia przebiegły

Przysłowie mówi, że kiedy sędzia strzeli byka, bo adwokat go dożyna. Może i w tym zdarzeniu mogło się potwierdzić, gdyby nie wiedza prawnicza oraz doświadczenie sędziowskie. Prześledźmy historię sami.

Czas zdarzenia: lata osiemdziesiąte XX wieku.
Miejsce zdarzenia: Sala rozpraw Sądu Rejonowego w Dębicy. Sprawa karna w trybie przyspieszonym o nielegalny wyrób alkoholu. Ustawa o 22 kwietnia 1959 roku o zwalczaniu niedozwolonego wyrobu spirytusu przewidywała karę więzienia do 3 lat oraz karę grzywny nie mniejsza niż 5 000 zł (art. 3 ust. 1). Wyrób wódek mógł być dokonywany wyłącznie przez państwowe przedsiębiorstwa przemysłu spirytusowego. Sprawę prowadził przewodniczący II Wydz. Karnego. Oskarżony – bimbrownik amator, wcześniej niekarany sędownie. Później także. Przy najmniej nic dzielnicowemu o tym nie wiadomo.

Na salę rozpraw, oskarżony został doprowadzony przez milicyjny konwój. Oprócz oskarżyciela, (którym mógł być milicjant) był inspektor z pionu kryminalnego. W tym okresie często tak bywało, że milicjanci zaglądali na sale rozpraw. Zawsze coś interesującego można było się dowiedzieć i wyciągnąć wnioski na przyszłość. Mam na myśli doskonałe metody ścigania sprawców przestępstw. Ale to już historia. W obecnych czasach bilingi, podsłuchy, monitoring i inne jeszcze środki przewidziane przez prawo wspomagają pracę policjantów. Wróćmy jednak na salę sądową.

Po rozpoczęciu rozprawy oskarżony złożył wyjaśnienia, z których niewiele wynikało. Ma się rozumieć w kwestii przyznania się bądź nie, do zarzucanego czynu. Istotnego źródła dowodowego w postaci opinii biegłego jeszcze nie było. Jest w drodze – zapewniał sędziego oskarżyciel i to kilkakrotnie. Dowód rzeczowy na sędziowskim stole, w postaci butelki bimbru i dymiona zacieru, o którym była mowa z protokołu przeszukania oraz wykazie dowodów rzeczowych, nie przesądzały sprawy winy bądź niewinności. Zasada domniemania niewinności, mimo totalitarnego państwa obowiązywała! Oskarżonego nie uważało się za winnego, dopóki nie została mu udowodniona wina w trybie przewidzianym w obowiązującym wówczas kodeksie (art. 3 § 2 kpk, Dz. U. z 1969 r., nr 13, poz. 94 ze zm.). W obecnej rzeczywistości, w niektóre wyroki wydawane z "politycznych" przyczyn, ingerować z prawem łaski musi Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, dr nauk prawnych Andrzej Duda. Czyżby zasada domniemania niewinności, oznaczała krok do tyłu, do jeszcze bardziej mrocznych czasów niż PRL? Ale porzucmy spory prawne i wróćmy do przerwanej wątku.

Tymczasem albo droga dojazdu postać z opinią wydłużała się, albo zegarki zbyt szybko przesuwają się po tarczy zegara. Należy wspomnieć, że na korytarzu na kolejną rozprawę oczekiwały strony oraz świadkowie. Z kłopotliwej sytuacji wybrnął sędzia

przewodniczący. Na biegłego powołał jednego z milicjantów obecnych na sali rozpraw.

Po urzędowym ogłoszeniu postanowienia, Sąd poprosił funkcjonariusza o podejście do barierki. Przyjął od niego przyrzeczenie następującej treści: „Świadomy znaczenia moich słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki wykonam z całą sumiennością i bezstronnością” (art. 180 § 1 kpk). Nieco zaskoczonymu funkcjonariuszowi – już biegłemu – sędzia wyjaśnił, że w sprawie wymagane są wiadomości specjalistyczne, a "do pełnienia czynności biegłego jest obowiązany nie tylko biegły sądowy, lecz także każda osoba, o której wiadomo, że ma odpowiednią wiedzę w danej dziedzinie" (art. 178 kpk).

Po takim wyjaśnieniu, biegły zaczął czynić swoją powinność, kiedy tylko sędzia przewodniczący nakazał z butelki stojącym na sędziowskim stole, nalać do szklanki płynu. Trzymając w ręce szklankę, biegły jak wytrawny znawca wódek, opisał kolor i zapach. Kolor cieczy przypominający wodę, klarowny, bez zanieczyszczeń, o zapachu przypominającym dobrze przepędzony bimber. Tak Wysoki Sądzie, bez wątplenia to dobrze zrobiony bimber – zapewniał biegły, po wypiciu prawie pół szklanki.

Jak tylko wypowiedź została zaprotokołowana w protokole rozprawy, padło następne pytanie z ust sędziego. Ile procent alkoholu może mieć ten płyn o zapachu bimbru? Oj musiałbym jeszcze napić się trochę, bo pod tym kątem nie nazalizowałem. Życzeniem biegłego stało się zadość. Małymi łyżkami następowała degustacja, a analiza przebiegała w dużym skrócie tak. Przyjemny w smaku, nie pali w ustach, ale grzeje gardło i przenosi ciepło do żołądka. Musi mieć około 50% alkoholu. Ale sądowni to nie wystarczyło, bo chodziło o margines błędny. Kiedy biegły opróżnił następne pół szklanki, bez wahania powiedział. Na pewno ma 50% stężenia alkoholu.

Protokolant zaprotokołował, a sąd zapytał oskarżonego, czy ma jakieś pytania do biegłego. Pytań nie było, jak również potrzeby uzupełnienia postępowania dowodowego. Już sędzia miał ogłaszać, że uznaje sprawę za wyjaśnioną, gdy na salę rozpraw wszedł zdyszany goniec, przynosząc z kopertą a w niej ekspertyzę biegłego z Gorzelnicy w Zawadzie. Specjalistyczne badanie wykazało, że stężenie alkoholu w badanej próbce przez biegłego wynosiło 51%.

Oskarżony przyjął wyrok ze zrozumieniem. Sędzia nie strzelił byka. Adwokat nie zaskarżył wyroku. A nam pozostaje zabawna historia. Podobnych nie mniej zabawnych było więcej. ■

Rys. A. Zaręba

Starszy Dzielnicowy

ZAMELDuj SIĘ W E-TERRORYZM.PL

i wyślij swój tekst na e-mail:
redakcja@e-terrorizm.pl

Zwyczajowa objętość artykułu to
od 6 000 znaków do 30 000 znaków.

Przypisy oraz bibliografia są mile widziane.

